

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Oslo, 29. aug. 2013

Ansvarlig partner: Ulf Larsen
Referanse: 137838- 615

JØLSTRA FJELLKRAFTVERK I JØLSTRAVASSDRAGET – KONSESJON TIL ØVRE ALTERNATIV

1 INNLEDNING

Det vises til tidligere kontakt mellom Fjellkraft AS (Fjellkraft) og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om ovenstående utbyggingsprosjekt. Det foreligger som kjent to konkurrerende utbyggingsprosjekter i Jølstra. Tiltakshaverne er på den ene siden Sunnfjord Energi AS (Sunnfjord Energi) og på den andre siden Fjellkraft AS sammen med fallrettseiere i Jølstra (i det videre også omtalt som Fjellkraft m.fl.).

På vegne av våre klienter, som er de private falleiere som har inngått avtale med Fjellkraft om disponering av deres fallrettigheter, ber vi om at NVE prioriterer en videre konsesjonsbehandling av prosjektene i Jølstra. Partene i foreliggende sak er ikke kommet til enighet om et felles utbyggingsprosjekt. Våre klienter og Fjellkraft ser ingen grunn til at konsesjonsprosessen skal stilles i bero, og for å unngå ytterligere tidstap og den betydelige risikoen for å gå glipp av viktige elsertifikater bes NVE om snarlig å gjenoppta konsesjonsprosessen.

Når NVE skal avgjøre konsesjonsspørsmålet er våre klienter av den klare oppfatning at det må gis konsesjon til alternativet omtalt som *øvre alternativ* i konsesjonsmeldingen om planlegging av Jølstra Fjellkraftverk utarbeidet av Fjellkraft i mai 2012. Den interesseavveiningen som skal foretas ved vurdering av om Fjellkraft eller Sunnfjord Energi skal gis konsesjon taler klart for at NVE konsesjonsbehandler og gir konsesjon til det øvre alternativet. I det øvre alternativet disponerer Fjellkraft sammen med grunneierne nær 100 % av fallene. Dette syn vil bli underbygget i herværende brev med tilhørende vedlagte dokumentasjon.

Begge de konkurrerende prosjektene innebærer en utbygging på strekningen mellom Tongahølen og Movatn i Jølster og Førde kommuner, i Sogn og Fjordane fylke. Det fremgår av konsesjonsmeldingen til Fjellkraft fra mai 2012 på s. 3 at det er lansert to alternativer for fallutnyttelse i Jølstravassdraget:

«Det er lansert to alternativ for fallutnyttelsen i Jølstra mellom Tongahølen og Movatnet, som begge er planlagt med vannvei og kraftstasjon i fjell, Jølstra Fjellkraft 1 og 2. Jølstra Fjellkraft 1 utnytter fallet mellom Tongahølen og inntaksbassenget for eksisterende Stakaldefoss kraftverk, mens Jølstra Fjellkraft 2 utnytter fallet fra Tongahølen og ned til Reinene, som ligger like oppstrøms Movatnet.»

For en nærmere beskrivelse av prosjektene vises det til meldingen. Alternativet omtalt som *Jølstra Fjellkraft 2* tilsvarer prosjektet som Sunnfjord Energi har sendt inn melding på 12. april 2012, og som innebærer en utnyttelse av hele fallstrekket mellom Tongahølen og Movatn. Fjellkraft og grunneierne

137838- 615/130829_b_nve_joelstra_lundogco_ul

ønsker nå at NVE samtykker i å behandle og gi konsesjon til alternativet omtalt som *Jølstra Fjellkraft 1*, i det videre også omtalt som det *øvre alternativet*.

Det har vært forhandlet med Sunnfjord Energi AS i lang tid om å gjennomføre utbyggingen som et samarbeidsprosjekt, som er en utbygging som begge parter er tjent med, men forhandlingene har ikke ført frem. På nåværende tidspunkt er det utelukket at Sunnfjord Energi og Fjellkraft kommer til enighet om et samarbeid, utelukkende fordi Sunnfjord Energi stiller unaturlig høye krav til eierandel i et samarbeidsselskap. Da partene ikke kan komme til enighet om et samarbeidsprosjekt, er det rasjonelt og riktig at NVE konsesjonsbehandler og gir konsesjon til det *øvre alternativet* som et selvstendig prosjekt.

Per dags dato er det *øvre alternativ* det mest lønnsomme og det eneste realiserbare prosjektet (når Fjellkraft og Sunnfjord Energi ikke finner det mulig å samarbeide). Samtidig utelukker ikke en utbygging av det *øvre alternativet* en selvstendig utbygging av et nedre alternativ, som Sunnfjord Energi kan realisere i egen regi. Den interesseavveiningen som skal foretas ved vurdering av om Fjellkraft m.fl. eller Sunnfjord Energi skal gis konsesjon taler klart for at NVE konsesjonsbehandler og gir konsesjon til det *øvre alternativet*. Dette vil bli nærmere begrunnet i punktene nedenfor.

Brevet er bygd opp slik at det redegjøres for litt om bakgrunnen for, og det nærmere innholdet i avtalen mellom Fjellkraft AS og Grunneierne datert 24. januar 2012 i **punkt 2**. Videre ses det på forhandlingene om et samarbeide mellom Fjellkraft m.fl. og Sunnfjord Energi i **punkt 3**. I **punkt 4** redegjøres det for hvorfor NVE bør gi konsesjon til det *øvre alternativet*. Avslutningsvis følger en oppsummering og konklusjon i **punkt 5**.

2 FJELLKRAFT OG GRUNNEIERNE – BAKGRUNNEN FOR AT GRUNNEIERNE INNGIKK AVTALE OM FALLEIE MV. MED FJELLKRAFT

Grunneierne forhandlet i lang tid med Sunnfjord Energi om en avtale om overdragelse av deres fallrettigheter mv. Grunneiernes fall ligger oppstrøms Stakaldefossen. Forhandlingene pågikk frem til september 2011, men strandet fordi Sunnfjord Energi ikke var villige til å inngå en falleiavtale med Grunneierne basert på markedsmessige vilkår. Dette er utførlig redegjort for i brev datert 8. august 2012 til Jølster kommunestyre og Førde bystyre, se særlig punkt 2. Brev til medlemmer av Jølster kommunestyre og Førde bystyre vedlegges som bilag 1. Som det fremgår av brevet skyldtes forhandlingsbruddet mellom partene *utelukkende* at Sunnfjord Energi ikke var villige til å betale markedsverdi for fallene, da Sunnfjord Energi baserte seg på et syn på fallerstatning som tilhører fortiden. Dette er bakgrunnen for at falleierne inngikk avtale med Fjellkraft i stedet, som var villige til å inngå avtaler som var i samsvar med dagens markedspriser for overdragelse av fallrettigheter.

Fjellkraft har inngått «Avtale vedrørende kraftutbygging i Jølstra» med samtlige grunneiere som omfattes av *øvre alternativ*. Fjellkraft disponerer således 100 % av fallene som er nødvendig for en utbygging mellom Tongahølen og inntaksbassenget til Stakaldefoss kraftverk, med unntak for et mindre fall i Kvamsfossen, gnr. 49, bnr. 2 i Jølster kommune. Her pågår det en rettssak, og det er ikke rettskraftig avgjort om det er Oddvar Kvammen (som har signert avtale med Fjellkraft) eller Sunnfjord Energi som disponerer fallet. I alle tilfeller utgjør dette fallet en liten andel av de totale fallrettighetene som utgjør *øvre alternativ*.

I vår uttalelse til melding om planlagt utbygging av Jølstra i Jølster og Førde kommuner av 19. oktober 2012 på vegne av Grunneierne som har inngått avtale med Fjellkraft AS bebudet vi at vi skulle komme tilbake til de konkrete vilkårene i avtalen, herunder kompensasjon for fallrettighetene. For ordens skyld vedlegges brevet av 19. oktober 2012 som bilag 2. Videre vedlegger vi som bilag 3 kopi av «Avtale vedrørende kraftutbygging i Jølstra» inngått mellom grunneiere i Jølster kommune med fallrettigheter i Jølstra og

Fjellkraft datert den 24. januar 2012. Avtalen er signert av alle berørte falleiere/grunneiere. Av avtalens punkt 1.2 fremgår det at falleierne:

“stiller sine fallretter til disposisjon for Fjellkraft for utvikling av Kraftverket og skal kompenseres for dette i henhold til prinsippene i denne avtalen. Fjellkraft ønsker å utvikle Kraftverket sammen med Grunneierne og skal bidra med kompetanse og kapital slik at prosjektet blir realisert”.

Kompensasjon for fallrettighetene er regulert i punkt 4 der det blant fremgår at falleien skal utgjøres av:

«4.1.1 13 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft opp til kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh («innslagspunktet») uttrykt i 2011-kroner, ved alternativ 1 som beskrevet i punkt 1.3.

4.1.2 15 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft opp til kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh («Innslagspunktet») uttrykt i 2011-kroner, ved alternativ 2 som beskrevet i punkt 1.3.

4.1.3 Bonusvederlag som utgjør 40 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft ut over innslagspunktet, etter fradrag for nettap.

4.2 [...] 50 % av Kraftverkets brutto omsetning av eventuelle grønne sertifikater eller andre framtidige støtteordninger som har til hensikt å fremme miljøvennlige energiproduksjon.»

Som bebudet i brev av 19. oktober 2012 er avtalen i tråd med de markedspriser som blant annet følger av Gulating lagmannsretts overskjønn av 15. desember 2008 Nedre Bersåvatn (LG-2007-146016). Det vises til punkt 2.1 i brevet for utfyllende informasjon om markedsmessig kompensasjon av fallrettigheter.

Grunnen til at det foreligger to alternative prosentsatser for Grunneiernes andel av Kraftverkets brutto omsetning er at falleierne skal ha ulik prosentsats avhengig av hvilket prosjektalternativ som realiseres. De to ulike prosjektalternativene er redegjort for tidligere i dette brevet og fremgår av punkt 1.3 i kontrakten:

«Det er to hovedalternativer for utbygging i Jølstra. Partene skal i fellesskap jobbe for at det mest lønnsomme og mest realiserbare alternativet blir valgt. Fjellkraft er ansvarlig for videre forhandlinger med Sunnfjord Energi AS vedr. utnyttelse av fallet i Stakaldefoss etter at denne avtalen er inngått. De to alternativene er som følger.

1. Øvre alternativ. Inntak i Tongahølen kote 172, utløp i inntaksmagasinet for Stakaldefoss kraftverk kote 99, ca. 73 m brutto fall.

2. Nedre alternativ. Inntak i Tongahølen kote 172, utløp ved Reinene kote 42, ca. 130 m brutto fall.»

Grunneierne har også en rett, men ikke plikt, til å tegne aksjer i et felles etablert utbyggingssselskap. Dette følger av punkt 5 i avtalen. I punkt 5.2 er det bestemt at:

«Ved alternativ 1 som beskrevet i punkt 1.3, har Grunneierne rett til å tegne inntil 20 % av aksjene i Utbyggingssselskapet ved å innbetale inntil 20 % av nødvendig egenkapital ved emisjon i Utbyggingssselskapet.»

Grunneierne gis rett til å tegne inntil 20 % av aksjene i utbyggingselskapet noe som innebærer et ytterligere inntektpotensial i tillegg til falleien.

Verdien avtalen har for de private grunneierne er estimert i to notater utarbeidet av Thema Consulting Group 13. desember 2011 og 16. januar 2012. Notatene vedlegges dette brevet som bilag 4 og 5.

3 Forhandlingene mellom Fjellkraft m.fl. og Sunnfjord Energi om en felles utbygging

Etter at Fjellkraft inngikk avtale om kraftutbygging med Falleierne har det vært forsøkt å komme til enighet med Sunnfjord Energi om en felles utbygging av fallstrekningen fra Tongahølen til Reinene, omtalt som *nedre alternativ* i meldingen til Fjellkraft m.fl. Fjellkraft var også forpliktet til å forhandle om et slikt samarbeid etter avtalen om kraftutbygging av 24. januar 2012 punkt 1.3 annet punktum, der det fremgår at:

«Partene skal i fellesskap jobbe for at det mest lønnsomme og mest realiserbare alternativet blir valgt.»

De forskjellige trinnene i forhandlingene er beskrevet på lysbilde 6 i PowerPoint-presentasjonen som Fjellkraft holdt i møtet med NVE 19. februar 2013. Presentasjonen fremlegges som bilag 6. Det fremgår av PowerPoint-presentasjonen at følgende møter og korrespondanse har funnet sted mellom partene vedrørende et samarbeidsprosjekt i Jølstra:

2012

8. februar	Møte mellom SE og FK i Førde etter initiativ fra FK.
15. februar	Oppfølgingsmøte mellom SE og FK i Bergen.
24. februar	FK sender over forslag til samarbeidsavtale med bilag per e-post.
27. februar	Svar fra SE per e-post.
29. februar	FK sender over nytt utkast til samarbeidsavtale per e-post.
2. mars	Svar fra SE per brev
2. mars	Oppklaring fra FK per e-post
6. mars	Lund og Co sender brev til SE på vegne av FK og de private grunneierne i Jølstra.
12. mars	Svar fra SE på Lund og Cos henvendelse per brev
26. oktober	Møte mellom SE og FK på Gardermoen etter initiativ fra FK.
12. november	Brev med forslag til samarbeidsmodell fra FK
23. november	Svar fra SE vedr. forslag til samarbeidsmodell per brev
12. desember	Brev fra FK med oppdatert forslag til løsning

2013

31. januar	Svar fra SE vedr. nytt forslag
Mai	Møte mellom administrerende direktør Fredrik Behrens i SE og administrerende direktør Eirik Frantzen i FK

Av oversikten ser vi at det vært en rekke møter og en betydelig korrespondanse mellom partene i perioden 8. februar 2012 og frem til mai 2013, uten at dette har resultert i at partene er blitt enige om en felles utbygging. Etter Fjellkrafts syn skyldes dette manglende forhandlingsvilje og urealistiske krav fra Sunnfjord Energi.

I e-post fra Fjellkraft v/ Espen Sagen til Sunnfjord Energi AS den 24. februar 2012 ble det oversendt et forslag til samarbeidsavtale mellom partene.

Den 29. februar 2012 ble det sendt et nytt utkast til samarbeidsavtale fra Fjellkraft v/Espen Sagen til Sunnfjord Energi. I forslaget ble det foreslått en eierskapsfordeling basert på antall fallmeter som den enkelte eier hadde, noe som var i tråd med vanlig praksis i lignende type avtaler, og som også samsvarte med den avtalen som var inngått mellom falleierne og Fjellkraft.

I svarbrevet fra Sunnfjord Energi datert 2. mars 2012 (vedlegges om bilag 7) fastslo kraftselskapet i punkt 2 at:

«Vi ber om forståelse for at Sunnfjord Energi vanskelig kan akseptere at et slikt nytt kraftverk skal ha et eierskap uten Sunnfjord Energi som majoritetseier.»

Selv med det omtvistede fallet i Kvamsfossen har Sunnfjord Energi mindre en 50 % av fallene, og et ubetinget krav om å være majoritetseier i et samarbeidsselskap er av den grunn urealistisk og ubegrunnet. Som bilag 8 vedlegges en oversikt over fallrettighetene som besittes av henholdsvis Sunnfjord Energi og Fjellkraft m.fl. Oversikten viser den totale eierandelen av fallrettighetene til Sunnfjord Energi både med og uten det omtvistede fallet (43,72 % og 47,40 %). Denne oversikten var vedlagt e-post av 29. februar fra Fjellkraft til Sunnfjord Energi sammen med et nytt utkast til samarbeidsavtale.

Videre vedlegges som bilag 9 og 10 brev av 6. og 12. mars mellom Sunnfjord Energi og Fjellkraft. Brevene viser at partene stod langt fra hverandre, og at videre forhandlinger vanskelig ville føre frem.

Den 26. oktober avholdes det et møte mellom partene på Gardermoen etter initiativ fra Fjellkraft, i et forsøk på å få i stand et samarbeid. Møtet oppsummeres i brev fra Fjellkraft til Sunnfjord Energi datert 12. november 2012. Brevet vedlegges som bilag 11. Brevet besvares av Sunnfjord Energi i brev av 23. november, som vedlegges som bilag 12. I brevet fastholdt Sunnfjord Energi et ubetinget krav om å være klar majoritetseier:

«Vi har som kjent tidligere tilbudt grunneierne 1/3-dels medeierskap, og denne andelen er det naturlige utgangspunkt for oss med hensyn til medeierskap for Fjellkraft. Vi er imidlertid åpne for å drøfte et noe større eierskap for Fjellkraft, men det forutsettes at Sunnfjord Energi er en klar majoritetseier.»

Videre fremlegges brev datert 7. desember fra Fjellkraft til Sunnfjord Energi som bilag 13, og brev fra Sunnfjord Energi til Fjellkraft datert 31. januar 2013 som bilag 14.

Det har også vært avholdt et møte i mai 2013. Partene kom ikke til enighet om et samarbeid i dette møtet.

3.1 Fjellkraft har ønsket et samarbeid

Det er viktig å presisere at Fjellkraft har ønsket et samarbeid, og har strukket seg så langt det er mulig innenfor bedriftsøkonomiske rammer for å få i stand et samarbeid med Sunnfjord Energi. I den forbindelse vises det til brev 7. desember 2012 (bilag 13), der forhandlingsprosessen er oppsummert på følgende måte:

«Fjellkraft AS mener at en felles utbygging fra Tongahølen til Reinene gir lavere utbyggingskostnader for begge parter i forhold til separate utbygginger. På denne bakgrunn har vi foreslått et felles stort kraftverk organisert i et felleseid bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar – DA, hvor selskapsstyringen er regulert i en egen selskapsavtale og hvor eierskapet fordeles i forhold til hvilke fallandeler partene disponerer. Med en slik organisering disponerer partene i realiteten verdiskapningen fra sine fallrettigheter i sin helhet, dvs at partene disponerer kraftproduksjonen fra hver sine fallrettigheter, men i et felles kraftverk. [...] I tillegg

har vi sagt oss villig til å la Sunnfjord Energi AS påta seg vesentlige deler av oppgavene i prosjekterings- og utbyggingsfasen, samt at Sunnfjord Energi AS forestår drift og vedlikehold av kraftverket når det settes i drift. I tråd med etablert praksis for slike selskaper, vil vi også legge opp til at alle beslutninger av betydning knyttet til et felles kraftverk skal fattes basert på enighet, slik at partenes eierandeler er uten betydning for kontrollen over selskapet.»

Fjellkraft har vist en vilje til å inngå kompromisser slik at et samarbeid kunne bli en realitet. Det siterte, og korrespondansen som det er vist til i punkt 3, viser at det foreligger en manglende vilje fra Sunnfjord Energis side til å inngå en balansert avtale.

Forhandlinger med Sunnfjord Energi har ikke ført frem, og Fjellkraft m.fl. erkjenner at det er kostbart å realisere en utbygging av hele fallstrekket dersom de mot formodning skulle få ekspropriasjonstillatelse til fallene fra Stakaldefoss, og videre nedstrøms i Jølstra. En prosess med ekspropriasjonsskjønn ville i tillegg være tidkrevende og føre til at en utbygging kan miste elsertifikater, som er av stor betydning for prosjektets lønnsomhet. Den riktige, og eneste løsningen, er at NVE behandler en søknad på øvre alternativ i konkurranse med alternativet til Sunnfjord Energi AS, og også Fjellkrafts alternativ til utbygging av hele fallstrekket. Behandling av flere konkurrerende prosjekter er ikke uvanlig ved Vassdragsmyndighetenes saksbehandling, og det foreligger ikke omstendigheter i foreliggende sak som tilsier en annen fremgangsmåte enn det som er vanlig. Når et samarbeid ikke lar seg gjennomføre er det Fjellkrafts m.fl. klare mening at øvre alternativ er det prosjektet som bør gis konsesjon. Dette skal underbygges nærmere i de neste punktene.

4 NVE bør gi konsesjon til det øvre alternativet

Det skal foretas en interesseavveining ved spørsmålet om det skal gis konsesjon for vannkraftutbygging der fordelene veies opp mot ulempene. Denne interesseavveiningen kommer blant annet til uttrykk i vassdragsreguleringsloven § 8 første ledd og vannressursloven § 25 første ledd. I vannressursloven § 25 første ledd fremgår det at:

«Konsesjon kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet.»

Ordlyden foreskriver at vassdragsmyndigheten skal gjøre en bred vurdering der en rekke momenter og hensyn skal vektlegges ved spørsmålet om konsesjon skal gis. Bestemmelsen gir ingen uttømmende oversikt over hvilke hensyn som kan vektlegges. I forarbeidene til vannressursloven, NOU-1994-12 *Lov om vassdrag og grunnvann*, er følgende uttalt om begrepet *allmenne og private interesser*:

«Når en lov bruker begrepet «allmenne interesser» i samband med en konsesjonsordning, vil det nok – på bakgrunn av høyesterettsdommene fra 1979 og 1993 – bli tolket vidt. Den eneste avgrensning som er sikker, gjelder i forhold til en enkelt part eller et begrenset antall personer. Selv denne avgrensningen kan bli usikker overfor en part med omfattende virksomhet av stor samfunnsmessig betydning. Dersom det er ønskelig å avgrense begrepet allmenne interesser utover dette, må det derfor gis klare holdepunkter for det i forarbeidene eller i en definisjon i utkastet til ny lov.»

Forarbeidene angir at det skal legges en vid fortolkning til grunn når det gjelder hva som menes med allmenne interesser. Vektige hensyn i vurderingen er hensynet til effektiv ressursbruk, de økonomiske virkningene for lokalmiljøet og hensynet til miljøet. Disse hensynene vil også være av betydning i et tilfelle som i foreliggende sak, der det søkes om konsesjon for to konkurrerende prosjekter som er gjensidig utelukkende.

Interesseavveiningen som konsesjonslovgivningen knesetter går klart i favør av å gi konsesjon til det øvre alternativet.

4.1 Fjellkraft og Grunneierne disponerer nær 100 % av fallrettighetene – Sunnfjord Energi AS må ekspropriere over 50 % av fallene

4.1.1 Betydningen av at det er falleierne selv som søker konsesjon om utbygging

I nærværende sak konkurrerer Sunnfjord Energi og Fjellkraft m.fl. om å få bygge ut samme naturressurser til samme formål, der det ene prosjektet utelukker det andre. Forskjellen mellom Fjellkraft m.fl. og Sunnfjord Energis prosjekt, er at Fjellkraft m.fl. søker om å få utnytte egne ressurser. Sunnfjord Energi må på sin side ekspropriere mer enn 50 % av fallrettighetene for å realisere sitt prosjekt.

NVE har i andre saker lagt stor vekt på at en av søkerne er grunneier eller har inngått avtale med grunneier om leie av fallrettighetene. Hensynet til private interesser peker i retning av at prosjektet til Fjellkraft og Grunneierne skal gis konsesjon. Dette samsvarer med klare og entydige signaler fra lovgiver og sentrale politiske myndigheter.

NVE har tidligere uttalt at det vil bli lagt stor vekt på at en av søkerne er grunneier eller har avtale med grunneier om leie av fallrettighetene¹. Som eksempel vises det til NVEs innstilling til OED i konsesjonssak om tillatelse for Norsk Grønnkraft AS til bygging av Havdal kraftverk i Lierne kommune, som er illustrerende for hvilken vekt hensynet tillegges:

«Kraftverket vil gi en ny årlig produksjon på ca. 10 GWh. Dette vil være med på å bedre næringsgrunnlaget og kunne bidra til å sikre bosettingen lokalt i Tunnsjø senter.

(...)

Faren for at to rødlistearter, klassifisert som sårbare, forsvinner, samt konsekvensene ved en generell reduksjon i artsmangfoldet i vegetasjonen må veies opp mot de fordeler som en etablering av Havdal kraftverk vil innebære ut over hva som allerede er nevnt. NVE vil peke på at kraftverket med søkers forslag til minstevannføring vil gi mellom 9 og 10 GWh i ny årlig produksjon til en fortsatt akseptabel utbyggingskostnad. Kraftverket vil gi inntekter til lokale grunneiere og kunne bidra til å opprettholde både bosetting og sysselsetting i et mindre bygdesamfunn. Kraftverket vil også kunne gi økt leveringssikkerhet lokalt ved utfall i forsyningsnettet.

NVE ser det som fordelaktig at etter en leieperiode vil kraftverket falle tilbake til grunneierne. Dette kan bidra til interesse og engasjement rundt kraftverksdriften og øke kunnskapen lokalt knyttet til slike anlegg. NVE mener at en vellykket utbygging av Havdal kraftverk kan stimulere andre til å forsøke å etablere småkraftverk i Lierne som er en typisk utkantkommune som sliter med å opprettholde befolkningsgrunnlaget. En etablering av et småkraftverk i Havdalselva vil være i tråd med sentrale politiske føringer om at det skal legges til rette for, og satses på, slike utbygginger.»²

¹ Se Martinsen/Oulie "Hvordan prioritere vannkraftprosjekt?" Energi 11/2006 side 12.

² Meddelte vassdragskonsesjoner 2007 side 212.

Fjellkraft og Grunneierne gjør gjeldende at den siterte uttalelsen fra NVE er treffende for grunneiernes prosjekt, og at det derfor må tillegges vesentlig vekt på at det er Grunneierne selv i samarbeid med Fjellkraft som har søkt konsesjon.

4.1.2 **Vurderingen av om ekspropriasjon skal tillates eller ikke tilsier også at Sunnfjord Energi AS ikke skal gis konsesjon**

Vassdragsmyndighetene må gjøre en selvstendig vurdering med egen begrunnelse vedrørende ekspropriasjonsspørsmålet. Dersom vassdragsmyndighetene kommer til at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon, vil det heller ikke være grunnlag for å gi Sunnfjord Energi AS konsesjon.

Det grunnleggende rettslige utgangspunktet for ekspropriasjonsvurderingen er den private eiendomsretten. Dersom det er flere som konkurrerer om et utbyggingsprosjekt, og en av konkurrentene er grunneier, tilsier den private eiendomsretten at vedkommende grunneier gis konsesjon dersom det ikke foreligger sterke grunner for noe annet. Spørsmålet vil følgelig være om Sunnfjord Energis prosjekt er mer fordelaktig for samfunnet enn Fjellkraft og grunneiernes prosjekt. Sagt på en annen måte – kan man oppnå noe mer ved ekspropriasjon enn uten? Dersom man oppnår nøyaktig det samme eller mindre, er det klart at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon. Dersom man oppnår noe mer, vil det oppstå spørsmål om hvor mye mer som kreves for at det skal være grunnlag for å gripe inn i den private eiendomsrett ved ekspropriasjon.

Det er grunneiernes oppfatning at samfunnsgevinsten ved Sunnfjord Energi AS prosjekt ikke er tilstrekkelig til at det er grunnlag for ekspropriasjon. Selv om Sunnfjord Energis prosjekt, sett i forhold til en utbygging av kun øvre alternativ, gir om noe mer produksjon, mener grunneierne at dette ikke er tilstrekkelig til å gripe inn i Grunneiernes eiendomsrett.

Et viktig poeng er at en selvstendig utbygging av øvre alternativ ikke utelukker en utbygging av et nedre alternativ, et alternativ som Sunnfjord Energi kan realisere i egen regi. Mulig utnyttelse av et nedre alternativ er skissert i en alternativsvurdering utarbeidet av Norconsult AS til Fjellkraft AS den 11. januar 2013. Rapporten vedlegges som [bilag 15](#).

Øvre alternativ i regi av Fjellkraft m/grunneierne gir en ny produksjon på 116 GWh (Fjellkraft m.fl. melding om planlegging av Jølstra Fjellkraftverk s. 8) og vil ikke påvirke produksjonen i nåværende Stakaldefoss kraftverk, jf. meldingen s. 3.

I rapporten utarbeidet av Norconsult AS (bilag 15 s. 1) fremkommer det at et nedre alternativ utbygget i regi av Sunnfjord Energi AS vil gi en ny produksjon på 62 GWh. Kraftverket vil isolert sett produsere 119 GWh, men med fratregg for redusert produksjon i Stakaldefoss kraftverk blir nettoproduksjonen 62 GWh.

Til sammenligning gir en utbygging av hele fallstrekket i regi av Sunnfjord Energis AS en ny kraftproduksjon på 113 GWh, jf. s. 8 i Sunnfjord Energis «Førehandsmedling om utbyggingsplanane» i Jølstra. Kraftverket vil isolert sett produsere 173 GWh, men med fratregg for redusert produksjon i Stakaldefoss kraftverk blir nettoproduksjonen 113 GWh.

Samlet ny produksjon ved realisering av et selvstendig øvre og nedre alternativ blir på (116 GWh + 62 GWh) 178 GWh, mot 113 GWh for Sunnfjord Energis plan om å bygge ut hele fallstrekket. En slik todelt utbygging gjør at omfattende ekspropriasjonsvirksomhet fra Sunnfjord Energis side unngås, samtidig som total produksjon i vassdraget øker. Således må det være klart at det ikke er grunnlag for at Sunnfjord Energi AS skal få ekspropriere de nødvendige fallene for sitt prosjekt.

Videre vises det til det faktum at Sunnfjord Energis prosjekt vanskelig kan synes å være bedriftsøkonomisk lønnsomt, og dermed heller ikke samfunnsgagnlig. Dette underbygges i punkt 4.2 i dette brevet.

Det kan i denne sammenheng også vises til vannressurslovens forarbeider angående ekspropriasjon. I Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) kap. 17.1.3.3 drøftes det om hvorvidt ekspropriasjon skal gjøres til en automatisk sidevirkning når det blir fattet konsesjonsvedtak, slik det er etter vassdragsreguleringsloven. Vassdragslovsutvalget uttalte i denne sammenheng:

“Fellesbehandling kan oppnås på to måter. Det ene alternativet er at konsesjonsvedtak gis ekspropriasjonsvirkninger uten videre. Dette vil gi den sterkeste regelforenklingen og er i dag benyttet i vassdragsreguleringssaker, jf vregl § 16 og etter svensk vattenlag. Å gjøre ekspropriasjon til en slik sidevirkning av konsesjon, innebærer at det gis en generell ekspropriasjonshjemmel for alle konsesjonspliktige tiltak. Slik konsesjon kan imidlertid nektes dersom grunneier selv bør få utføre det omsøkte tiltaket eller få bestemme om det i det hele tatt skal utføres.” (understreket her)

Selv om uttalelsene referer seg til ekspropriasjon etter vannressursloven, er det allikevel illustrerende for den vurderingen som vassdragsmyndighetene uansett må foreta. Under departementets vurdering i kap. 17.1.5.2 fremgår det videre at departementet forutsetter at det må foretas en grundig vurdering med hensyn til ekspropriasjon:

“Utgangspunktet er at ekspropriasjon – at eieren fratras sin eiendom – er et betydelig inngrep. Det er et grunnleggende prinsipp at ekspropriasjonsinngrep ikke må foretas uten tilstrekkelig begrunnelse og uten beskyttelse av eierens interesser.

(...)

Det må med andre ord vurderes om det finnes alternative fremgangsmåter. En skal ikke gi tillatelse til inngrep i større utstrekning enn det er behov for. I realiteten vil også ekspropriasjonstillatelse bli gitt når det foreligger konsesjon, men inngrep i en eiendomsrett skal som nevnt vurderes nøye. Dersom konsesjonæren har flere alternativer til å gjennomføre et større tiltak, kan et krav om at vassdragsmyndighetene skal treffe selvstendig ekspropriasjonsvedtak ha en preventiv virkning i den forstand at konsesjonæren, hvis mulig, velger et alternativ som ikke innebærer ekspropriasjon eller ekspropriasjon for bare en del av fremmed grunn.”

Det er grunneierne klare oppfatning at de hensyn som kommer til uttrykk i de siterte uttalelsene fra Ot. prp. nr. 39 (1998-1999) tilsier at det ikke er grunnlag for å ekspropriere til fordel for Sunnfjord Energi AS, ettersom grunneierne selv kan realisere det samme formålet, nemlig kraftproduksjon. I tillegg kommer hensynet til lokal sysselsetting, ekstrainntekter til distriktene, kompetanseoppbygging og rådighet over egen kraft. Alle disse hensynene vil i større grad la seg oppfylle for grunneierne prosjekt enn for Sunnfjord Energis prosjekt. Dessuten er det en egenverdi i seg selv at grunneierne får bygge ut egne ressurser, som ikke lar seg erstatte ved en eventuell ekspropriasjonserstatning.

Ettersom grunneierne har konkrete planer om å bygge ut egne vannkraftressurser sammen med Fjellkraft AS, tilsier vernet av den private eiendomsrett at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon. Dermed kan det heller ikke gis konsesjon etter vassdragslovgivningen til Sunnfjord Energis omsøkte prosjekt.

Fjellkraft m.fl. mener at det må legges avgjørende vekt på at prosjektet Fjellkraft ønsker å realisere innebærer bruk av fall som de eier nær 100 % av.

4.2 Sunnfjord Energis løsning er kostbar

Sunnfjord Energis manglende forhandlingsvilje har i to omganger (først i forhandlinger med grunneierne frem til 2011, og nå i forhandlinger med Fjellkraft m.fl.) ført til at de må søke om tillatelse til å ekspropriere over 50 % av fallrettighetene dersom de skal realisere det alternativet som det er sendt inn melding på.

Sunnfjord Energis manglende forhandlingsvilje har således fordyret deres eget prosjekt. Det er helt klart at Sunnfjord Energi AS ved et skjønn må betale et markedsmessig vederlag i samsvar med Høyesteretts dom av 14. desember 2011 s. 1362, den såkalte Kløvtveit-saken. Dette innebærer at Sunnfjord Energi må betale nåverdien av det vederlaget som falleierne får gjennom avtalen som er inngått med Fjellkraft, med et tillegg av 25 %, jf. vannressursloven § 51. Det er fastslått i Rt. 2008 s. 82 (Uleberg) at det skal gis et slikt 25 % -tillegg til erstatningen selv om vederlaget for fallrettighetene utmåles etter markedsmetoden. Så vidt vi vet har Olje- og energidepartementet ikke fulgt opp et forslag som ble sendt på høring våren 2013 om endring av bestemmelsene om tilleggserstatning, etter kraftige innvendinger fra flere høringsinstanser. Etter at Høyesterett i Rt. 2013 side 612 flg (Otra II) konkluderte med at naturhestekraftmetoden i visse tilfelle fremdeles er anvendelig for utmåling av fallerstatning ved ekspropriasjon, bortfaller også en vesentlig del av begrunnelsen for departementets forslag til endring av lovreglene om 25 % -tillegget.

Som påpekt i vårt brev sendt 19. oktober 2012 på vegne av falleiere i Jølster kommune (bilag 2), uttalelse til melding om planlagt utbygging av Jølstra i Jølster og Førde kommuner, vil utbyggingskostnaden bli betydelig for Sunnfjord Energi ved en realisering av prosjektet de har sendt melding på. I meldingen har Sunnfjord Energi AS oppgitt en kostnad på prosjektet på 385 millioner kroner, hvilket innebærer en utbyggingskostnad på 3,41 kr/kWh. Det legges til grunn at påregnelige fallerstatninger og andre grunnervervskostnader ikke er medregnet i denne beregningen, men dette må Sunnfjord Energi AS redegjøre nærmere for i beskrivelse av antatte utbyggingskostnader.

Det må anses som en svakhet at Sunnfjord Energi ikke har dokumentert kostnadene ved en eventuell ekspropriasjon i meldingen. Kompensasjonen som skal gis Grunneierne ved et eventuelt ekspropriasjonserstatningsskjønn tilsvarer den falleien grunneierne får gjennom avtalen med Fjellkraft AS, som må ses på som en kompensasjon som samsvarer med det som er lagt til grunn i skjønnspraksis, med et tillegg av 25 %. Nåverdien av falleien for Grunneierne er estimert i to notater utarbeidet av Thema Consulting Group 13. desember 2011 og 16. januar 2012 (bilag 4 og 5). I notatet av 16. januar 2012 er det for øvre alternativ fastslått en nåverdi av kompensasjon for fallrettighetene på 93 millioner kroner, se s. 6. I dette regnestykket forutsettes det en kraftpris på 40 øre. I tillegg til dette kommer verdien av Grunneiernes opsjon til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet.

Sunnfjord Energi må også utbetale erstatning til Fjellkraft AS som åpenbart nyter ekspropriasjonsrettslig vern. Videre må Sunnfjord Energi utbetale erstatning til andre grunneiere og ulempeerstatning til berørte grunneiere. Dette betyr et tillegg i utbyggingskostnaden på godt over 100 millioner kroner. Legges ovennevnte til grunn vil prosjektet til Sunnfjord Energi AS koste 500 millioner kroner noe som gir en utbyggingskostnad på 4,31 kr/kWh.

I en avisartikkel i avisa Firda den 13. juli 2013, som vedlegges som bilag 16, medgir prosjektleder i Sunnfjord Energi Kjell Johnny Kvamme at:

«I tillegg har den innmelde prislappen på 385 millioner kroner på Jølstra-utbygginga blitt betydeleg oppjustert etter at vi starta detaljprosjektering av kraftverket [...]»

Dette betyr at kostnadene kan bli enda høyere enn det som er forespeilet i det forrige avsnittet. Kvamme går ikke inn på konkrete tall vedrørende oppjusteringen i artikkelen.

Fjellkraft m.fl. er av den oppfatningen at det må legges vesentlig vekt på at Sunnfjord Energis prosjekt er ulønnsomt i forhold til å realisere et prosjekt der man slipper å ekspropriere over 50 % av fallrettighetene. Det faktum at en så stor andel av fallrettighetene må eksproprieres til markedsverdi, med et tillegg av 25 % jf. vannressursloven § 51, tilsier også at det er mindre sannsynlig at det blir realisert. Det kraftverket som det er sendt melding på fra Fjellkraft m.fl. kan realiseres til en lavere utbyggingskostnad. Det kan også trygt legges til grunn at prosjektet blir realisert dersom det gis konsesjon, og i tillegg vil prosessen gå raskere i og med at det etter all sannsynlighet ikke må avholdes rettslige skjønn for å fastsette vederlag for fallrettighetene mv.

4.3 Utbygging av øvre alternativ utelukker ikke en selvstendig utbygging av et nedre alternativ

En selvstendig utbygging av øvre alternativ utelukker ikke en utbygging av et nedre alternativ som Sunnfjord Energi kan realisere i egen regi. Dette må tillegges vekt ved vurderingen av om Fjellkraft m.fl. skal gis konsesjon for utbygging av øvre alternativ. Mulig utnyttelse av et nedre alternativ er skissert i en alternativsvurdering utarbeidet av Norconsult AS til Fjellkraft AS den 11. januar 2013. Rapporten (bilag 15) er omtalt under punkt 4.1.2.

4.4 Distriktsnyttene av å bygge ut småkraftverk - hensynet til lokal verdiskapning

Våre parter mener hensynet til lokal verdiskapning også tilsier at det gis konsesjon for en utbygging av øvre alternativ. Notatene til Thema Consulting Group av 13. desember 2011 og 16. januar 2012 viser hvilke betydelige verdier som tilfaller de lokale grunneierne ved kraftutbyggingen. Sunnfjord Energi var ikke villige til å gi grunneierne en tilsvarende markedsmessig kompensasjon for fallrettighetene som Fjellkraft AS. Lokale interesser ivaretas således bedre ved en utbygging i regi av Fjellkraft, enn av Sunnfjord Energi.

Det er foretatt vitenskapelige undersøkelser som dokumenterer den positive virkningen av lokal verdiskapning gjennom lokalt eide småkraftverk. I nyere tid er det bl.a. foretatt utredninger av professorene Normann Aanesland og Olaf Holm ved Universitetet for miljø- og biovitenskap i «Rapport Nr. 31 ÅS-UMB 2009». Professorene Aanesland og Holm konkluderer slik under punkt 6 i rapporten:

«Distriktsnyttene av kraftverkene er den økonomiske nytten som innbyggerne i distriktskommunene oppnår. Denne nytten er både de direkte inntektsvirkningene og den indirekte ringvirkningen. Den direkte nytten måles ved nåverdien av kraftverkene. Den indirekte ved inntekts- eller sysselsettingsmultiplikator.

Falleiere oppnår en nåverdi av landets kraftpotensial på 20 TWh på 35,4 milliarder. Nåverdien til falleierne kan sammenlignes med egenkapitalen i jordbruket, slik det framgår av Budsjettutvalget for jordbruket. Det økonomiske potensialet for småkraftverk i landet har en forventet nåverdi som er lik 46 prosent av den samlede egenkapitalen for landets gårdsbruk. Arbeidsinntekt som oppnås ved tilsyn og administrasjon er liten. En del av arbeidet foregår i oppbyggingsperiodene, og har derfor liten varig verdi for å styrke bosettingen i kommunene.

Falleien har en indirekte virkning (ringvirkning). Falleien har en inntektsmultiplikator på omkring 0,6. Det vil si for hver krone eier mottar i falleie, øker dette den samlede inntekten i kommunen med 1,6 kroner. Falleien øker egenkapitalen og øker dermed lånemuligheten som gir anledning for å bygge ut annen virksomhet i bygdene.

Utbyggingen av småkraftverk kan vurderes som et alternativ til nærings- og distriktspolitikken som tar sikte på å styrke sysselsetting og bosetting i fraflyttingsområder. I nærings- og distriktspolitikken nyttes subsidier for å styrke bosettingen. Subsidiene som må skattefinansieres påfører samfunnet et tap på omkring 20 prosent av skattebeløpet. Skulle en tilføre distriktene et subsidiebeløp, som tilsvarer en nåverdi på 35,4 milliarder (potensial 20 TWh), ville dette påføre samfunnet et tap ved skattefinansiering på 7,1 milliarder kroner.”

Denne formen for ”distriktspolitikk” gir også en samfunnsgevinst ved at utbyggere, som ikke bor i distriktene, får et overskudd som er om lag like stort som det overskuddet falleierne i distriktene oppnår. Utbyggingen av kraftverkene hadde ikke vært mulig for falleierne å gjennomføre uten hjelp fra utbyggeren, Småkraft AS. Småkraft AS har bidratt med risikovillig finanskapital som falleierne ikke har. Utbyggeren har også verdifulle kunnskaper ved bygging og drift av kraftverkene. I tillegg har Småkraft AS nyttige kunnskaper om el-markedet og el-priser.”

Flere av Grunneierne som har inngått avtale med Fjellkraft driver gårdsvirksomhet. Rapporten viser at avtalene inngått mellom Fjellkraft og Grunneierne vil bidra til at Grunneierne kan opprettholde og få styrket livsgrunnlaget sitt. De årlige inntektene som følge av kraftutbyggingen gir også positive ringvirkninger for lokalsamfunnet, ettersom inntektene er et viktig bidrag til å opprettholde bosetting langs Jølstra og for å bevare kulturlandskapet der.

Dette hensynet må følgelig også tillegges betydning i favør av søknadene fra Fjellkraft m.fl.

Hensynet til lokal verdiskapning har helt klart rettslig relevans. Ved konkurrerende konsesjonssøknader – som i denne sak – må det foretas en interesseavveining fra konsesjonsmyndighetens side over hvilke søknader som skal gis prioritet. Ved avgjørelsen skal det ikke kun legges vekt på den antatte produksjonens størrelse ved de konkurrerende alternativer, det skal bl.a. også legges vekt på at en utbygging i lokal regi vil medføre at verdiene i større grad blir liggende igjen i lokalsamfunnet. Det vises i denne forbindelsen til Energi- og miljøkomiteens innstilling til vannressursloven hvor komiteen bemerket følgende om konsesjon til tiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i Samlet Plan er disponert til kraftutbygging, jf. Innst. O. nr. 101 (1999-2000) side 5 første spalte:

”Komiteen meiner omgrepet «allmenne interesser» er ei viktig rettesnor under utøvinga av konsesjonspolitikken. Tolkinga av omgrepet har i mange tilfelle løfta fram ideelle og ikkje-økonomiske interesser. Omgrepet tek òg i stor grad omsyn til vassdraget sin eigenverdi. Det uttrykkjer, i tråd med gjeldande rettspraksis, ein standard som vernar om dei allmenne interesser som til ei kvar tid blir sett på som viktigast. Komiteen er samd med departementet i at «allmenne interesser» også tek opp i seg omsynet til effektiv ressursbruk.

Komiteen har merka seg at departementet, jf. slik avsnitt 9, Konsesjonsordninga i vassdrag, tolkar omgrepet «effektiv ressursbruk» som allmenn interesse. Det heiter såleis i Ot.prp. nr. 39 (1998-1999), s. 104, 2. spalte:

«Når det gjelder fortolkningen av begrepet allmenne interesser, støtter departementet NVE når det pekes på at hensynet til en effektiv ressursutnyttelse bør tilsi at konsesjonsplikten kan utløses dersom iverksetting f.eks. av et mini- eller mikrokraftverk kan komme i konflikt med en mer optimal utnyttelse av vannkraften.»

Komiteen er merksam på at det for prosjekt som er handsama i Samla Plan gjeld reglar som vernar vasskraftpotensialet. Dette kjem fram i § 22, 2. sp. 2. lekken, der det heiter:

«Bare departementet kan gi konsesjon til vassdragstiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i planen er disponert til kraftutbygging.»

Komiteen går ut frå at slike konsesjonar er aktuelle dersom dei er i tråd med føremålet til lov om vassdrag og grunnvann.

Komiteen meiner i denne samanhangen at optimal kraftproduksjon berre er eitt av fleire døme på kva meininga som kan leggjast i uttrykket effektiv ressursbruk.

Til dømes vil det vera samfunnsøkonomisk, effektivt, og i tråd med allmenne interesser, å bygge ut næringslivet i lokalsamfunn. Lokal ressurskontroll og energiproduksjon knytta til mikro- og minikraftverk kan såleis i dei fleste tilfelle oppfattast som lekk i utvikling av utmarksstrategiar, til erstatning for inntektsbortfall i jord- og skogbruk. Dette synet er i tråd med offisiell politikk. Kraftbransjen kan såleis ikkje a priori ha hevd på tolkinga av omgrepet «effektiv ressursbruk», og særleg ikkje når det liqg føre lokale planar om bygging av mikro- og minikraftverk. Komiteen vil vise til at statsråden i brev av 23. mai 2000 til komiteen stadfestar at det heile tida er omsynet til ei ansvarleg og heilskapleg vassdragsutnyttinga som vil vera i fokus under sakshandsaminga.» (understreket her)

Vi er innforstått med at Fjellkraft sammen med grunneierne ikke søker om utbygging av et mini/mikrokraftverk, men de hensyn som er fremhevet overfor gjør seg gjeldende med minst samme tyngde i foreliggende sak hvor verdiskapningen for de berørte er enda større og fordeles på nær 40 grunneiere, som igjen gir betydelig økonomiske ringvirkninger for lokalsamfunnet.

4.5 Fornybarmål og elsertifikater

Å gi konsesjon til utbygging av det øvre alternativet innebærer at prosjektet kan realiseres umiddelbart, ettersom Fjellkraft og Grunneierne sitter på nær 100 % av fallrettighetene. Dette i motsetning til prosjektet i regi av Sunnfjord Energi der det må gjennomføres rettslige skjønn. En rask realisering av prosjektet bidrar til at Norge når målet om at 67,5 % av energiforbruket innen 2020 skal utgjøres av fornybare energikilder, et mål Norge har forpliktet seg til etter forhandlinger med EU.

På bakgrunn av målet om å øke fornybarandelen i Norge er det etablert et felles elsertifikatmarked med Sverige. Elsertifikatmarkedet er vel kjent for NVE, og en nærmere beskrivelse av ordningen ses ikke på som nødvendig. Elsertifikatordningen er av stor betydning for økonomien i en utbygging. En utbygging av øvre alternativ krever ingen omfattende ekspropriasjonsprosess, og således vil muligheten for å rekke fristen for elsertifikater øke betydelig noe som igjen øker sjansen for at prosjektet realiseres. I en artikkel i avisa Firda datert 13. juli 2013 (bilag 15) uttaler prosjektleder for Sunnfjord Energi Kjell Johnny Kvamme at:

«Utan grøne sertifikat er det usikkert om prosjektet lar seg realisere.»

Sunnfjord Energi As' prosjekt er dyrere enn Fjellkrafts prosjekt fordi det kreves omfattende ekspropriasjon. Et resultat av dette er at det er avhengig av grønne sertifikater for å la seg realisere.

4.6 Miljømessige konsekvenser

En utbygging av øvre alternativ vil være et mindre inngrep i miljøet enn en utbygging av hele fallstrekket mellom kote 172 og kote 42. Ellers er det ikke store miljømessige konsekvenser av betydning som skiller de to alternativene.

5 Oppsummering og konklusjon

Basert på ovenstående er det Grunneiernes oppfatning at deres/Fjellkrafts prosjekt om en utbygging av øvre alternativ må gis konsesjon i konkurranse med prosjektet til Sunnfjord Energi AS. Som det ble poengtert i punkt 3 skyldes de strandede forhandlingene om en felles utbygging utelukkende at Sunnfjord Energi ikke var villige til å inngå en balansert avtale med Fjellkraft og Grunneierne.

Utover at Sunnfjord Energi AS prosjekt gir en noe høyere produksjon enn en utbygging av øvre alternativ, er det ingen hensyn som tilsier at Sunnfjord Energi AS skal gis konsesjon. En selvstendig utbygging av øvre og nedre alternativ gir en ny produksjon på 178 GWh, mot 113 GWh for en utbygging av hele fallstrekket i regi av Sunnfjord Energi. Når en selvstendig utbygging av et nedre og et øvre alternativ gir en samlet ny produksjon som er større enn Sunnfjord Energis planlagte utbygging, er det ingen hensyn som tilsier at Sunnfjord Energi skal gis konsesjon.

Sunnfjord Energi er avhengig av å ekspropriere over 50 % fallene for å kunne få gjennomført sitt prosjekt. Ekspropriasjon, og de erstatninger som må betales i den forbindelse, fører i tillegg til at Sunnfjord Energis utbygging ikke vil la seg gjennomføre til en akseptabel utbyggingskostnad.

Når også øvrige hensyn tilsier at konsesjon skal gis til en utbygging av øvre alternativ herunder; at en utbygging av øvre alternativ ikke utelukker en selvstendig utbygging av et nedre alternativ, hensynet til lokal verdiskapning og kravet til interesseovervekt for at ekspropriasjonstillatelse skal gis, må konklusjonen bli at det må gis konsesjon til prosjektet til Fjellkraft AS og Grunneierne i konkurranse med prosjektet i regi av Sunnfjord Energi AS.

Fjellkraft og Grunneierne ber med dette om at NVE prioriterer en snarlig videre konsesjonsprosess i denne saken som har stått i bero siden de konkurrerende meldingene ble sendt inn.

Vi imøteser et snarlig svar, og er det behov for ytterligere opplysninger utdypes disse gjerne i et møte med NVE og representanter for våre klienter.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

Jølster kommune
6843 Skei i Jølster

Att: Rådmannen

Oslo, 8. august 2012

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
Referanse: 1378383- 615

**PLANER OM KRAFTUTBYGGING I JØLSTRA – KONKURRERENDE SØKNADER FRA FJELLKRAFT AS
OG SUNNFJORD ENERGI AS**

Det vises til brev fra Sunnfjord Energi AS til medlemmer av Jølster kommunestyre og Førde bystyre datert 10. juli 2012.

Vedlagt følger vårt brev av i dag med vedlegg til de samme adressater og som bes distribuert til medlemmene.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen
Partner

Møterett for Høyesterett
ul@lundogco.no

120808_b_jølster_lundogco_ui

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

Førde kommune
Postboks 338
6802 Førde

Att: Rådmannen

Oslo, 8. august 2012

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
Referanse: 1378383- 615

**PLANER OM KRAFTUTBYGGING I JØLSTRA – KONKURRERENDE SØKNADER FRA FJELLKRAFT AS
OG SUNNFJORD ENERGI AS**

Det vises til brev fra Sunnfjord Energi AS til medlemmer av Jølster kommunestyre og Førde bystyre datert 10. juli 2012.

Vedlagt følger vårt brev av i dag med vedlegg til de samme adressater og som bes distribuert til medlemmene.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

120808_b_førde_lundogco_ul

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

Til
Medlemmer i Jølster kommunestyre og Førde bystyre

Oslo, 8. august 2012

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen

Referanse: 137838- 615

PLANER OM KRAFTUTBYGGING I JØLSTRA – KONKURRERENDE SØKNADER FRA FJELLKRAFT AS OG SUNNFJORD ENERGI AS

1 INNLEDNING

Det vises til oversendelse av konkurrerende meldinger fra Sunnfjord Energi AS og Fjellkraft AS om utbygging av de samme fallene i Jølstra, oversendt fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) til de to kommunene og øvrige berørte parter ved høringsbrev av 28. juni 2012. Det vises videre til særskilt informasjonsbrev datert 10. juli 2012 som er sendt fra Sunnfjord Energi AS til medlemmer av Jølster kommunestyre og Førde bystyre. Det er sistnevnte brev og dets innhold som har foranlediget herværende brev.

I tråd med vanlige saksbehandlingsregler har NVE lagt opp til en åpen, offentlig og grundig saksbehandling av de konkurrerende meldinger og konsesjonssøknader om utbygging av Jølstra, med bl.a. folkemøter i de berørte kommuner og hvor de konkurrerende utbyggere også får anledning til å komme med merknader til de respektives utredninger, konsesjonssøknader mv. I lys av dette fremstår Sunnfjord Energi AS sitt brev av 10. juli 2012 til medlemmene av de øverste folkevalgte organer i de to kommuner som uvanlig. Mer alvorlig er imidlertid at det på enkelte punkter gis villedende opplysninger i nevnte brev av 10. juli 2012, som vi finner det påkrevet å korrigere og nyansere.

Samtlige private falleiere i Jølstra, beliggende i Jølster kommune, har inngått avtale med Fjellkraft AS om overdragelse av sine fallrettigheter i Jølstra. De private falleierne eier mer enn halvparten av de fallrettigheter som er nødvendige for utbygging av "nedre alternativ" og uomtvistelig nær 100 % ved utbygging av "øvre alternativ". Avtalen med Fjellkraft AS ble inngått etter at falleierne i lengre tid hadde forhandlet med Sunnfjord Energi AS om en tilsvarende avtale om overdragelse av fallrettighetene. Vi legger til grunn at dette er kjent for medlemmene av de folkevalgte organer, men vedlegger kopi av leder i Firda 22. februar 2012 "Har energiselskapet sove i timen?" (Bilag 1) om saken. Avtalen mellom Fjellkraft AS og falleierne i Jølstra har vakt interesse også

120808_b_medlemmer_lundogco_ul

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

utenfor fylkets grenser, avtalen er bl.a. kommentert av redaktør Henrik Glette i Småkraftnytt nr. 1/2012 side 44 "Vern om fallretten", som jeg også vedlegger kopi av (Bilag 2).

Undertegnede har bistått samtlige private falleiere som har forhandlet med Sunnfjord Energi AS, og som etter at forhandlingene ble brutt har inngått avtale med Fjellkraft AS om overdragelse av fallrettighetene i Jølstra. Det er på denne bakgrunnen våre klienter har anmodet om at herværende brev oversendes medlemmene i de folkevalgte organer.

2 SUNNFJORD ENERGI AS' BESKRIVELSE AV FORHANDLINGENE OM FALLRETTER

Sunnfjord Energi AS har på side 1 i brevet av 10. juli 2012 under overskriften om "Forhandlinger om fallrettar" kommet med noen utsagn som våre klienter mener at det er påkrevet å korrigere.

Sunnfjord Energi AS opplyser at selskapet ikke nådde fram i forhandlingene med de private falleierne om erverv av fallrettighetene, og påstår i denne forbindelse:

"Etter vår vurdering ville det ikkje vere foreinleg med god forretningsdrift å gå vidare med ein modell der kommunane sit igjen med så lite av verdiskapning gjennom eigarskapet i Sunnfjord Energi."

Ovenstående er i beste fall svært misvisende.

For det første kan det være grunn til å minne om at den største enkeltaksjonæren i selskapet er BKK som eier 37,4 % av aksjene i selskapet. Jølster kommune eier som kjent 7,5 % av aksjene og Førde kommune eier 22,2 %. Det kan således ikke under noen omstendighet settes likhetstegn mellom verdiskapning for selskapet, og for de to kommunene. Den største andelen av verdiskapningen ved en kraftutbygging i Jølstra vil i form av utbytte og verdistigning på aksjer tilfalle BKK som største enkeltaksjonær, og andre eiere enn Jølster kommune og Førde kommune.

For det annet gir Sunnfjord Energi AS en uriktig beskrivelse av grunnen til at selskapet ikke lykkes med å få en avtale med våre klienter. At Sunnfjord Energi AS ikke fikk en avtale med våre klienter om overdragelse av fallrettighetene skyldes utelukkende at Sunnfjord Energi AS ikke var villig til å betale et markedsmessig vederlag for fallrettighetene, men bygget på et syn på fallerstatning som er *rettshistorie*. I et brev datert 14. september 2011 til advokat Remmen, som representerte Sunnfjord Energi AS under forhandlingene, og som vedlegges (Bilag 3), konstaterte vi at det ikke var utsikt til å komme fram til en omforent avtale og vi skrev på vegne av falleierne bl.a.:

"Forhandlingsutvalget er alvorlig bekymret for om det overhodet er realistisk å forhandle frem et omforent avtaleutkast som kan legges frem for falleierne med positiv innstilling. I møtet den 7. september ble det presisert klart fra SE at man ligger langt nærmere "naturhestekraftmetoden" enn "markedsmodellen" mht. fastsettelse av vederlaget for fallrettighetene. Det ble videre presisert fra SEs side at det etter SEs syn ikke finnes noen annen alternativ offentlig eiet kjøper av de privates fallrettigheter enn SE, og at det heller ikke finnes noen alternative påregnelige utbyggingsprosjekter i Jølstra. Vi oppfattet SE slik

at de private falleierne ved en eventuell ekspropriasjon ikke kan ha håp om å få mer enn en erstatning basert på naturhestekraftmetoden.

Forhandlingsutvalget er grunnleggende uenig i SEs utgangspunkter, og er av den oppfatningen at SE bygger på flere uriktige forutsetninger. Falleierne disponerer ca 2/3 av de fallrettigheter som er nødvendige for å bygge ut det mest omfattende utbyggingsalternativet, og etter Forhandlingsutvalgets syn finnes det andre offentlige eiere som kan få konsesjon til å erverve de privates fallrettigheter, og som også er villige til å erverve de privates fallrettigheter mot betaling av et årlig vederlag som fastsettes etter markedsmodellen."

I brevet viste vi også til en nylig rettsavgjørelse fra Gulating lagmannsrett som bygget på dette synet, og som var påanket til Høyesterett. Høyesterett slo i en dom av 14. desember 2011 fast at lagmannsretten bygde på riktige prinsipper for verdsettelsen av fallrettighetene, de skulle verdsettes etter markedsmessige prinsipper. Jeg tillater meg å vedlegge en artikkel i Småkraftnytt nr. 1/2012 om dommen (Bilag 4).

Høyesterett har i perioden 2008-2011 avsagt flere enstemmige dommer om utmåling av erstatning for ekspropriasjon av fallrettigheter hvor det slås fast at erstatningen for fallrettighetene skal baseres på *markedsmetoden*, dvs. det tap falleierne blir påført ved ikke å bygge ut selv eller leie eller overdra fallrettighetene til profesjonelle aktører og - basert på markedsmessige prinsipper.

Når Sunnfjord Energi AS ikke ville tilby de private falleierne et markedsmessig vederlag, og partene som følge av dette ikke kom til en avtale om overdragelse av fallrettighetene, må en dekkende oppsummering være at Sunnfjord Energi AS "har sove i timen", slik det gjøres på lederplass i Firda den 22. februar 2012. Det vises også til redaktør Glettes artikkel (Bilag 2) hvor han konstaterer:

"Når Sunnfjord Energi sier at en slik erstatning ville blitt for dyrt, viser de tydelig at rettstilstanden ikke helt har sunket inn hos alle landets energiselskap. ....Det påhviler også energiselskapene et betydelig ansvar for at grunneierne får sin rettmessige andel av denne verdiskapningen. Ikke alle er klar over hvilken verdi som ligger i fallretten, og mange vil anta at større energiselskap følger gjeldende normer. Da må energiselskapene selv sørge for at de tilbyr vederlag for fallretten som er i tråd med slike normer."

Avslutningsvis tillegges at Fjellkraft AS som en betydelig, profesjonell, 100 % offentlig eiet aktør naturligvis ikke ville gått inn på en avtale med falleierne som var uforenlig med "god forretningsdrift". Spørsmålet er hvordan den betydelige verdien fallretten i dag representerer skal fordeles mellom grunneier og utbygger, og hvor noen er i takt med markedet, mens andre ikke er det.

For det tredje er det viktig å påpeke at ved å ikke tilby falleierne et markedsmessig vederlag, har Sunnfjord Energi AS fordyret eget utbyggingsalternativ vesentlig og påført sine eiere et betydelig tap dersom selskapet mot formodning skulle få konsesjon og ekspropriasjonstillatelse. Sunnfjord Energi vil ikke få noen avtale med de private falleierne, falleierne har inngått avtale med Fjellkraft

AS, og Sunnfjord Energi AS må følgelig ekspropriere fallrettene og betale ekspropriasjonserstatning som fastsettes ved skjønn. Ved et slikt skjønn må Sunnfjord Energi AS for det første erstatte falleierne deres tap basert på markedsmessige prinsipper. Dette er helt udiskutabelt etter Høyesteretts dom av 14. desember 2011. Ved fastsettelsen av vederlaget vil man legge til grunn det vederlaget som følger av avtalen mellom Fjellkraft AS og de private falleierne. I tillegg må Sunnfjord Energi AS ved en ekspropriasjon betale et tillegg på 25 % i erstatningen. Høyesterett slo i 2008 i Ulebergdommen fast at det skal gis et slikt tillegg i erstatningen selv om vederlaget for fallrettighetene utmåles basert på markedsmetoden:

"Jeg ser ikke bort fra at et tillegg på 25 % til erstatninger som beregnes ut fra salgsverdien på fallrettigheter i et fritt marked, i noen tilfeller kan medføre at en uforholdsmessig stor del av verdiskapningen kommer grunneieren til gode. Jeg kan imidlertid ikke se at urimelighetene er av en slik karakter at det kan gi grunnlag for å se bort fra bestemmelsen i [vannressursloven § 51](#) annet ledd. Selv om det kan hevdes - slik EBL gjør - at forutsetningene for bestemmelsen ikke lenger er til stede når grunneier har fått en rimelig andel i verdiskapningen gjennom markedsmekanismene, er det etter mitt syn primært en lovgiveroppgave å sørge for endrede regler på dette området."

Enkelt kan man oppsummere at Sunnfjord Energi AS må betale 25 % mer for fallrettighetene enn det Fjellkraft AS må betale etter avtalen, og ved å vise manglende vilje til å inngå en avtale med de private falleierne har selskapet påført sine eiere et *betydelig tap*.

3 PROSESSEN VIDERE

Våre klienter har også en del øvrige bemerkninger til brevet fra Sunnfjord Energi AS datert 10. juli 2012, men lar disse foreløpig ligge.

I sitt brev skriver Sunnfjord Energi AS avslutningsvis:

"Prosjektet er viktig for selskapet og omhandler for mange kanskje eit ukjent fagområde. Dersom kommune- og bystyre, politiske utval og partigrupper ønsker meir informasjon om prosjektet, stiller vi oss difor sjølv sagt til disposisjon."

Også for de private falleierne er en kraftutbygging i Jølstra *svært viktig*. En rekke av de private falleierne er gårdbrukere, og gjennomføringen av avtalen med Fjellkraft AS - og en utbygging i tråd med denne avtalen - vil sikre driftsgrunnlaget for en rekke av gårdene. Avtalen vil sikre at en betydelig andel av verdiskapningen forblir lokalt i Jølster og Førde og brukes til det beste for lokalsamfunnet. På samme måte som Sunnfjord Energi AS stiller derfor falleierne seg til disposisjon for kommune- og bystyre, politiske utvalg og partigrupper som ønsker mer informasjon om både avtalen med Fjellkraft AS og lokalsamfunnets syn på kraftutbyggingen. Vi forutsetter at eventuelle invitasjoner til å komme med innspill mv. går til både Sunnfjord Energi AS, Fjellkraft AS og de private falleierne slik at informasjonen blir så balansert og objektiv som mulig.

Kopi av herværende brev er sendt Sunnfjord Energi AS til orientering.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen

Partner

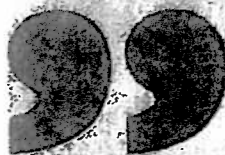
Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

Har energiselskapet sove i timen?

OM TO ÅR kan Sunnfjord Energi AS markere 100 års jubileum som kraftprodusent i Jølstra, elva som renn eit steinkast unna hovudkontoret i Førde. I Jølster-vassdraget har selskapet fire kraftverk; Brulandsfoss (1914), Stakaldefoss, Mo og frå 2010 Kjosnesfjorden med ein samla produksjon på nesten 400 GWh. Sunnfjord Energi har lenge

LEIAR

MYKJE KAN TYDE PÅ AT SE HAR UNDERVURDERT JØLSTRINGANE

at det fekk eit skambod frå Sunnfjord Energi. Han stiller spørsmål ved om det lokale energiverket har fått med seg at energi og fallrettar vert selde til marknadspris, den nye energilova kom i 1990. Ei avgrensing av privat eigarskap i større kraftverk gjennom ei lovendring i 2008 betyr heller ikkje at jølstringane ikkje hadde fleire alternative kjøparar, noko Fjellkraft-handelen viser.

MYKJE KAN TYDE på at leiinga i Sunnfjord Energi har undervurdert gardbrukarane langs Jølstra. Når produksjonssjef Olav Osvoll viser til at dei tok sikte på ein liknande avtale som dei i si tid skreiv under på med grunneigarane i Kjosnesfjorden, kan dét også tolkast som om dei ikkje har følgt med i timen. I Jølstra er det snakk om ei utbygging til langt gunstigare prisar enn i andre enden av bygda.

VI HAR IKKJE sett reknestykket til Sunnfjord Energi, som konkluderer med at kravet frå grunneigarane ikkje var mogleg å forsvare økonomisk. Kraftmarknaden er i spel, og Sunnfjord Energi kan ikkje vinne alt, men vi er samde med Støfring i at det er litt sårt når ein ikkje klarer å halde denne utbygginga på lokale hender. Lokalt eigarskap er viktig i ein bransje der fylket har hårete mål.

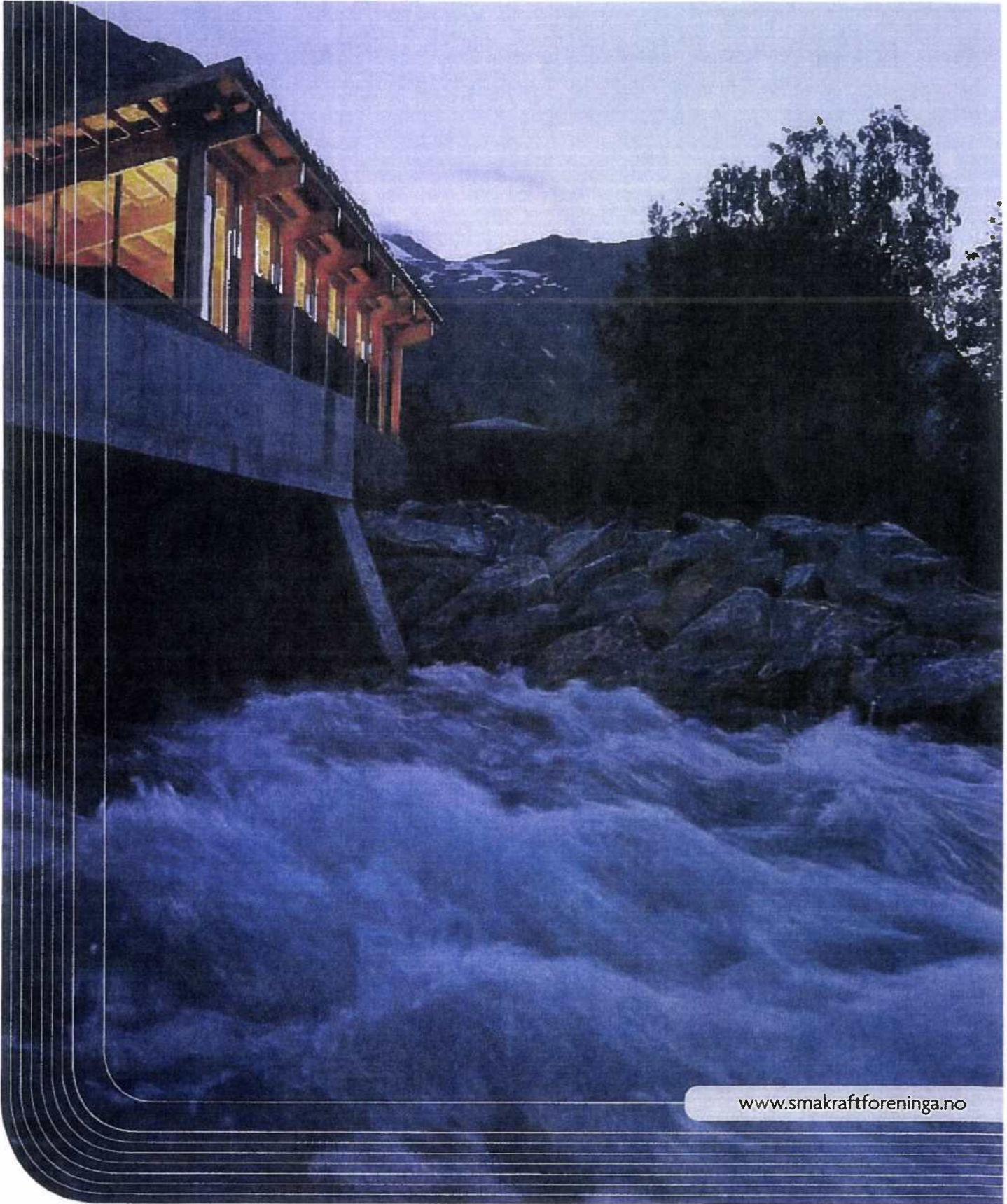
jobba med ei ny utbygging i Jølstra, i tett samarbeid med grunneigarane, men eigarane av fallrettane takka nei til det dei meiner var eit dårleg tilbod.

I STADEN VALDE 37 grunneigarar i Jølster å selje til Fjellkraft AS, eit heileigd offentleg selskap i Nord-Norge. I løpet av eit par månader var avtalen i boks. På ein diplomatisk måte seier Alf Støfring, talsmann for grunneigarane,

Nr. 1 | 2012
Småkraftnytt
ÅRGANG 11

Organ for Småkraftforeninga

Vern om fallretten

Firda meldte lørdag 18. februar at Sunnfjord Energi ikke fikk tilslaget på fallrettene til en større kraftutbygging i Jølster. Grunneierne valgte heller å selge fallrettene til Fjellkraft. Denne saken viser hvor viktig det er at grunneiere sørger for å verne om verdiene sine.

Av **Henrik Glette**

Det har i en rekke erstatningssaker for ekspropriasjon av fallretter blitt slått fast at slike retter skal erstattes etter den såkalte småkraftmodellen. Det innebærer at grunneierne skal ha erstatning som om de selv hadde bygd ut fallet.

Når Sunnfjord Energi sier at slik erstatning ville blitt for dyrt, viser de tydelig at rettstilstanden ikke helt har sunket inn hos alle landets energiselskap. Det viser også tydelig hvor viktig det er at grunneierne er oppmerksomme og sørger for å sikre den til dels betydelige verdien i fallrettene sine.

Fallretter er en stor og langsiktig verdi som skaper grunnlaget for langsiktig verdiskaping for utbyggingen av større kraftprosjekter. Da er det svært viktig at grunneierne sørger for at en stor nok del av denne verdiskapingen blir igjen i lokalsamfunnet.

Det påhviler også energiselskapene et betydelig ansvar for at grunneierne får sin rettmessige andel av denne verdiskapingen. Ikke alle er klar over hvilken verdi som ligger i fallretten, og mange vil anta at et større energiselskap følger gjeldene normer. Da må energiselskapene selv sørge for at de tilbyr vederlag for fallretten som er i tråd med slike normer.

Flowtite GRP-rør: Få mer ut av din kraftverksinvestering

Planlegger du å bygge kraftverk? Over 400 kraftverksutbyggere kan ikke ha tatt feil – kontakt oss idag!

APS

APS Norway AS · Postboks 2059 · 3202 Sandefjord · Telefon: 99 11 35 00 · info-no@aps-sales.com · www.aps-sales.no
Et selskap i **AMIANITIT** Group

Advokatfirmaet Haavind AS
Postboks 359 Sentrum
0101 Oslo

Att: Advokat Johan Fredrik Remmen

Oslo, 14. september 2011

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
Referanse: 137838- 615

KRAFTUTBYGGING JØLSTRA

1 INNLEDNING

Det vises til tidligere kontakt i ovennevnte sak, sist forhandlingsmøte i Førde den 7. september 2011.

Etter forhandlingsmøtet med Sunnfjord Energi AS (SE) hadde jeg et oppsummerende møte med falleiernes Forhandlingsutvalg. Det ble besluttet å sende et brev til SE for å avklare om det er grunnlag for fortsatte forhandlinger mellom SE og falleierne om en avtale om overdragelse av fallrettighetene. Dersom det er en uoverstigelig avstand mellom partene når det gjelder størrelsen på årlig vederlag for overdragelse av fallrettighetene, er det lite hensiktsmessig å bruke tid og ressurser på forhandlingsmøter som ikke kan lede frem til et avtaleverk som kan ha håp om å bli anbefalt av Forhandlingsutvalget eller akseptert av falleierne. Tilsvarende anser vi det lite hensiktsmessig for SE å inngå forpliktende avtaler om utarbeidelse av konsekvensutredninger mv. dersom det ikke er et omforent grunnlag for fortsatte forhandlinger mellom partene.

2 FALLEIERNES FORUTSETNING OM ET MARKEDSMESSIG VEDERLAG FOR OVERDRAGELSE AV FALLRETTIGHETENE – FORHANDLINGENE SÅ LANGT

Som kjent ble det i vår e-post sendt 30. juni 2011, på grunnlag av møte med samtlige falleiere som var til stede på møtet den 28. juni 2011, presisert:

"5. Falleierne er svært opptatt av at avtalen om overdragelse av fallrettighetene, som skal inngås med det nye kraftselskapet, sikrer falleierne en markedsmessig og rimelig andel av verdiskapningen som følge av kraftutbyggingen. Falleierne eier 2/3 av fallrettighetene og basert på de kostnadsoverslag som foreligger er det tale om en økonomisk meget gunstig utbygging og dertil verdifulle fallrettigheter. Falleierne ser det også slik at deres

110914_b_haavind_joelstra_lundogco_ul

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

medvirkning er nødvendig for å sikre at utbyggingen vil nyte godt av den nye elsertifikatloven. Falleierne er opptatt av at det årlige vederlag skal bestå av et basisvederlag, som er uavhengig av kraftpris og som beregnes av en prosentandel av brutto omsetning, og et bonusvederlag, som skal være uavhengig av faktisk utbyggingskostnad, men avhengig av faktisk oppnådd kraftpris som overstiger et nærmere definert innslagspunkt. Falleierne ønsker å komme med et forslag til en vederlagsmodell før Sunnfjord Energi AS oversender sitt kontraktsforslag primo august 2011.” (min understrekning)

I vårt brev av 3. august 2011 presenterte vi en modell for fastsettelse av årlig vederlag og samtidig oppfordret vi SE til å komme med et konkret tilbud om vederlag for overdragelse av fallrettighetene. I svar 11. august 2011 ble det imidlertid opplyst av SE:

“Vi finner det ikke naturlig å fremlegge noe skriftlig tilbud når det gjelder de økonomiske størrelsene forut for forhandlingsmøtet. Målet må imidlertid være at vi i løpet av forhandlingene vil komme frem til et felles forslag som kan presenteres for våre parter.”

I forkant av forhandlingsmøtet den 7. september ble det oversendt et utkast til avtale om overdragelse av fallrettighetene hvor det foreslås et årlig garantert vederlag i punkt 4.1 som bygger på “*naturhestekraftmodellen*”, samt en overskuddsdelingsmodell i punkt 4.2. Det er ikke konkretisert i avtaleutkastet hvilket vederlag de private falleierne tilbys.

Som kjent ble det heller ikke konkretisert i møtet den 7. september hvilket årlig vederlag som tilbys falleierne, og det ble på direkte spørsmål fra Alf Støfring i Forhandlingsutvalget presisert fra SE at et slikt konkret tilbud heller ikke vil bli fremsatt før neste forhandlingsmøte, dette skal ifølge SE drøftes nærmere i neste forhandlingsmøte som er fastsatt til 21. september 2011.

3 FALLEIERNES GRUNNLEGGENDE UTGANGSPUNKTER

3.1 Utgangspunkter

Forhandlingsutvalget er alvorlig bekymret for om det overhodet er realistisk å forhandle frem et omforent avtaleutkast som kan legges frem for falleierne med positiv innstilling. I møtet den 7. september ble det presisert klart fra SE at man ligger langt nærmere “*naturhestekraftmetoden*” enn “*markedsmodellen*” mht. fastsettelse av vederlaget for fallrettighetene. Det ble videre presisert fra SEs side at det etter SEs syn ikke finnes noen annen alternativ offentlig eiet kjøper av de privates fallrettigheter enn SE, og at det heller ikke finnes noen alternative påregnelige utbyggingsprosjekter i Jølstra. Vi oppfattet SE slik at de private falleierne ved en eventuell ekspropriasjon ikke kan ha håp om å få mer enn en erstatning basert på naturhestekraftmetoden.

Forhandlingsutvalget er grunnleggende uenig i SEs utgangspunkter, og er av den oppfatningen at SE bygger på flere uriktige forutsetninger. Falleierne disponerer ca 2/3 av de fallrettigheter som er nødvendige for å bygge ut det mest omfattende utbyggingsalternativet, og etter Forhandlingsutvalgets syn finnes det andre offentlige eiere som kan få konsesjon til å erverve de privates fallrettigheter, og som også er villige til å erverve de privates fallrettigheter mot betaling av et årlig vederlag som fastsettes etter markedsmodellen.

3.2 Skjønnspraksis

I forlengelsen av dette kan det vises til den rettsoppfatning som har kommet til uttrykk i flertallet premisser i Kløvtveit-saken (LG-2010-4850), som skal behandles av Høyesterett i november 2011, og hvor flertallet uttalte:

"Tingretten har foretatt en påregnelighetsvurdering av hvorvidt grunneierne ville deltatt i en tilsvarende utbygging som BKK har gjennomført, forutsatt at BKKs oreigningsinngrep var borte. Tingretten har vurdert hvorvidt grunneierne ville ha organisert seg med tanke på salg eller utleie av fallrettene til en annen profesjonell aktør som kunne gått sammen med BKK om utbyggingen. Denne samarbeidsmodellen anså imidlertid tingretten som lite sannsynlig på bakgrunn av det store antall grunneiere som må formodes å ha ulike interesser i saken og ulike oppfatninger om bl.a. vernespørsmål og fiske. Tingretten formodet også at den eksterne aktøren vil fått redusert handlefrihet gjennom en samarbeidsløsning med BKK, hvilket ville ha gjort en slik løsning mindre uaktuell.

Flertallet kan imidlertid ikke dele tingrettens påregnelighetsvurdering, men har derimot kommet til at den skisserte samarbeidsmodellen med BKK vil vært påregnelig."

Videre uttalte flertallet:

"Dersom vi ser BKKs oreigningsinngrep som borte, vil den faktiske forhandlingssituasjon om en fellesløsning i grove trekk være slik at BKK har magasinet (Kløvtveitvatnet) og 40,9 % av vannet (tilsiget), mens grunneierne nedstrøms Austgulvatn og Transdalsvatn har hhv. 32,5 og 26,6 % av vannet, til sammen 59,1 % av produksjonen i Kløvtveit kraftverk. Selv om det blant grunneierne utvilsomt ville vært ulike oppfatninger om denne saken, mener flertallet likevel at det ville vært påregnelig at grunneierne ville hatt så sterk motivasjon for å finne frem til en forhandlingsløsning at det ville overskygget de interne uenigheter som måtte foreligge. Flertallet har ved denne vurderingen ikke funnet å kunne legge noen avgjørende vekt på at det gjennom dokumentasjon og partsforklaringer for lagmannsretten ikke ble fokusert på et slikt samlet prosjekt. Flertallet ser dette særlig i sammenheng med at planene for BKK sin utbygging lenge hadde vært kjent og at dette uten tvil må ha lagt demper på planer om utbygging i egen regi.

At grunneiere går sammen med en større aktør om felles utbygging har for øvrig vært lagt til grunn som påregnelig i Gulating lagmannsretts overskjønn av 15. desember 2008 (GL-07-146016SKJ) vedrørende Nedre Bersåvatn kraftverk."

I forlengelsen av ovenstående vises det til Gulating lagmannsretts rettskraftige overskjønn av 15. desember 2008 Nedre Bersåvatn (LG-2007-146016), som det er vist til i sitatet ovenfor, og hvor lagmannsrettens flertall uttalte:

"I forhold til muligheten til å leie eller selge fallrettighetene i markedet innebærer forholdet til Statkraft en større usikkerhetsfaktor. Som nevnt er de saksøkte nr. 1 og 2 innehavere av kun en halvdel av fallrettigheten i vassdraget. Potensielle utbyggere må således samarbeide med Statkraft for å kunne bygge ut fallet. Dertil kommer at utbyggerne i

tillegg må kjøpe seg inn på reguleringen som Statkraft og Tysefaldene er eiere av, og den fremtidige driften av kraftverket må tilpasses driften av de øvrige kraftverk i vassdraget. For så vidt gjelder muligheten til å koble seg på den eksisterende regulering i vassdraget pekes det på at etter vassdragsreguleringsloven § 9 nr. 5 har fall- og brukseiere har rett til å bli medeiere i reguleringen mot å betale en andel av etableringskostnadene samt fremtidige vedlikeholdsutgifter. Samkjøringen av driften i forhold til de øvrige kraftverk i vassdraget fremstår ikke som å by på store utfordringer. Administrerende direktør i Tyssefallene, Karstein Bremnes, forklarte under skjønnsforhandlingene i lagmannsretten at kraftverkene i dag drives ut fra et ønske om størst mulig fortjeneste. Et slikt driftsformål må antas å være sammenfallende med motivet til de fleste øvrige utbyggere i markedet. Det må videre legges til grunn at Statkraft, som innehar av den øvrige andel av fallrettighetene på denne strekningen av vassdraget, vil opptre økonomisk rasjonelt og således medvirke til utbygging av fallet i samarbeid med ekstern aktør. Det er i samsvar med Statkrafts formål å arbeide for best mulig økonomisk utnyttelse av de rettigheter selskapet besitter. Det er ikke holdepunkter for å legge til grunn at Statkraft ikke vil samarbeide med andre aktører i en situasjon som dette, hvor rettighetene i vassdraget er på ulike hender.” (min understrekning)

Om vederlagsfastsettelsen uttalte flertallet bl.a.:

”Lagmannsrettens flertall finner det naturlig å ta utgangspunkt i den fremlagte standardavtale til Fjellkraft AS. Fjellkraft er en betydelig aktør i markedet og forestår en rekke utbygginger av den størrelse det her er tale om. I henhold til den fremlagte avtale vil en utbyggingskostnad på kroner 2,50 pr. kWh gi et vederlag til grunneierne på 15 % av brutto omsetning, mens en utbyggingskostnad på kroner 3,- pr. kWh gir 10 % av brutto omsetning til grunneierne. Kostnadene ved utbygging av nærværende fall er kroner 2,49 pr. kWh. Det må imidlertid gjøres påslag for kostnadene ved separat utbygging som av Statkraft er anslått til 10 - 15 %. I tillegg kommer kostnadene ved å kjøpe seg inn i reguleringen og rett til å benytte den øvrige infrastruktur i området. Det legges etter dette til grunn at de samlede kostnader ved utbyggingen vil ligge opp under kroner 3,- pr. kWh, som gir et vederlag på ca. 10 % av brutto omsetning. I tillegg må det gjøres et skjønsmessig påslag for den verdi som ligger i kontrakten ved at fallrettighetene vederlagsfritt faller tilbake til grunneierne etter 60 år og ved at grunneierne da kan overta anlegget til teknisk verdi.” (min understrekning)

Forhandlingsutvalget er følgelig av den klare oppfatning at ved en eventuell ekspropriasjon av de private fallrettigheter, vil markedsmodellen bli lagt til grunn. Dette må reflekteres når det skal forhandles om en minnelig avtale om overdragelse av fallrettighetene. At det for Jølstra kraftverk er tale om en større utbygging, kan ikke være avgjørende, spørsmålet vil bl.a. være om det er påregnelig at annen offentlig eier ville ervervet fallrettighetene og samarbeidet med SE om utbygging av kraftverket.

4 FORHANDLINGSUTVALGETS FORUTSETNINGER OM NIVÅ PÅ ÅRLIG VEDERLAG

Basert på ovenstående er det uaktuelt å forhandle om en avtale om årlig vederlag som bygger på naturhestekraftmetoden, og det er som nevnt i møtet den 7. september d.å. heller ikke aktuelt å forhandle om en overskuddsdelingsmodell. For ordens skyld presiseres at det også er helt uaktuelt å inngå en avtale om overdragelse av fallrettighetene hvor fallerstatningen fastsettes ved etterfølgende skjønn. Vi oppfattet for øvrig at SE i prinsippet var positive til å forhandle om en bruttomodell for det årlige vederlaget, som bygge på de prinsipper som er skissert i utkastet som ble oversendt ved vårt brev av 3. august 2011. Forhandlingsutvalget forutsetter videre et fast årlig vederlag kombinert med et bonusvederlag.

Dersom Forhandlingsutvalget skal fortsette forhandlingene med SE er det en klar forutsetning at falleierne må få en årlig ervervskompensasjon som markant overstiger 10 % av kraftverkets brutto inntekt (omsetning) av elektrisk kraft opp til en omsetning lik kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh (innslagspunktet). Det vises til flertallets bemerkninger i *Nedre Bersåvatn* om nivået på vederlaget som er gjengitt ovenfor. De private falleiere skal sikres en forholdsmessig andel av dette vederlaget (ca. 2/3). I tillegg må falleierne sikres en andel på 40-50 % (dvs. en forholdsmessig andel tilsvarende andel av fallrettighetene) av omsetning ut over innslagspunktet, herunder andel av merinntekter fra grønne sertifikater eller lignende støtteordninger. Det må selvfølgelig gjøres fradrag for en andel av beregnet grunnrenteskatt.

Det bes om en snarlig tilbakemelding på om SE er beredt til å fortsette forhandlingene med Forhandlingsutvalget med utgangspunkt i de klare forutsetninger som er beskrevet i foregående avsnitt. Hvis SE ikke er beredt til å fortsette forhandlingene på dette grunnlag, bør møtet den 21. september utgå.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Laugen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

Naturhestekraftmetoden er rettshistorie

Høyesterett har tidligere bl.a. i Uleberg-dommen slått fast at separat utbyggbare fall har krav på erstatning etter markedsverdi, ikke naturhestekraftmetoden. De tidligere avgjørelser holdt det åpent om naturhestekraftmetoden også må fravikes i andre tilfelle. Høyesterett har nå talt: Også fall som ikke er utbyggbare alene, skal erstattes etter markedsmetoden. Slik vi ser det, er naturhestekraftmetoden med dette for alle praktiske formål rettshistorie.

Av ~~Caroline Lund og Ulf Larsen~~

Høyesteretts dom av 14. desember 2011 avklarer spørsmålet som har oppstått i kjølvannet av Høyesteretts tidligere avgjørelser om at fall som er separat utbyggbare har krav på erstatning etter markedsverdi. Også fall som ikke er separat utbyggbare skal erstattes etter samme prinsipper, nærmere bestemt etter gjennomsnittlig markedsverdi for samlet utbygging.

De faktiske forhold

Kløvtveit kraftverk, som eies av BKK, ligger i Kløvtveitvassdraget og utnytter fallet mellom Kløvtveitvannet og Austgulfjorden. Fallretighetene her tilhørte BKK før utbyggingen. I tillegg til å bruke vannet fra Kløvtveitvannet utnytter kraftverket også vannressursene fra to vann i et annet vassdrag, Yndesdalsvassdraget. Vannet fra de to andre vannene ble overført til Kløvtveitvannet som ledd i utbyggingen, noe som medførte redusert vannføring i Yndesdalsvassdraget.

Gulating lagmannsretts overskjønn

Ved overskjønnet kom et flertall i lagmannsretten til at det var påregnelig at grunneierne ville ha deltatt i en tilsvarende utbygging som den som var gjennomført, dvs. at de ville utnyttet fallet mellom Kløvtveitvannet og Austgulfjorden. Flertallet mente at man på den måten ville få en langt bedre utnyttelse av energiresursene enn ved å bygge småkraftverk uten å etablere magasin i

"Caroline Lund og Ulf Larsen er advokater ved Høyesterett og partnere i Advokatfirmaet Lund & Co DA. Firmaets advokater har i en årrekke arbeidet med saker om ekspropriasjon av fallrettigheter og småkraftutbygginger. Firmaet representerte grunneierinteressene både i Uleberg-dommen og Kløvtveit-dommen for Høyesterett."

de separat utbyggbare fallene i Yndesdalsvassdraget. Flertallet tok ikke stilling til om det var påregnelig med utbygging av småkraftverk i Yndesdalsvassdraget, slik tingretten hadde lagt til grunn ved erstatningsutmålingen. Konsekvensen av at "(...) flertallet legger en slik samarbeidsmodell til grunn er at alle fallene i vassdragene ... blir likestilt ved erstatningsavgjørelsen og gjennomført etter markedsmetoden. Videre vil alle fall i hovedvassdraget fra samløpet av de to elvene og ned til sjøen blir erstattet tilsvarende. For samtlige fall vil dette gjelde uavhengig av om separat utbygging er økonomisk påregnelig, ettersom vannet i samtlige fall vil ha samme verdi i et samlet prosjekt." Når det gjaldt den konkrete utmålingen av erstatningen la flertallet i lagmannsretten følgende til grunn:

"I overskjønnet vedrørende Nedre Bersåvatn (GL-07-146016SKJ) og Saudefaldene (GL-07-176723SKJ) ble erstatningsfastsettelsen basert på en standardavtale utarbeidet av Fjellkraft AS. I henhold til denne modellene fikk falleierne en nærmere angitt prosent av årlig avkastning etter følgende formel:

$$\text{Totalproduksjon} \times \text{kraftpris} \times \% = \text{årlig erstatning.}$$

Denne beregningsmåten er oversiktlig og sikrer dessuten falleierne erstatning fra det tidspunkt kraftproduksjonen kommer i gang, i motsetning til overskuddsdeling, slik det fremlagte avtaleutkast fra Småkraft er basert på. Prosenten vil særlig avhenge av lønnsomheten i prosjektet, og ligger vanligvis på mellom 8–10%.

For vår sak legger flertallet etter en skjønnsmessig vurdering av hele Kløvtveitprosjektet til grunn 8 % avkastning. Avløpene fra Transdalsvatnet og Austgulvatnet representerer ved et samlet prosjekt et produksjonsvolum på hhv 11 GWh og 13,4 GWh, 59,1 % av det totale volum."

Den samlede erstatningssummen ble om lag det dobbelte (20 millioner kroner) av det tingretten hadde kommet til.

Høyesteretts dom av 14. desember 2011

Høyesterett kom enstemmig til at det ikke var feil rettsanvendelse å legge til grunn som påregnelig et samarbeid mellom rettshaverne der også BKKs rettigheter ble tatt med. Høyesterett opphevet overskjønnet som følge av mangelfulle skjønnsgrunner, men slo enstemmig fast at Høyesterett er "... enig med

lagmannsrettens flertall i at det som er omtalt som «samarbeidsmodellen», kan anvendes i saker som dette.” Høyesterett påpeker at ”Samarbeid mellom de berørte grunneiere om vassdragsutbygging er noe som lovgivningen for øvrig legger til rette for”. Høyesterett slår videre fast at ”Utgangspunktet for fastsettelse av den tapte salgsværdien må være det som ville være påregnelig utnyttelse av eiendommene dersom eksproprianten ikke hadde hatt sitt prosjekt. Dette kan tenkes å være akkurat det samme prosjektet, inkludert den eiendom eller de rettigheter den aktuelle eksproprianten selv måtte sitte på.”

Videre uttaler Høyesterett ”At utbygging av småkraftverk nå er blitt økonomisk lønnsomt, betyr imidlertid ikke at større utbygginger basert på reguleringsmagasiner har utspilt sin rolle. Tilgangen på jevn vannføring året gjennom betyr tvert om, at slike utbygginger kan være enda mer lønnsomme – og det er nettopp dette som har vært den grunnleggende premiss for lagmannsrettens flertall i denne saken.”

Høyesterett slår deretter fast at markedsmetoden må legges til grunn også for fall som ikke er separat utbyggbare: ”Som denne saken illustrerer, vil et slikt samlet prosjekt også kunne omfatte rettighetshavere med fall som ikke er separat utbyggbare, nettopp fordi det prosjektet som fremstår som påregnelig, vil utnytte også den fallhøyden som deres eiendommer representerer, (...) Etter mitt syn er dette godt forenlig med Uleberg og Otra. Slik jeg ser det, bygger disse dommene på den tanke at når det finnes et reelt marked for de aktuelle rettighetene, er det prisene som kan oppnås i dette markedet som skal legges til grunn som den tapte salgsværdi – slik som man gjør ved ekspropriasjon ellers. Dette innebærer at salgsværdien vil være den som kan oppnås for de samlede fallrettigheter, og at erstatningen da må

fordeles etter den forholdsmessige værdien av den enkeltes rettighet.”

Siste setning viser at for alle praktiske formål vil den tradisjonelle metoden å utmåle erstatning ved ekspropriasjon av fallrettigheter være rettshistorie. Høyesteretts uttalelse om at erstatningen skal fordeles forholdsmessig ut fra fallmeter, innebærer at det det ikke er rom for en naturhestekraftmodell for rettigheter som man ellers ville kunne anta har en lavere eller høyere verdi enn gjennomsnittlig erstatning.

Mangelfulle skjønnsgrunner

Kløvtveit-dommen er omtalt av flere advokater i Energi 1/2012, bl.a av advokatene Naas-Bibow og Ellingsen på side 24–25. Det hevdes der at ”Høyesterett opphevet lagmannsrettens overskjønn fordi et slikt samarbeid ikke var tilstrekkelig begrunnet”. Dette er etter vårt syn en uriktig utlegning av Høyesteretts dom. Høyesterett sluttet seg som nevnt ovenfor enstemmig til lagmannsrettens anvendelse av ”samarbeidsmodellen”, og slo fast at denne kan anvendes i saker som dette. Høyesteretts begrunnelse for å oppheve overskjønnet fremgår av avsnitt 36-39, og det fremgår klart av premissene at årsaken til at Høyesterett opphevet overskjønnet var at det ikke fremgikk av overskjønnet at det var tilstrekkelig vurdert om konsesjonsspørsmålet ville stått i en annen stilling i 2006 (tidspunktet for tiltredelse av fallene) enn i 2000 (når BKK fikk konsesjon). Høyesterett påpekte i avsnitt 37:

”Det er altså ikke situasjonen i 2000, da BKK fikk sin konsesjon, som skal legges til grunn. Denne forskjellen i tidspunkt kan tenkes å ha betydning. De ankende parter har som tidligere nevnt fremholdt at vernespørsmålet stod i en annen stilling i 2006 fordi forsyningssituasjonen for kraft i regionen da ikke lenger var bekymringsfull. De hevder at når verne-

interessene ikke lenger ville måtte veies mot kraftforsyningshensynet, er det usannsynlig at myndighetene ville ha tillatt en utbygging med redusert vannføring i Yndesdalsvassdraget.”

Høyesterett slo deretter i forlengelsen av dette fast i avsnitt 38 ”Det tilligger ikke Høyesterett å ta stilling til hva som her ville være sannsynlig. Det fremgår imidlertid ikke av skjønnsgrunnene at lagmannsrettens flertall har foretatt en vurdering av dette spørsmålet. Flertallet synes snarere uten videre å legge det prosjektet som BKK faktisk har gjennomført, til grunn for erstatningsutmålingen.” Høyesteretts påpekning av hva lagmannsrettens flertall ”uten videre” la til grunn, refererer seg til spørsmålet om hvilket prosjekt som ville fått konsesjon, ikke ”samarbeidsmodellen” som flertallet la til grunn, og som Høyesterett sluttet seg til.

Samlet prosjekt og mulige småkraftutbygginger

Det kan tenkes at det også foreligger alternative påregnelige småkraftutbygginger innenfor et slikt ”samlet prosjekt” som i Kløvtveit-saken. Høyesterett tar ikke stilling til hvorledes erstatningsutmålingen nærmere skal skje i slike tilfeller, jf. avsnitt 34 i Høyesteretts dom ”Jeg går ikke inn på de spørsmål som kan oppstå der et samlet prosjekt legges til grunn, og det foreligger fall som ville ha vært separat utbyggbare.” Er situasjonen at utbygger har rettigheter tilsvarende 40 % av produksjonen, 30 % tilhører grunneiere uten separat utbyggbare fall og 30 % tilhører grunneiere av fall som er separat utbyggbare, er det etter vår vurdering i samsvar med både Høyesteretts dom og ekspropriasjonsloven at ulike erstatningsprinsipper kombineres. Av ekspropriasjonsloven § 4 følger at grunneier skal ha erstattet bruksverdien dersom denne er høyere enn salgsværdien.

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstuen
0301 Oslo

Også per e-post: nve@nve.no og inh@nve.no

Att: Ingrid Haug

Oslo, 19. oktober 2012

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
Referanse: 137838- 615

KRAFTUTBYGGING I JØLSTRA, JØLSTER OG FØRDE KOMMUNE I SOGN OG FJORDANE – FORHÅNDEMELDING MV FRA SUNNFJORD ENERGI AS – NVES SAKSNUMMER 200904486

1 INNLEDNING

Det vises til NVEs brev av 28. juni 2012 hvor det settes frist for uttalelse til melding om planlagt utbygging av Jølstra i Jølster og Førde kommune til 15. oktober 2012. Det er innvilget forlenget frist for uttalelse til 19. oktober 2012, jf. vår e-post og bekreftelse per e-post den 12. oktober 2012.

Som vel kjent for NVE bl.a. i vårt brev av 25. april 2012 har samtlige private falleiere i Jølstra, beliggende i Jølster kommune, inngått avtale med Fjellkraft AS om overdragelse av sine fallrettigheter i Jølstra. Herværende uttalelse er inngitt på vegne av disse falleierne.

De private falleierne i Jølstra i Jølster kommune har konkurrerende planer om kraftutbygging i samarbeid med Fjellkraft AS. Vi representerer de 37 falleierne (ikke 27 som opplyst av Sunnfjord Energi AS under punkt 2 i meldingen til NVE) som har inngått avtale med Fjellkraft AS. Det vises til melding om planlegging av Jølstra Fjellkraft fra Fjellkraft AS. De private falleierne eier mer enn halvparten av de fallrettigheter som er nødvendige for utbygging av "nedre alternativ" og uomtvistelig nær 100 % ved utbygging av "øvre alternativ". Avtalen med Fjellkraft AS ble inngått etter at falleierne i lengre tid hadde forhandlet med Sunnfjord Energi AS om en tilsvarende avtale om overdragelse av fallrettighetene.

Våre parter er innforstått med at det i denne omgangen primært ønskes begrunnede synspunkter på følgende forhold:

- Hvilke vesentlige virkninger eller tema som skal inkluderes i konsekvensutredningene.

121019_b_nve_lundogco_ul

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

- Hvilke forhold som bør tas hensyn til i den videre planleggingen.
- Alternativer/begrensninger.

Dette vil det bli redegjort nærmere for nedenfor. Våre parter vil likevel allerede på nåværende tidspunkt gi uttrykk for noen helt grunnleggende synspunkter på Sunnfjord Energi AS sine planer om utbygging i Jølstra. Det er på det rene at ved avgjørelsen av om Sunnfjord Energi AS eller Fjellkraft AS skal få konsesjon er det tre hovedhensyn som må avveies; hensynet til effektiv utnyttelse av produksjonspotensialet, hensynet til de økonomiske virkningene for lokalmiljøet og hensynet til miljøet.

2 BETYDNINGEN AV VERDISKAPNING I LOKALSAMFUNNET

2.1 Avtalen mellom Fjellkraft AS og grunneierne

Som opplyst har Fjellkraft AS og grunneierne inngått avtale om overdragelse av fallrettigheter. Av forretningsmessige grunner vil kopi av avtale mellom falleierne og Fjellkraft AS inngått 24. januar 2012 bli oversendt på et senere tidspunkt.

Etter avtalen er Fjellkraft AS ansvarlig for søknader, prosjektering, bygging og drift av kraftverket. Grunneierne overdrar eiendomsretten til fallrettighetene mot et varig, årlig vederlag, angitt som en prosentandel av bruttoomsetningen og som en prosentandel av inntekter fra elsertifikater mv. Videre har grunneierne rett til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet. Avtalen er inngått etter forhandlinger mellom partene, på frivillig basis og på kommersielle vilkår. Vederlaget er basert på den såkalte "småkraftmodellen", selv om det i det foreliggende tilfelle ikke er tale om et småkraftprosjekt. De konkrete vilkår vil bli dokumentert senere, men det kan opplyses at falleiernes årlige vederlag overstiger 10 % av bruttoomsetningen, falleierne har rett til 50 % av inntekter fra elsertifikater og omsetning som overstiger et nærmere definert innslagspunkt og har også rett til å tegne aksjer i utbyggingsselskapet. Det kan i denne forbindelse vises til den metode som er lagt til grunn i skjønnspraksis, for eksempel Gulating lagmannsretts rettskraftige overskjønn av 15. desember 2008 *Nedre Bersåvatn* (LG-2007-146016). Om vederlagsfastsettelsen uttalte flertallet bl.a.:

"Lagmannsrettens flertall finner det naturlig å ta utgangspunkt i den fremlagte standardavtale til Fjellkraft AS. Fjellkraft er en betydelig aktør i markedet og forestår en rekke utbygginger av den størrelse det her er tale om. I henhold til den fremlagte avtale vil en utbyggingkostnad på kroner 2,50 pr. kWh gi et vederlag til grunneierne på 15 % av brutto omsetning, mens en utbyggingkostnad på kroner 3,- pr. kWh gir 10 % av brutto omsetning til grunneierne. Kostnadene ved utbygging av nærværende fall er kroner 2,49 pr. kWh. Det må imidlertid gjøres påslag for kostnadene ved separat utbygging som av Statkraft er anslått til 10 - 15 %. I tillegg kommer kostnadene ved å kjøpe seg inn i reguleringen og rett til å benytte den øvrige infrastruktur i området. Det legges etter dette til grunn at de samlede kostnader ved utbyggingen vil ligge opp under kroner 3,- pr. kWh, som gir et vederlag på ca. 10 % av brutto omsetning. I tillegg må det gjøres et skjønsmessig påslag for den verdi som ligger i kontrakten ved at fallrettighetene vederlagsfritt faller tilbake til grunneierne etter 60 år og ved at grunneierne da kan overta anlegget til teknisk verdi." (min understrekning)

Avtalen mellom Fjellkraft AS og falleierne er i tråd med den markedspris som er gjengitt ovenfor.

En innvilgelse av konsesjonssøknaden fra Fjellkraft AS vil således sikre lokalsamfunnet i Jølstra som berøres av kraftutbyggingen en andel i de verdier som realiseres ved en kraftutbygging på en helt annen måte enn ved en utbygging i regi av Sunnfjord Energi AS.

Det er foretatt vitenskaplige undersøkelser som dokumenterer den positive virkningen av lokal verdiskapning av lokalt eide småkraftverk. I nyere tid er det bl.a. foretatt utredninger av professorene Normann Aanesland og Olaf Holm ved Universitetet for miljø- og biovitenskap Rapport Nr. 31 ÅS-UMB 2009. Vi legger til grunn at denne utredningen er kjent for konsesjonsmyndighetene. Professorene Aanesland og Holm konkluderer slik under punkt 6:

"Distriktsnyttene av kraftverkene er den økonomiske nytten som innbyggerne i distriktskommunene oppnår. Denne nytten er både de direkte inntektsvirkningene og den indirekte ringvirkningen. Den direkte nytten måles ved nåverdien av kraftverkene. Den indirekte ved inntekts- eller sysselsettingsmultiplikator.

Falleiere oppnår en nåverdi av landets kraftpotensial på 20 TWh på 35,4 milliarder. Nåverdien til falleierne kan sammenlignes med egenkapitalen i jordbruket, slik det framgår av Budsjettnemnda for jordbruket. Det økonomiske potensialet for småkraftverk i landet har en forventet nåverdi som er lik 46 prosent av den samlede egenkapitalen for landets gårdsbruk. Arbeidsinntekt som oppnås ved tilsyn og administrasjon er liten. En del av arbeidet foregår i oppbygingsperiodene, og har derfor liten varig verdi for å styrke bosettingen i kommunene.

Falleien har en indirekte virkning (ringvirkning). Falleien har en inntektsmultiplikator på omkring 0,6. Det vil si for hver krone eier mottar i falleie, øker dette den samlede inntekten i kommunen med 1,6 kroner. Falleien øker egenkapitalen og øker dermed lånemuligheten som gir anledning for å bygge ut annen virksomhet i bygdene.

Utbyggingen av småkraftverk kan vurderes som et alternativ til nærings- og distriktpolitikken som tar sikte på å styrke sysselsetting og bosetting i fraflyttingsområder. I nærings- og distriktpolitikken nyttes subsidier for å styrke bosettingen. Subsidiene som må skattefinansieres påfører samfunnet et tap på omkring 20 prosent av skattebeløpet. Skulle en tilføre distriktene et subsidiebeløp, som tilsvarer en nåverdi på 35,4 milliarder (potensial 20 TWh), ville dette påføre samfunnet et tap ved skattefinansiering på 7,1 milliarder kroner.

Denne formen for "distriktpolitikk" gir også en samfunnsgevinst ved at utbyggere, som ikke bor i distriktene, får et overskudd som er om lag like stort som det overskuddet falleierne i distriktene oppnår. Utbyggingen av kraftverkene hadde ikke vært mulig for falleierne å gjennomføre uten hjelp fra utbyggeren, Småkraft AS. Småkraft AS har bidratt med risikovillig finanskapital som falleierne ikke har. Utbyggeren har også verdifulle kunnskaper ved bygging og drift av kraftverkene. I tillegg har Småkraft AS nyttige kunnskaper om el-markedet og el-priser."

Dette hensynet må følgelig også tillegges betydning i favør av søknadene fra Fjellkraft AS. En rekke av våre klienter driver jordbruksvirksomhet og den verdi som avtalen med Fjellkraft AS representerer i form av påregnelige årlige inntekter vil for flere muliggjøre en opprettholdelse og styrking av driftsgrunnet på gårdene. Dette vil igjen være et viktig bidrag til å opprettholde bosettingen langs Jølstra og bevare kulturlandskapet.

2.2 Den rettslige betydningen av lokal verdiskapning

Ved konkurrerende konsesjonssøknader – som i denne sak – må det foretas en interesseavveining fra konsesjonsmyndighetens side av hvilke søknader som skal gis prioritet. Ved avgjørelsen skal det ikke kun legges vekt på den antatte produksjonens størrelse ved de konkurrerende alternativer, det skal bl.a. også legges vekt på at en utbygging i lokal regi vil medføre at verdien i større grad blir liggende igjen i lokalsamfunnet. Det vises i denne forbindelsen til Energi- og miljøkomiteens innstilling til vannressursloven hvor komiteen bemerket følgende om konsesjon til tiltak som kan redusere vannkraften i vassdrag som i Samlet Plan er disponert til kraftutbygging, jf. Innst. O. nr. 101 (1999-2000) side 5 første spalte:

”Komiteen meiner i denne samanhengen at optimal kraftproduksjon berre er eitt av fleire døme på kva meining som kan leggast i uttrykket effektiv ressursbruk.

Til dømes vil det vera samfunnsøkonomisk, effektivt, og i tråd med allmenne interesser, å byggje ut næringslivet i lokalsamfunn. Lokal ressurskontroll og energiproduksjon knytta til mikro- og minikraftverk kan såleis i dei fleste tilfelle oppfattast som lekk i utvikling av utmarksstrategiar, til erstatning for inntektsbortfall i jord- og skogbruk. Dette synet er i tråd med offisiell politikk. Kraftbransjen kan såleis ikkje a priori ha hevd på tolkinga av omgrepet «effektiv ressursbruk», og særleg ikkje når det ligg føre lokale planar om bygging av mikro- og minikraftverk. Komiteen vil vise til at statsråden i brev av 23. mai 2000 til komiteen stadfestar at det heile tida er omsynet til ei ansvarleg og heilskapleg vassdragsutnytting som vil vera i fokus under sakshandsaminga.”

Ved Energi- og miljøkomiteens innstilling om vasskrafta og kraftbalansen i 2001 fant komiteen grunn til å minne om ovenstående når det ble gitt uttrykk for ønsket om økt satsing på mikro- og minikraftverk, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-2001) side 4 andre spalte:

”Komiteen mener at mikro- og minikraftverk er et alternativ til store utbygginger som ofte ikke kommer i konflikt med naturkvalitetene i et område. Denne energiproduksjonen er også et viktig bidrag til å styrke de lokale interessene. NVE har antatt at potensialet kan være opp til 10 TWh for Norge.

Komiteen ønsker en større satsing på mikro- og minikraftverk, men forutsetter at en slik satsing ikke kommer i konflikt med allmenne hensyn og viktige naturverninteresser.

Komiteen viser til at det finnes eksempler på prosjekter der utbygging av mikro- og minikraftverk dekker hele kommunens behov for elektrisk kraft.

Komiteen er bekymret for at på tross av at Stortinget flere ganger har uttrykt seg positiv til denne form for utnyttelse av vannkraften, virker det som om mange interessenter av ulike årsaker ikke får realisert sine prosjekter. I komiteens høringer er det kommet frem at dette til dels skyldes omfattende saksbehandling. I den forbindelse vil komiteen vise til sin felles merknad i Innst. O. nr. 101 (1999-2000) Vannressursloven, angående begrepet "allmenne hensyn":

"Til dømes vil det vera samfunnsøkonomisk, effektivt, og i tråd med allmenne interesser, å byggje ut næringslivet i lokalsamfunn. Lokal ressurskontroll og energiproduksjon knytta til mikro- og minikraftverk kan såleis i dei fleste tilfelle oppfattast som lekk i utvikling av utmarksstrategiar, til erstatning for inntektsbortfall i jord- og skogbruk. Dette synet er i tråd med offisiell politikk. Kraftbransjen kan såleis ikkje a priori ha hevd på tolkinga av omgrepet "effektivt ressursbruk", og særleg ikkje når det ligg føre lokale planar om bygging av mikro- og minikraftverk."

Verken Sunnfjord Energi AS eller Fjellkraft AS søker om småkraftverk, men de hensyn som er fremhevet overfor gjør seg gjeldende også i denne sak hvor verdiskapningen for de berørte er enda større og fordeles på enda flere grunneiere.

NVE har tidligere uttalt at det vil bli lagt stor vekt på at en av søkerne er grunneier eller har avtale med grunneier om disponering av fallrettighetene¹. Som eksempel vises det til NVEs innstilling til OED i konsesjonssak om tillatelse for Norsk Grønnkraft AS til bygging av Havdal kraftverk i Lierne kommune, som er illustrerende for hvilken vekt hensynet tillegges:

"Kraftverket vil gi en ny årlig produksjon på ca. 10 GWh. Dette vil være med på å bedre næringsgrunnet og kunne bidra til å sikre bosettingen lokalt i Tunnsjø senter.

(...)

Faren for at to rødlistearter, klassifisert som sårbare, forsvinner, samt konsekvensene ved en generell reduksjon i artsmangfoldet i vegetasjonen må veies opp mot de fordeler som en etablering av Havdal kraftverk vil innebære ut over hva som allerede er nevnt. NVE vil peke på at kraftverket med søkers forslag til minstevannføring vil gi mellom 9 og 10 GWh i ny årlig produksjon til en fortsatt akseptabel utbyggingskostnad. Kraftverket vil gi inntekter til lokale grunneiere og kunne bidra til å opprettholde både bosetting og sysselsetting i et mindre bygdesamfunn. Kraftverket vil også kunne gi økt leveringssikkerhet lokalt ved utfall i forsyningsnettet.

NVE ser det som fordelaktig at etter en leieperiode vil kraftverket falle tilbake til grunneierne. Dette kan bidra til interesse og engasjement rundt kraftverksdriften og øke kunnskapen lokalt knyttet til slike anlegg. NVE mener at en vellykket utbygging av

¹ Se Martinsen/Oulie "Hvordan prioritere vannkraftprosjekt?" Energi 11/2006 side 12.

Havdal kraftverk kan stimulere andre til å forsøke å etablere småkraftverk i Lierne som er en typisk utkantkommune som sliter med å opprettholde befolkningsgrunnlaget. En etablering av et småkraftverk i Havdalselva vil være i tråd med sentrale politiske føringer om at det skal legges til rette for, og satses på, slike utbygginger.”²

Grunneierne gjør gjeldende at den siterte uttalelsen fra NVE er treffende for grunneiernes samarbeidsprosjekt med Fjellkraft AS, og at det derfor må tillegges vesentlig vekt at Fjellkraft AS har søkt om et prosjekt i samarbeid med grunneierne.

2.3 Pålegg til Sunnfjord Energi AS

Sunnfjord Energi AS opplyser følgende i punkt 10.13.2 i meldingen:

“Jølstra Kraftverk vil gje inntekter til fallrettshavarane, og såleis med å styrke og oppretthalde busetnaden og eit levande kulturlandskap langs elva.”

I lys av disse opplysningene, og basert på de opplysninger som er gitt i herværende brev om hvilket årlige vederlag falleierne kan påregne ved en konsesjon til Fjellkraft AS, må Sunnfjord Energi AS redegjøre nærmere for de årlige påregnelige inntektene Sunnfjord Energi AS mener de private grunneierne kan legge til grunn dersom Sunnfjord Energi AS får konsesjon og ekspropriasjonstillatelse. Dette for å kunne sammenligne de konkurrerende utbyggingsprosjektene.

3 ØVRIGE MERKNADER TIL MELDINGEN

3.1 Opplysninger i meldingen om forholdet til grunneierne

Sunnfjord Energi AS har i punkt 6.2 gitt opplysninger om eiendomsforhold. Det er opplyst at Sunnfjord Energi AS *“har inngått avtale med grunneigarane nedstrøms Stakaldefossen (i Førde kommune)”*. Dette er etter hva undertegnede er kjent med ikke korrekt. Fylkesutvalget i Sogn og Fjordane fylkeskommune har den 23. mai 2012 avviste et samarbeid med Sunnfjord Energi AS om overdragelse av fylkeskommunens fallrettigheter nedstrøms Stakaldefossen. Saksprotokoll fra Fylkesutvalgets møte og saksframstilling med vedlegg vedlegges for å dokumentere dette. På denne bakgrunnen må Sunnfjord Energi AS gi en nærmere redegjørelse for hvilke grunneiere som berøres nedstrøms Stakaldefossen, hvilke avtaler som er inngått og hvilke grunneiere Sunnfjord Energi AS ikke har inngått noen avtale med.

Det opplyses videre i nevnte punkt at *“Sunnfjord Energi AS er framleis interessert i ein minneleg avtale med grunneigarane oppstrøms Stakaldefossen”*.

Våre klienter forhandlet med Sunnfjord Energi AS om en avtale om overdragelse av fallrettigheter mv. frem til september 2011. Det ble imidlertid konstatert fra begge parters side i september 2011 at det ikke var grunnlag for videre forhandlinger. Den 24. januar 2012 ble det inngått avtale mellom Fjellkraft AS og våre klienter om overdragelse av fallrettighetene.

² Meddelte vassdragskonsesjoner 2007 side 212

I lys av den avtale som er inngått med Fjellkraft AS er det intet grunnlag for noen forhandlinger med Sunnfjord Energi AS.

Endelig opplyser Sunnfjord Energi AS avslutningsvis i punkt 6.2 at det *"disponerer fortsatt 4,6 fallmeter i Kvamsfossen som ein har halde på i over 60 år med tanke på ei større utbygging"*. De 4,6 meter i Kvamsfossen som Sunnfjord Energi AS viser til er omtvistet og vil bli gjenstand for et søksmål fra den aktuelle grunneier mot Sunnfjord Energi AS for å få fastslått at Sunnfjord Energi AS ikke disponerer disse fallrettighetene. Den aktuelle grunneier har sendt prosessvarsel til Sunnfjord Energi AS og har gjort gjeldende at det er han som i dag disponerer fallrettighetene. Det vil i den nærmeste fremtid bli anlagt søksmål for å få avklart hvem som i dag disponerer disse fallrettighetene.

3.2 Utbyggingskostnaden

Det som derfor er en realitet er at Sunnfjord Energi AS må søke om tillatelse til å ekspropriere våre klienters fallrettigheter, og formodentlig også andre fallrettigheter. Det er helt klart at Sunnfjord Energi AS ved et skjønn må betale et vederlag for fallrettighetene i tråd med Høyesteretts dom av 14. desember 2011 i den såkalte Kløvtveit-saken, jf. Rt. 2011 side 1632. Dette innebærer at Sunnfjord Energi AS må betale nåverdien av det vederlaget falleierne vil få gjennom avtalen med Fjellkraft AS, med tillegg av 25 %, hvilket er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2008 side 82 i Ulebergdommen, jf. avsnitt 96:

"Jeg ser ikke bort fra at et tillegg på 25 % til erstatninger som beregnes ut fra salgsverdien på fallrettigheter i et fritt marked, i noen tilfeller kan medføre at en uforholdsmessig stor del av verdiskapningen kommer grunneieren til gode. Jeg kan imidlertid ikke se at urimelighetene er av en slik karakter at det kan gi grunnlag for å se bort fra bestemmelsen i vannressursloven § 51 annet ledd. Selv om det kan hevdes - slik EBL gjør - at forutsetningene for bestemmelsen ikke lenger er til stede når grunneier har fått en rimelig andel i verdiskapningen gjennom markedsmechanismene, er det etter mitt syn primært en lovgiveroppgave å sørge for endrede regler på dette området."

Det kan ikke være tvilsomt at nåverdien av grunneiernes avtale med Fjellkraft AS utgjør et meget betydelig beløp og med et tillegg på 25 % som Sunnfjord Energi AS må betale ved et skjønn må det påregnes mer enn 100 millioner kroner i rene fallerstatninger til våre klienter. I tillegg kommer erstatning til Fjellkraft AS, som åpenbart nyter ekspropriasjonserstatningsrettslig vern, andre falleiere og ulempererstatning til berørte grunneiere.

I meldingen har Sunnfjord Energi AS på side 8 oppgitt en utbyggingskostnad på 385 millioner kroner, hvilket gir en utbyggingskostnad på kr. 3,41/KWh. Det legges til grunn at påregnelige fallerstatninger og andre grunnervervskostnader ikke er medregnet i utbyggingskostnaden, men dette må Sunnfjord Energi AS redegjøre nærmere for i beskrivelsen av antatte utbyggingskostnader.

Dersom det legges til grunn en påregnelig fallerstatning i den størrelsesorden som er opplyst ovenfor blir samlet utbyggingskostnad inkludert grunnerstatninger nær 500 millioner kroner, dvs. ca. kr. 4,31/KWh.

Det forutsettes at Sunnfjord Energi AS i konsesjonssøknaden gir en nærmere redegjørelse for hvilke fallerstatninger og andre grunnervervskostnader som selskapet påregner ved en ekspropriasjon.

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

Saksprotokoll

Organ: Fylkesutvalet

Møtedato: 23.05.2012

Sak nr.: 12/3862-2

Internt l.nr. 19041/12

Sak: 63/12

Tittel: Eventuelt sal av Sogn og Fjordane fylkeskommune sine fallrettar i Jølstra

Behandling:

Fylkesrådmannen rår fylkesutvalet til å gjere slikt vedtak:

1 Sogn og Fjordane fylkeskommune inngår ikkje samarbeidsavtale med Sunnfjord Energi AS om vassdragsutbygging i elva Jølstra.

2 Sogn og Fjordane fylkeskommune er innstilt på å selje fylkeskommunen sine fallrettar til marknadspris til den utbyggjaren som eventuelt får konsesjon.

Endringsframlegg:

Senterpartiet fremja forslag om at punkt 2 i tilrådinga frå fylkesrådmannen går ut.

Avrøysting:

Punkt 1 i tilrådinga frå fylkesrådmannen vart samrøystes vedteken.

Åshild Kjelsnes, Nils P. Støyva, Anders Ryssdal, Karen Marie Hjelmeseter, Marit Barsnes Krogseter og Trude Brosvik røysta mot punkt 2 i tilrådinga frå fylkesrådmannen, og punkt 2 i tilrådinga fall.

Dette gir følgjande endeleg vedtak:

1 Sogn og Fjordane fylkeskommune inngår ikkje samarbeidsavtale med Sunnfjord Energi AS om vassdragsutbygging i elva Jølstra.

Saksbehandlar: Svein Hågård
Avdeling: Fylkesrådmannen
Sak nr.: 12/3862-1

Eventuelt sal av Sogn og Fjordane fylkeskommune sine fallrettar i Jølstra

Fylkesrådmannen rår fylkesutvalet til å gjere slikt vedtak:

1 Sogn og Fjordane fylkeskommune inngår ikkje samarbeidsavtale med Sunnfjord Energi AS om vassdragsutbygging i elva Jølstra.

2 Sogn og Fjordane fylkeskommune er innstilt på å selje fylkeskommunen sine fallrettar til marknadspris til den utbyggjaren som eventuelt får konsesjon.

Vedlegg:

- 1 Samarbeidsavtale om vassdragsutbygging
- 2 Kart over området

Andre dokument som ikkje ligg ved:

SAKSFRAMSTILLING

1. Bakgrunn

Sunnfjord Energi AS har nytta Jølstravassdraget til produksjon av elektrisk kraft sidan 1914. No har energiselskapet planar om vidare kraftutbygging i Jølstra, frå Tongahølen i aust til Movatnet i vest (sjå det vedlagte kartet). Selskapet har som tiltakshavar sendt førehandsmelding om prosjektet til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) 27.01.12, der tiltakshavar har gjort nærmare greie for planane og kva slags utgreiingar selskapet meiner er naudsynte.

Kort tid før Sunnfjord Energi AS sendte førehandsmeldinga til NVE i januar i år, inngjekk fallrettseigarane *ovanfor* Stakaldefossen, som ligg mellom Tongahølen og Movatnet, avtale om sal av fallrettane sine med eit anna energiselskap, Fjellkraft AS. Dette skjedde etter at dei aktuelle grunneigarane i lengre tid hadde forhandla om sal med Sunnfjord Energi AS utan at partane lukkast i å kome fram til ein avtale.

Etter dette har Sunnfjord Energi AS sett fram ønskje overfor dei tre grunneigarane *nedanfor* Stakaldefossen om å inngå ein samarbeidsavtale om vassdragsutbygging. Samarbeidsavtalen ligg vedlagt og inneber m.a. at grunneigarane skal selje fallrettane sine til energiselskapet på dei same vilkåra som fallrettseigarane *ovanfor* Stakaldefossen har sikra seg, jf. avtalen pkt. 5. Dei tre aktuelle grunneigarane er Sogn og Fjordane fylkeskommune (Mo og Jølster vidaregåande skule) og to private grunneigarar. Dei to sistnemnde har alt signert avtalen.

Representantar for fylkesrådmannen har vore i møte med leiinga i Sunnfjord Energi AS. Der vart det m.a. diskutert ein såkalla signaturbonus. Energiselskapet førespeglar fylkeskommunen eit vederlag - ein signaturbonus - på rundt 50 - 100 000 kroner dersom fylkeskommunen

inngår avtalen. Beløpet står i forhold til det dei to andre grunneigarane, som har større fall på sine eigedomar, har motteke for å signere avtalen. Sunnfjord Energi AS var innforstått med at det ikkje utan vidare er uproblematisk for fylkeskommunen å motta ein slik signaturbonus, jf. fylkesrådmannen sine vurderingar under om dette.

Når det gjeld storleiken på fallrettane, har Sunnfjord Energi AS kravd sak om dette for Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett. Utan å føregripe handsaminga i jordskifteretten, kan fylkesrådmannen slå fast at fallet i den delen av elva der fylkeskommunen er eigar, er relativt lite.

Kompetansen i fylkeskommunen til å gjere vedtak om avståing av tomtegrunn er lagt til fylkesutvalet, jf. delegeringsreglementet pkt. 4.4. Sal av fallrettar er nært beslekta med sal av tomtegrunn. Fylkesrådmannen vurderer det difor slik at fylkesutvalet må ta stilling til om fylkeskommunen skal inngå samarbeidsavtalen.

2. Vurdering og konsekvensar

Sunnfjord Energi AS har opplyst at selskapet vil sende inn konsesjonssøknaden til NVE når konsekvensutgreiinga er ferdig, truleg i november i år. Deretter er det visstnok ei sakshandsamingstid i NVE og Olje- og energidepartementet på ca. tre og eit halvt år.

Det er ikkje ein føresetnad for å få konsesjon at utbyggjaren har erverva dei aktuelle fallrettane. Om fylkeskommunen ikkje ønskjer å inngå samarbeidsavtalen med Sunnfjord Energi AS, og dermed ikkje avsta fallrettane no, vil dette ikkje vere til hinder for at energiselskapet kan få konsesjon som omsøkt.

Sogn og Fjordane fylkeskommune skal på eit seinare tidspunkt uttale seg til konsesjonssøknaden som høyringsinstans, både i eigenskap av å vere grunneigar og som offentleg styresmakt, jf. vassdragsreguleringslova § 6. Dersom fylkeskommunen no inngår samarbeidsavtalen med Sunnfjord Energi AS, vil dette fort kunne skape forventningar hjå energiselskapet og almenta om at fylkeskommunen på eit seinare tidspunkt vil tilrå at konsesjon vert gjeve. I særskilt grad gjeld dette dersom fylkeskommunen mottok ein signaturbonus for å inngå samarbeidsavtalen. Fylkesrådmannen vurderer det som uheldig om slike forventningar og eit slikt inntrykk vert skapt.

For at det ikkje skal vere tvil om at fylkeskommunen ikkje har inntekte noko førehandsstandpunkt til konsesjonssøknaden, frarar fylkesrådmannen at fylkeskommunen inngår samarbeidsavtalen. Fallrettane kan fylkeskommunen like gjerne avsta på eit seinare høve til den som måtte få konsesjon.

3. Konklusjon/tilråding

Fylkesrådmannen gjer etter dette framlegg om at fylkeskommunen ikkje inngår samarbeidsavtalen med Sunnfjord Energi AS. Samstundes bør fylkeskommunen stille seg positiv til å selje fallrettane til marknadspris på eit seinare tidspunkt til den utbyggjaren som eventuelt får konsesjon.

Samarbeidsavtale om vassdragsutbygging

Det er inngått slik avtale mellom

- a) Sunnfjord Energi AS
og
- b) Sogn og Fjordane Fylkeskommune v/Mo og Jølster Vidaregåande skule,
som eigar av gnr 47 bnr 1 og gnr 47 bnr 2 i Førde kommune
og
- c) Ole Johan Aasen, som eigar av gnr 48 bnr 1 i Førde kommune
og
- d) Andreas Mo, som eigar av gnr 47 bnr 4 i Førde kommune.

1. Partane er samde om at Sunnfjord Energi AS søker om konsesjon for utbygging av fallrettane i Jølstra-vassdraget (hovudvassdraget) mellom kote 41 og kote 172.
2. Utbygging kan skje i samsvar med revidert melding til NVE av 27. januar 2012 med eventuelle påkravde endringar .
3. Grunneigarane pliktar å ikkje gjennomføra fysiske tiltak eller juridiske disposisjonar som kan medføra vanskar for gjennomføring av prosjektet i Sunnfjord Energi sin regi.
4. Sunnfjord Energi AS skal dekkja alle kostnader til planlegging og prosjektering, også eventuelle særskilte utgreiingar knytt til konsesjonsprosessen på partane sine eigedomar.
5. Ved samla utbygging av fallrettsstrekninga mellom kote 41 og 172 har fallrettseigarane rett til vederlag på same vilkår som fallrettseigarane ovanfor kote 99.

Ved ei delt utbygging av fallrettsstrekninga, der fallet nedanfor kote 46,2 (jfr. avtale frå 14/7 1951) vert nytta, har fallrettseigarane rett til vederlag for fallrettane på same vilkår som vert oppnådd for fallrettane ovanfor kote 99.

Partane er samde om årlege erstatningsutbetalingar.

Det skal i tillegg svarast vederlag til grunneigarane i tråd med alminnelege oreigningsrettslege prinsipp for alle ulemper som fylgjer av vasskraftsutbygginga, samt for avståing av grunn og rettar, medrekna grunn til eit eventuelt massedeponi.

Dersom partane ikkje vert samde om vederlag for fallrettar, grunn og rettar, skal alle omtvista vederlagskrav avgjerast ved avtaleskjønn etter oreigningsrettslege prinsipp. Sunnfjord Energi AS pliktar å krevja skjønnet, og får samtykke til å tiltre fallrettane og eigedomane i medhald av denne avtala når skjønn er kravd.

Sunnfjord Energi AS pliktar å dekkja alle kostnader ved avtaleskjønna etter oreigningsrettslege prinsipp.

Handwritten signature

Handwritten signature

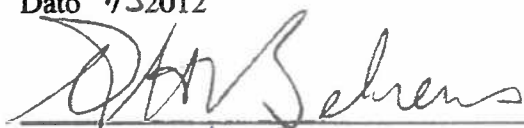
Handwritten signature

6. Denne avtalen vil falla bort utan oppseiing den 10. mars 2022, dersom det ikkje er inngått utbyggingsavtalar eller påstevna avtaleskjønn innan same dato.
  7. Partane sine fallrettar vil verta nærare klarlagt gjennom den jordskiftesaka som er kravd ved Sunnfjord og Ytre Sogn jordskifterett. Avtalen omfattar alle vassdragsrettar som dei ovanfor nemnde eigedomane vert tilkjent gjennom jordskiftet.
-

Dersom eldre tinglyste tredjemannsrettar vil gripa inn i grunneigarane sin rettar etter denne avtalen, skal vederlaga etter punkt 5 tilfalla den tredjemann som ved rettskraftig avgjerd er eigar av dei aktuelle rettane.

8. Avtalen kan tinglysast på gnr 48 bnr 1 og gnr 47 bnr 1,2 og 4, alle i Førde kommune.

Dato 9/32012

for Fr. H. Behrens
Sunnfjord Energi AS
Org.nr. 916 501 420

Dato / 2012

---

for
Sogn og Fjordane Fylkeskommune – eigar av gnr 47 bnr 1 og 2 i Førde
Org.nr. 941 388 841

Dato 9/3 2012

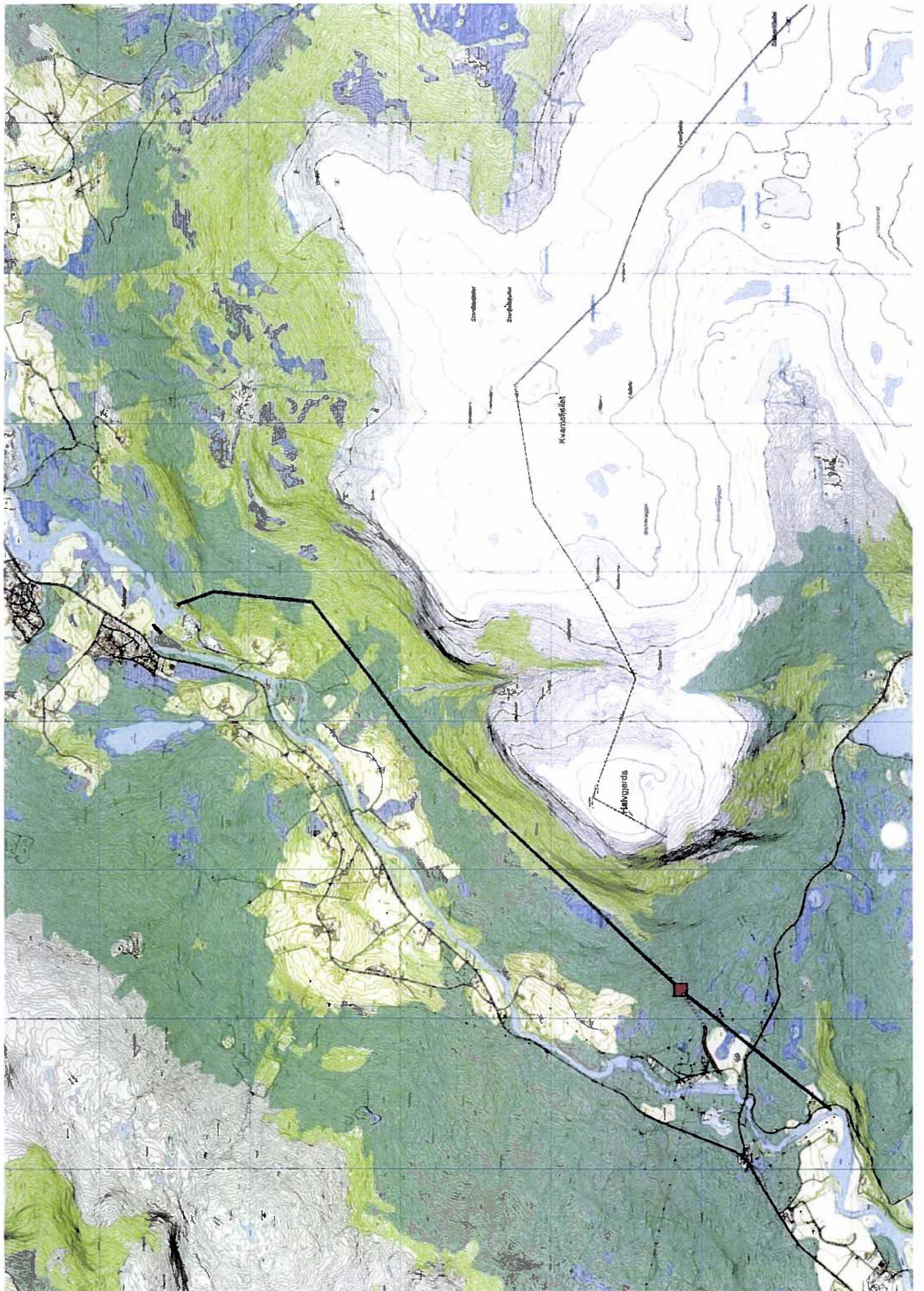

for Andreas Mo e.f. – eigar av gnr 47 bnr 4 i Førde
Pers.nr. 270144 40386

Dato 9/3 2012

Ole Johan Aasen – eigar av gnr 48 bnr 1 i Førde
Pers.nr. 241064 40707

AVTALE VEDRØRENDE KRAFTUTBYGGING I JØLSTRA

mellom

	<u>Kjell Kvammen</u> som eier av gnr/bnr. 49/1	<u>Oddvar Kvammen</u> som eier av gnr/bnr. 49/2
<u>Audun Ottar og Mona Kjeilen</u> som eier av gnr/bnr. 49/3	<u>Eili Sidsel Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/1	<u>Ludvik Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/2
<u>Halvor og Ingeborg Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/4	<u>Endre Grimsbø</u> som eier av gnr/bnr. 51/1	<u>Dagfinn Grimsbø</u> som eier av gnr/bnr. 51/2
<u>Bente Grimsbø Aase</u> som eier av gnr/bnr. 51/3	<u>Otto Leif Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/1	<u>Ottar og Bjørg Maria Øygard</u> som eier av gnr/bnr. 52/2
<u>Jan Ove Flaten</u> som eier av gnr/bnr. 52/4	<u>Reidun Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/5	<u>Wenche Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/5
<u>Terje Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 53/1	<u>Steinar Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 53/2 og 53/4	<u>Anders Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/1
<u>Asgeir Flaten</u> som eier av gnr/bnr. 54/2	<u>Dag Sindre Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/4	<u>Roald Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/5 og 54/6
<u>Helge Kristian Eikås Smitt ved verge</u> <u>Randi Eikås Sand</u> som eier av gnr/bnr. 54/7	<u>Kari Heidi Østenstad Hojem</u> som eier av gnr/bnr. 54/8	<u>Eikås Ungdomslag</u> som eier av gnr/bnr. 54/9
<u>Magne Herbjørn Støfring</u> som eier av gnr/bnr. 55/1	<u>Otto Støfringstøl</u> som eier av gnr/bnr. 55/2	<u>Anny Paulen</u> som eier av gnr/bnr. 55/3 og 55/16
<u>Odd Støfringsdal</u> som eier av gnr/bnr. 55/4	<u>Merete Støfring</u> som eier av gnr/bnr. 55/5	<u>Geir Ståle Støfring</u> som eier av gnr/bnr. 55/6
<u>Finn Rune Aarset</u> som eier av gnr/bnr. 55/7, 55/9 og 55/17	<u>Daniel Grimsbø</u> som eier av gnr/bnr. 55/10	<u>Kjell Årseth</u> som eier av gnr/bnr. 55/12
<u>Elsa Flugekvam Reme</u> som eier av gnr/bnr. 55/13		<u>Harald Hjellbrekke</u> som eier av gnr/bnr. 56/1
<u>Målfrid Helen Hjellbrekke</u> som eier av gnr/bnr. 56/3	<u>Jonny Indrebø</u> som eier av gnr/bnr. 56/4	<u>Kåre Olav Giesdal</u> som eier av gnr/bnr. 56/6 og 56/7

i Jølster Kommune
(heretter "Grunneierne"),

og

Fjellkraft AS
(heretter "Fjellkraft")
(alle i felleskap "Partene")

1 Bakgrunn

- 1.1 Grunneierne eier og har grunnbokhjemmel til de eiendommene som fremkommer på side 1. Eiendommene omfatter fallrettighetene i Jølstra ("Elven") fra ca. kote 40 og til ca. kote 175, samt den grunn som er nødvendig for å oppføre et kraftverk med utgangspunkt i vannføringen i Elven ("Kraftverket").
- 1.2 Grunneierne stiller sine fallretter til disposisjon for Fjellkraft for utvikling av Kraftverket og skal kompenseres for dette i henhold til prinsippene i denne avtalen. Fjellkraft ønsker å utvikle Kraftverket sammen med Grunneierne og skal bidra med kompetanse og kapital slik at prosjektet blir realisert. Grunneierne overdrar ved denne avtale kun de fallrettigheter som er nødvendige for at det kan bygges ut i samsvar med konsesjonen, eventuelle andre fallrettigheter som Grunneierne har i Elven og som ikke er nødvendig å utnytte som følge av konsesjonen overdras ikke.
- 1.3 Det er to hovedalternativer for utbygging i Jølstra. Partene skal i felleskap jobbe for at det mest lønnsomme og mest realiserbare alternativet blir valgt. Fjellkraft er ansvarlig for videre forhandlinger med Sunnfjord Energi AS vedr. utnyttelse av fallet i Stakaldefoss etter at denne avtalen er inngått. De to alternativene for utbygging er som følger:
  - 1. Øvre alternativ. Inntak i Tongahølen kote 172, Utløp i inntaksmagasinet for Stakaldefoss kraftverk kote 99, ca. 73 m brutto fall
  - 2. Nedre alternativ. Inntak i Tongahølen kote 172, utløp ved Reinene kote 42, ca. 130 m brutto fall
- 1.4 Det skal etableres et utbyggingsselskap ("Utbyggingsselskapet") som skal eie og drive Kraftverket.

2 Utarbeidelse av konsesjonssøknad

- 2.1 Etter at denne avtalen er undertegnet, skal Fjellkraft utarbeide søknad om konsesjon for oppføring og drift av Kraftverket ("Konsesjonssøknaden"), ervervskonsesjon for fallrettene og reguleringskonsesjon. Grunneierne skal ha fullt innsyn i de undersøkelsene som gjennomføres og skal ha rett til å komme med innspill før søknaden sendes relevante myndigheter.
- 2.2 Fjellkraft skal ha ansvaret for all løpende kontakt mot offentlige myndigheter og andre berørte parter.

3 Erverv av fallretter og grunn

- 3.1 Fjellkraft erverver etter forutgående konsesjon fallrettighetene, samt leier/fester all grunn som er nødvendig for å oppføre, drive, eie og finansiere Kraftverket, inkludert arealer for inntak, dam, vannveier, kraftstasjon og linjer. De arealer og rettigheter som omfattes av denne avtalen er begrenset til de arealer og rettigheter som Grunneierne faktisk disponerer. Disse arealer og rettigheter stilles til disposisjon for Fjellkraft uten annet vederlag enn det som følger av denne avtalen. I den grad det er nødvendig å leie eller erverve rettigheter fra tredjepart er dette Fjellkrafts ansvar. Grunneierne skal holdes løpende orientert om forhandlingene mellom Fjellkraft og Sunnfjord Energi, ha rett til å være representert med observatør under forhandlingene og skal få forelagt eventuell avtale mellom Fjellkraft og Sunnfjord Energi for uttalelse før avtalen mellom Fjellkraft og Sunnfjord Energi inngås.

- 3.2 Fjellkraft har i anleggsperioden rett til, mot vederlag, å etablere uttak, massedeponi, lagerplasser, benytte eksisterende og etablere nye veier.
- 3.3 Fjellkraft skal ha rett til å foreta regulering av vannføringen innenfor det som følger av gitte konsesjoner og andre myndighetspålegg, rett til å føre vannet i rør og/eller tunnel over, under eller gjennom Grunneiernes eiendom, samt rett til å gjøre alle nødvendige endringer i vassdraget, med de begrensninger som følger av konsesjoner og tillatelser gitt av offentlige myndigheter.
- 3.4 Når Fjellkraft har fått konsesjon til å oppføre og drive Kraftverket skal det, i den grad dette ligger på Grunneiernes eiendom, utskilles tomter til inntak, kraftstasjon og eventuelt annet areal som Fjellkraft må disponere for å kunne bygge, drive og finansiere Kraftverket. De tomter som Grunneierne disponerer og som Fjellkraft har behov for, bortfestes til Fjellkraft mot en årlig festeavgift som fastsettes etter nærmere avtale mellom Fjellkraft og de berørte. Festeavgiften justeres årlig med endringen i konsumprisindeksen, første gang ett år etter at kraftverket er satt i drift. Festekontraktene skal tinglyses på de relevante eiendommene. Grunneier plikter å påse at tomtene bortfestes uten pengeheftelser. Fjellkraft er ansvarlig for å inngå avtaler for de arealer som må festes fra tredjepart.
- 3.5 Vedlikehold av eksisterende og eventuelle nye veier som benyttes i forbindelse med utbygging av Kraftverket bekostes av Fjellkraft i den grad dette er nødvendig for Kraftverket. Fjellkraft er forpliktet til å tilbake stille eksisterende veier og arealer benyttet i forbindelse med utbyggingen til minimum den stand de var i før byggingen tok til. Fjellkraft har rett til å opparbeide eller nytte eksisterende veier til drift av kraftverket, og har vedlikeholdsansvar etter bruk. Grunneiere kan overta anleggsveier uten ansvar og vedlikehold for Fjellkraft.
- 3.6 For de arealer som blir nyttet i anleggsperioden, og som ikke Fjellkraft har ervervet, betaler Fjellkraft et vederlag som fastsettes etter nærmere avtale med de berørte Grunneierne. Eventuelle avlingstap på dyrka areal blir dekket av Fjellkraft etter beregninger fra Landbrukskontoret i Jølster. Fjellkraft er ansvarlig for all opprydding, sikring og eventuelle forurensninger av de aktuelle områdene i forbindelse med anleggsarbeidene, og områdene skal i størst mulig grad tilbake stilles til tilstanden forut for at anleggsarbeidene ble igangsatt. Eventuell kompensasjon for ulemper for gjerdehold nødvendiggjort av redusert vannføring i Elven som følge av byggingen av Kraftverket, ytes som engangserstatning etter nærmere avtale mellom den berørte Grunneier og Fjellkraft.
- 3.7 Grunneierne har ikke anledning til å kreve ytterligere kompensasjon for ulemper knyttet til bygging, drift og eventuell fjerning av Kraftverket, ut over det som er fastsatt i denne avtalen.

4 Beregning av betaling for erverv av fallretter

- 4.1 Som kompensasjon for erverv av fallretter, grunn og øvrige rettigheter, ut over det som følger av punkt 3.2 og 3.4 skal Grunneierne motta en betaling som skal beregnes som summen av:
- 4.1.1 13 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft opp til kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh ("Innslagspunktet") uttrykt i 2011-kroner, ved alternativ 1. som beskrevet i punkt 1.3.

- 4.1.2 15 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft opp til kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh ("Innslagspunktet") uttrykt i 2011-kroner, ved alternativ 2. som beskrevet i punkt 1.3.
- 4.1.3 Bonusvederlag som utgjør 40 % av Kraftverkets brutto omsetning av elektrisk kraft ut over Innslagspunktet, etter fradrag for nettap.
- 4.2 Med Kraftverkets "brutto omsetning" av elektrisk kraft i punkt 4.1.1 – 4.1.3 forstås inntekter fra kraftproduksjonen (spotsalg time for time). Med spotsalg time for time tas utgangspunkt i Nord-Pool sin registrerte spotpris time for time referert til aktuelt prisområde. 50 % av Kraftverkets brutto omsetning av eventuelle grønne sertifikater eller andre framtidige støtteordninger som har til hensikt å fremme miljøvennlig energiproduksjon.
- 4.3 Innslagspunktet skal justeres årlig med endringer i konsumprisindeksen fra 1/1-2011.
- 4.4 50 % av kraftverkets grunnrenteskatt og andre skatter og avgifter, ut over eiendomsskatt og selskapsskatt, kommer til fradrag i vederlaget. For alternativ 2 skal prosentsatsen nedjusteres med 1 prosentpoeng årlig i 10 år fra og med år 16 etter at kraftverket er satt i drift.
- 4.5 De første 10 årene etter at Kraftverket er satt i drift skal kraftverkets forventede årlige middelproduksjon ("Middelproduksjonen") fastsettes ved at Partene i fellesskap oppnevner en uavhengig hydrolog som skal beregne forventet middelproduksjon i kraftverket basert på alminnelig akseptert metodikk. Fra og med det 11. driftsår skal Middelproduksjonen fastsettes som gjennomsnittlig produksjon for alle år siden Kraftverket ble satt i produksjon.
- 4.6 Kompensasjon for erverv av fallretter fordeles mellom Grunneierne i henhold til den andel av fallet som hver enkelt Grunneier disponerer, med mindre Grunneierne blir enige om noe annet. Ved eventuell tvist om fordeling av det årlige vederlaget og kontantvederlag, skal de omtvistede beløp deponeres på en rentebærende sperret konto inntil det oppnås enighet mellom grunneierne om fordelingen, eller det foreligger rettskraftig avgjørelse om fordelingen. Deponering på slik konto skal regnes som betaling med befriende virkning for Fjellkraft.
- 4.7 Kompensasjon for erverv av fallretter skal beregnes og utbetales til Grunneierne 60 dager etter utgangen av hvert halve kalenderår. Årlig vederlag for 1. halvår utbetales akonto basert på prognoser for årets omsetning. Årlig vederlag for 2. halvår skal utgjøre beregnet vederlag for hele kalenderåret minus utbetalt akonto for 1. halvår. Etter forfall beregnes forsinkelsesrenter etter lov om forsinkelsesrenter.
- 4.8 Grunneierne skal på forespørsel få tilgang til regnskaper for Kraftverket, dokumentasjon fra nettselskap som viser levert energimengde, samt annen dokumentasjon som er nødvendig for å kunne dokumentere omsetningen av kraft, grønne sertifikater og andre inntekter som er relevant for beregning av kompensasjon for erverv av fallretter.

5 Etablering av Utbyggingsselskapet

- 5.1 Senest når Fjellkraft har fått konsesjon til å oppføre og drive Kraftverket, og Fjellkraft har truffet beslutning om å bygge Kraftverket, skal Fjellkraft etablere Utbyggingsselskapet. Fjellkrafts rettigheter og forpliktelser etter denne avtalen skal overdras til Utbyggingsselskapet. Rettighetene til alt utarbeidet materiale i forbindelse med Forstudie og Konsesjonssøknad, samt alle relevante konsesjoner og tillatelser skal overføres til

Utbyggingsselskapet på stiftelsestidspunktet. Fjellkraft skal ha rett til å fakturere Utbyggingsselskapet for kostnader i forbindelse med utviklingen av prosjektet, inkludert utarbeidelse av konsesjonssøknad.

- 5.2 Ved alternativ 1. som beskrevet i punkt 1.3, har Grunneierne rett til å tegne inntil 20 % av aksjene i Utbyggingsselskapet ved å innbetale inntil 20 % av nødvendig egenkapital ved emisjon i Utbyggingsselskapet.
- 5.3 Ved alternativ 2. som beskrevet i punkt 1.3, har Grunneierne har rett til å tegne inntil differansen av 49,99 / minus Sunnfjord Energis avtalte eierandel i % av aksjene i Utbyggingsselskapet ved å innbetale inntil differansen av 49,99 / minus Sunnfjord Energis avtalte eierandel i % av nødvendig egenkapital ved emisjon i Utbyggingsselskapet. Sunnfjord Energi skal ikke ha rett til å tegne mer aksjer enn dets forholdsmessige og rettmessige andel av fallet tilsier. Dersom det oppstår tvist om hvor stor andel av fallet Sunnfjord Energi disponerer, skal rettskraftig avgjørelse eller forlik være bestemmende for Sunnfjord Energis aksjeandel.
- 5.4 Aksjene tegnes på samme vilkår som Fjellkraft og hver aksjes pålydende skal ikke overstige kr. 1000,-.
- 5.5 Dersom enkelte av Grunneierne ikke tegner aksjer for sin andel, skal øvrige Grunneiere ha fortrinnsrett til å tegne gjenværende aksjer opp til henholdsvis 20 % (alternativ 1) og differansen av 49,99 / minus Sunnfjord Energis avtalte eierandel i % (alternativ 2) av aksjene i Utbyggingsselskapet. Retten til å tegne aksjer etter fortrinnsretten følger samme fordelingsnøkkel som ordinær kompensasjon for erverv av fallretter fratrukket andelen til Falleierne som ikke ønsker å tegne aksjer. Retten til å tegne aksjer tildeles etter samme fordelingsnøkkel som kompensasjon for erverv av fallretter.
- 5.6 I forbindelse med finansieringen av kraftverket skal Partene så langt det lar seg gjøre innenfor de markedsvilkår som gjelder på finansieringstidspunktet holde egenkapitalen i Utbyggingsselskapet lavest mulig innenfor normalt akseptable risikorammer og vanlig praksis for tilsvarende kraftprosjekter.
- 5.7 Grunneierne skal gis tilbud om å tegne aksjer når det skal gjennomføres emisjon for å skaffe kapital til utbyggingen. Fjellkraft skal i denne forbindelse utarbeide informasjonsunderlag om prosjektet som sendes grunneierne sammen med tegningsblankett hvor tegningsfrist og innbetalingsfrist fremgår.
- 5.8 Med hensyn til aksjonærenes forkjøpsrett i Utbyggingsselskapet gjelder aksjelovens bestemmelser med følgende presiseringer:
  - 5.8.1 Ved overdragelse av aksjer fra Grunneiere, har Grunneierne intern forkjøpsrett.
  - 5.8.2 Ved overdragelse av andre aksjer har Grunneierne forkjøpsrett for aksjer inntil lovlig eierandel i kraftverket. Forkjøpsretten gjelder ikke konsernintern overføring i Fjellkraft konsernet og Sunnfjord Energi.
- 5.9 Fjellkraft garanterer fulltegning av emisjonen, og tegner de aksjene som ikke tegnes av Grunneier.
- 5.10 Dersom Grunneier tegner aksjer i Utbyggingsselskapet plikter Grunneierne å avgi stemmer i selskapets styrende organer i tråd med bestemmelsene i denne avtalen.

- 5.11 Det skal i vedtektene til Utbyggingsselskapet, eventuelt i aksjonæravtale mellom Grunneierne og Fjellkraft, fastsettes at minoriteten ikke kan tvangsinnløses etter bestemmelsene i aksjeloven av 13. juni 1997 nr. 44 § 4-26. Tilsvarende skal Grunneierne sikres rett til i fellesskap å utpeke ett av styremedlemmene med varamedlem i Utbyggingsselskapets styre. Grunneiernes varamedlem til styret skal ha rett til å møte på styremøtene sammen med styremedlemmet som observatør.

6 Varighet

- 6.1 Denne avtalen løper fra den er signert og så lenge Kraftverket er i drift. Dersom Kraftverket er nedlagt permanent eller har vært kontinuerlig ute av drift over en periode på minst 5 år, overføres fallrettighetene automatisk tilbake til Grunneierne eller deres rettsetterfølgere.
- 6.2 Dersom Fjellkraft får konsesjon og Fjellkraft ikke har tatt en beslutning om å bygge Kraftverket innen de frister som konsesjonen setter, eventuelt etter en forlengelse, skal alt utarbeidet materiale i forbindelse med forstudie, konsesjonssøknad etc., samt alle konsesjoner og tillatelser tilfalle Grunneierne kostnadsfritt, denne avtalen skal opphøre, og ingen av Partene skal ha ytterligere forpliktelser overfor hverandre. Grunneierne skal da stå fritt til å utvikle prosjektet alene eller sammen med andre.
- 6.3 Dersom nødvendige tillatelser ikke gis eller Fjellkraft får avslag på konsesjonssøknaden eller av andre grunner velger ikke å gjennomføre utbyggingen, opphører avtalen uten at partene kan gjøre krav gjeldende mot hverandre. Ved opphør av avtalen skal alt utarbeidet materiale i forbindelse med forstudie, konsesjonssøknad etc., samt alle konsesjoner og tillatelser tilfalle Grunneierne kostnadsfritt og ingen av Partene skal ha ytterligere forpliktelser overfor hverandre. Grunneierne skal da stå fritt til å utvikle prosjektet alene eller sammen med andre.

7 Eventuelt felleseie

Dersom det ved senere gjennomgang og kontroll av hjemmel til fallretter viser seg at hele, eller deler av, fallrettene er felles, eller kommer inn under en bruksordning, forplikter grunneierne seg til å stemme for at dette felleseiet inngår en likelydende avtale med Fjellkraft.

8 Overdragelse

- 8.1 Fjellkraft har rett til å overdra denne avtalen og alle rettigheter og forpliktelser som følger av denne til tredjepart.
- 8.2 Ved overdragelse av de eiendommer som er omfattet av denne avtalen plikter Grunneierne å overdra denne avtalen og alle rettigheter og forpliktelser som følger av denne til ny eier. Dette skal ikke være til hinder for at Grunneier fordeler retten til årlig vederlag etter punkt 4 på flere personer for en periode eller permanent for eksempel i forbindelse med generasjonsskifte eller lignende.

9 Mislighold og heving

- 9.1 Hver av Partene kan heve avtalen dersom den annen part vesentlig misligholder sine forpliktelser etter avtalen.

- 9.2 Vesentlig mislighold skal alltid anses å foreligge dersom Fjellkraft misligholder sin betalingsforpliktelse etter avtalen og ikke betaler senest 60 dager etter at den annen part har sendt skriftlig påkrav med varsel om at avtalen kan bli hevet dersom betaling ikke finner sted innen fristen.

10 Tinglysning og pantsetting

- 10.1 Grunneierne godkjenner ved sin signatur på denne avtalen at avtalen og alle rettigheter og forpliktelser som følger av denne tinglyses på Grunneiernes eiendommer.
- 10.2 Grunneierne godkjenner ved sin signatur på denne avtalen at Fjellkraft pantsetter denne avtalen med alle rettigheter og forpliktelser i forbindelse med finansiering av Kraftverket. Som sikkerhet for oppgjør etter Avtalen skal Grunneierne ha pant i Kraftverket og alle tilhørende rettigheter. Grunneierne skal ha beste prioritet etter pant som er nødvendig i forbindelse med finansiering av Kraftverket. Panthaver kan ikke tvangs selge eller på annen måte overdra fallrettighetene eller andre rettigheter etter avtalen til tredjemann uten påhefte av Grunneiernes rettigheter etter avtalen.
- 10.3 Grunneierne gir ved sin signatur på denne avtale Fjellkraft tillatelse til å søke alle nødvendige konsesjoner, delingstillatelser, fritak fra delingsforbud osv.
- 10.4 Grunneierne gir ved sin signatur på denne avtale Fjellkraft fullmakt til å representere Grunneierne og signere alle nødvendige skjemaer, bekreftelser og søknader på deres vegne i tilknytning til alle offentligrettslige regelverk som er nødvendig for bygging av kraftverket og sikring av Fjellkrafts rettigheter i henhold til denne avtale og signert tinglysningsutdrag, herunder i forbindelse med søknad om konsesjon etter konsesjonsloven av 2003, erklæring om konsesjonsfrihet etter nevnte lov, delingstillatelse/dispensasjon fra delingsforbud etter jordlova, eventuelt krav om bruksordning for jordskifteretten osv.

11 Tvisteløsning

- 11.1 Tvister mellom Partene skal avgjøres ved de alminnelige domstoler.

12 Konfidensialitet

- 12.1 Denne avtalen skal behandles konfidensielt.

Denne avtalen er utarbeidet i 3 eksemplarer, to til Fjellkraft, ett til Grunneierne.

* * * *

Navn – gnr. bnr	Signatur	Personnummer	Dato
<u>Kjell Kvammen</u> som eier av gnr/bnr. 49/1	<i>Kjell Kvammen</i>	05064345100	24/1-12
<u>Oddvar Kvammen</u> som eier av gnr/bnr. 49/2	<i>Oddvar Kvammen</i>	20035745956	24/1-12
<u>Audun Ottar Kjeilen</u> som eier av gnr/bnr. 49/3	<i>Audun Kjeilen</i>	29055245716	24/1-12
<u>Mona Kjeilen</u> som eier av gnr/bnr. 49/3	<i>Mona Kjeilen</i>	29105436481	24/1-12
<u>Elli Sidsel Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/1	<i>Elli Sidsel Slåtten</i>	22105644216	24/1-2012
<u>Ludvik Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/2	<i>Ludvik Slåtten</i>	05077538544	24/1-2012
<u>Halvo Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/4	<i>Halvo Slåtten</i>	17065245752	24/1-12
<u>Ingeborg Slåtten</u> som eier av gnr/bnr. 50/4	<i>Ingeborg Slåtten</i>	28075537400	24/1-12
<u>Endre Grimsbø</u> som eier av gnr/bnr. 51/1	<i>Endre Grimsbø</i>	16066542738	24/1-12
<u>Dagfinn Grimsbø</u> som eier av gnr/bnr. 51/2	<i>Dagfinn Grimsbø</i>	01106426917	24/1-12
<u>Bente Grimsbø Aase</u> som eier av gnr/bnr. 51/3			
<u>Otto Leif Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/1	<i>Otto Leif Østenstad</i>	18095728149	24/1-12

<u>Ottar Øygard</u> som eier av gnr/bnr. 52/			
<u>Björg Maria Øygard</u> som eier av gnr/bnr. 52/2			
<u>Jan Ove Flaten</u> som eier av gnr/bnr. 52/4	Jan. Ove Flaten	12066235309	24/1-12
<u>Reidun Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/5	Reidun Østenstad	25116633852	24/1-12
<u>Wenche Østenstad</u> som eier av gnr/bnr. 52/5	Wenche Østenstad	12126548611	24/1-12
<u>Terje Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 53/1	Terje Eikås	30087296570	24/1-12
<u>Steinar Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 53/2 og 53/4	Steinar Eikås	15046538940	24/1-12
<u>Anders Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/1	Anders Eikås	10067248126	24/1-12
<u>Asgeir Flaten</u> som eier av gnr/bnr. 54/2	Asgeir Flaten	03086226935	24/1-12
<u>Dag Sindre Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/4	Dag Sindre Eikås	15046446396	24/1-12
<u>Roald Eikås</u> som eier av gnr/bnr. 54/5 og 54/6	Roald Eikås	20016236145	24/1-12
<u>Helge Kristian Eikås Smitt ved verge Randi Eikås Sand</u> som eier av gnr/bnr. 54/7			
<u>Kari Heidi Østenstad Hojem</u> som eier av gnr/bnr. 54/8			

Eikås Ungdomslag som eier av gnr/bnr. 54/9	Hildegunn Piers Gjølvo		24/1-12 -
Magne Herbjørn Støfring som eier av gnr/bnr. 55/1			
Otto Støfringstøl som eier av gnr/bnr. 55/2	Otto Støfringstøl	23044642948	24/1-2012
Anny Paulen som eier av gnr/bnr. 55/3 og 55/16	Anny Paulen	08115246411	24/1-12
Odd Støfringsdal som eier av gnr/bnr. 55/4	Odd Støfringsdal	30064846198	24/1-2012
Merete Støfring som eier av gnr/bnr. 55/5	Merete Støfring	18046634604	24/1-2012
Geir Ståle Støfring som eier av gnr/bnr. 55/6	Geir Ståle Støfring	03067137980	24/1-2012
Finn Rune Aarset som eier av gnr/bnr. 55/7, 55/9 og 55/17	Finn Rune Aarset	02035145543	24/1-12
Daniel Grimsbø som eier av gnr/bnr. 55/10			
Kjell Årseth som eier av gnr/bnr. 55/12			
Elsa Flugekvam Reme som eier av gnr/bnr. 55/13	Elsa Flugekvam Reme	28105247429	24/1-12
B			
Harald Hjellbrekke som eier av gnr/bnr. 56/1			

Målfrid Helen Hjellbrekke som eier av gnr/bnr. 56/3	Målfrid H Hjellbrekke	20057035499	24/1-R
Jonny Indrebø som eier av gnr/bnr. 56/4			
Kåre Olav Giesdal som eier av gnr/bnr. 56/6 og 56/7			
Ove Svein Hjellbrekke som eier av gnr/bnr. 56/8			

For Fjellkraft AS Gustav Grutle			24.1.12
---	---	--	---------

NOTAT

Til: Advokatfirmaet Lund & Co. v/Ulf Larsen
 Fra: THEMA Consulting Group v/Åsmund Jenssen og Guro Gravdehaug
 Dato: 13. desember 2011

Kvalitetssikring av fallrettskompensasjon i Jølstravassdraget

Fjellkraft AS har utarbeidet prospekt for mulige vannkraftutbygginger i Jølstravassdraget, der det er skissert to alternativer for utbygging. En eventuell utbygging er i prospektet basert på at Fjellkraft skal erverve fallrettighetene og betale en kompensasjon til fallrettseierne basert på den årlige omsetningen i kraftverkene. I dette notatet går vi gjennom beregningene av den anslåtte ervervskompensasjonen som Fjellkraft har presentert i prospektet, samt anslår verdien for fallrettseiere av å tegne aksjer i utbyggingsselskapet.

Notatet er basert på forutsetningene i prospektet og tilleggsinformasjon innhentet fra Fjellkraft. Notatet inneholder en beskrivelse av modellen for fallrettskompensasjon og de økonomiske konsekvensene for fallrettseierne under ulike forutsetninger om utbyggingsalternativ og priser, samt et anslag på verdien av aksjene. Vi gjør ikke noen vurdering av hvorvidt fallrettskompensasjonen og eventuelt kjøp av aksjer vil være økonomisk fordelaktig for den enkelte fallrettseier eller fallrettseierne samlet. Vi har heller ikke gjort noen egen vurdering av forventede inntekter og kostnader i utbyggingsprosjektene.

Beskrivelse av prosjektene

Det er skissert to alternativer for utbygging, henholdsvis Øvre og Nedre (alternativ 1 og 2). I tabellen nedenfor oppsummerer vi de viktigste forutsetningene for de to utbyggingene.

Tabell 1 Beskrivelse av alternative utbyggingsprosjekter

	Alternativ 1	Alternativ 2
Installert effekt	27 MW	49 MW
Brutto årsproduksjon	108 GWh	165 GWh
Konsesjonskraft	6,6 GWh	12 GWh
Naturhestekrefter	12 492	22 246
Estimert investeringskostnad 2011-kroner	2,92 kr/kWh	2,26 kr/kWh
Samlet investeringskostnad 2011-kroner	315 mill.	373 mill.

Kilde: Fjellkraft, Norconsult

I henhold til regelverket for det norsk-svenske elsertifikatmarkedet vil nye vannkraftverk være berettiget til elsertifikater (hele produksjonen). Dette vil gjelde i en periode på 15 år fra idriftsettelse (gitt at idriftsettelse skjer før 2020).

Begge alternativer er antatt å kunne stå driftsklare i 2015.

Produksjonen i alternativ 2 er beregnet netto etter fradrag for tap i produksjonen i eksisterende Stakaldefoss kraftverk. Total produksjon i alternativ 2 er beregnet til 199 GWh. For fallrettskompensasjonen og verdien av kraftproduksjonen i alternativ 2 er det nettoproduksjonen

som er relevant. Blant annet vil det bare bli gitt elsertifikater for den økte produksjonen justert for tap i Stakaldefoss.

Skattemessig vil begge utbyggingene behandles etter regelverket for store kraftverk ettersom installert effekt er klart høyere enn grenseverdien for betaling av grunnrenteskatt (5500 kVA påstemplet merkeytelse, i praksis ca. 5 MW installert effekt). Kraftverkene må også betale eiendomsskatt etter de særskilte reglene i skatteloven om formuesverdiberegning (over 10 000 kVA påstemplet merkeytelse, ca. 10 MW). Avståelse av konsesjonskraft etter industrikonsesjonsloven vil også være et krav.

Beskrivelse av modellen for ervervskompensasjon

Modellen for ervervskompensasjon har følgende elementer:

- En årlig basisleie som er lik en andel av kraftverkets bruttoinntekt opp til en omsetning lik kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh (2011-kroner), eller innslagspunktet. Innslagspunktet er et fast beløp i 2011-kroner.
  - Alternativ 1: 13 prosent av omsetningen. Innslagspunkt 43,2 millioner i total omsetning (108 GWh x 40 øre/kWh).
  - Alternativ 2: 15 prosent av omsetningen. Innslagspunkt millioner i total omsetning (108 GWh x 40 øre/kWh).
- En bonusleie som utgjør 40 prosent av omsetningen utover innslagspunktet. Det er den faktiske omsetningen som sammenlignes med innslagspunktet, det vil si faktiske oppnådde kraftpriser og produksjon (inklusive konsesjonskraft). Ved beregning av omsetning utover innslagspunktet justeres det videre om marginale kostnader til nettap (i praksis kostnadene for kraftverket knyttet til energileddet i innmatingstariffen, som er basert på marginale tapskostnader).
- En andel på 50 prosent av merinntekter fra elsertifikater i en periode på 15 år, dersom ordningen innføres.
- En andel på 50 prosent av beregnet grunnrenteskatt og eventuelle nye skatter og avgifter trekkes fra.

Begrensningen på inntekter fra elsertifikater må ses i sammenheng med at prosjekter som er sertifikatberettiget bare vil motta sertifikater i en periode på 15 år i henhold til regelverket for det norsk-svenske elsertifikatmarkedet.

Eventuelle endringer i grunnrenteskatten vil bli fanget opp direkte gjennom fradraget for grunnrenteskatt i kompensasjonen. Det framgår ikke av prospektet hvorvidt endringer i eksisterende skatter vil ha konsekvenser for kompensasjonen (for eksempel økt maksimumsverdi for eiendomsskatten). Endringer i andre særskatteregler for vannkraft vil imidlertid ha samme prinsipielle virkning på lønnsomheten av kraftverkene som endringer i grunnrenteskatten.

Beregninger av årlig ervervskompensasjon

Vi har beregnet den årlige ervervskompensasjonen med utgangspunkt i forutsetningene om kraftproduksjon og kostnader beskrevet ovenfor, samt supplerende informasjon om driftskostnader fra Fjellkraft (6,8 øre/kWh inklusive nettleie). Beregningene er gjort over en periode på 100 år med utgangspunkt i gjeldende skatteregler for vannkraftverk. Maksimumsverdien for eiendomsskatt er satt til 2,74 kr/kWh som skal gjelde fra 2013 i henhold til

statsbudsjettet for 2012. Reinvesteringer er ikke tatt hensyn til. Vi har beregnet kompensasjonen under 3 ulike scenarioer for kraftprisen: 30 øre/kWh, 40 øre/kWh og 50 øre/kWh (konstante realpriser i 2011-kroner). I alle scenarioene er en elsertifikatpris på 20 øre/kWh de første 15 årene inkludert (vi har altså ikke tatt hensyn til at det forventningsmessig er en sammenheng mellom sertifikatpris og kraftpris ved at høye kraftpriser innebærer lave sertifikatpriser, og omvendt). Vi viser først effekten på ervervskompensasjonen det første driftsåret i tabellen nedenfor.

Tabell 2 Fallrettskompensasjon første driftsår under ulike kraftpriser. 2011-kroner

	Alternativ 1		Alternativ 2	
	Totalt	Til private fallrettseiere	Totalt	Til private fallrettseiere
Kraftpris 40 øre/kWh	11,3 mill.	11,3 mill.	17,3 mill.	9,7 mill.
Kraftpris 30 øre/kWh	11,5 mill.	11,5 mill.	17,3 mill.	9,7 mill.
Kraftpris 50 øre/kWh	13,3 mill.	13,3 mill.	20,3 mill.	11,4 mill.

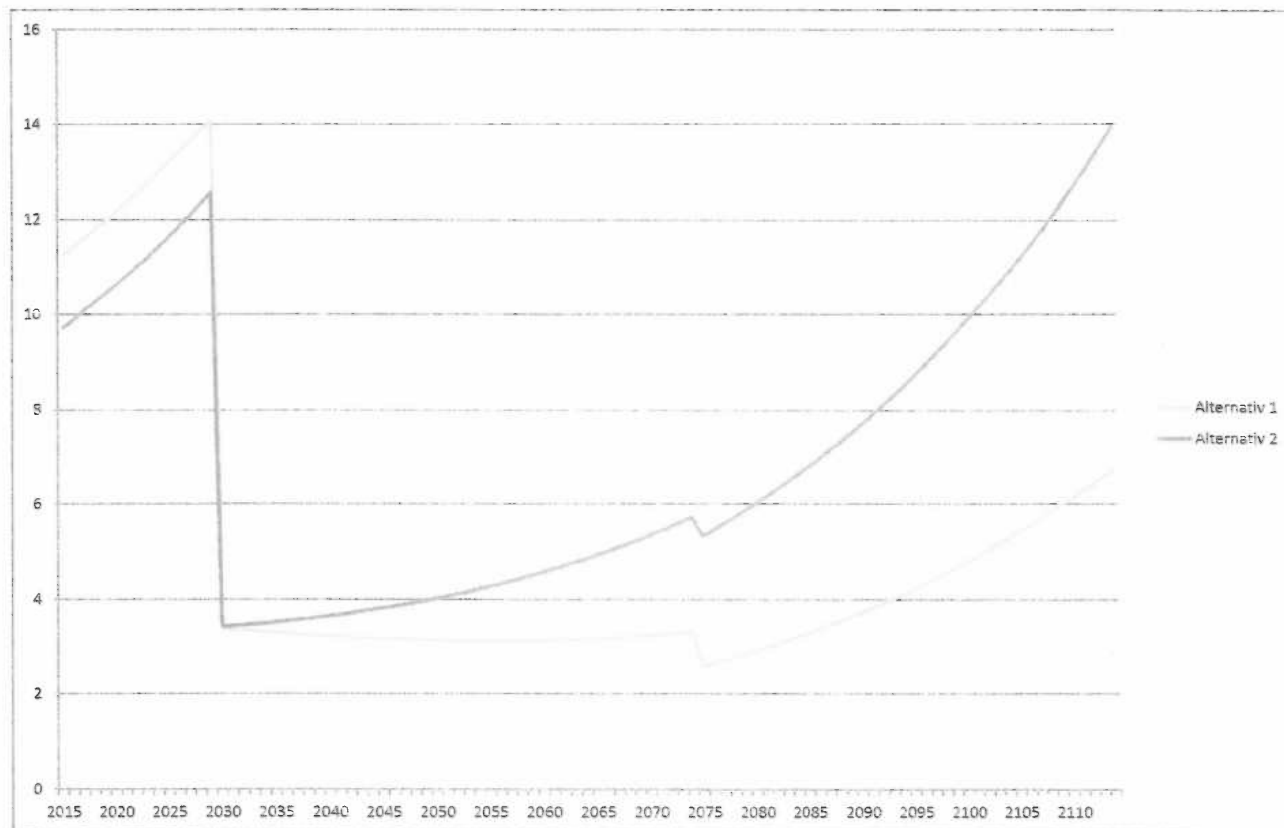
Kilde: THEMA Consulting Group

Resultatene ligger som vi ser nær anslagene for første års ervervskompensasjon i prospektet. Avvik skyldes trolig forskjellig håndtering av enkelte detaljer på skattesiden, som de skattemessige avskrivningstidene og maksimumsverdien for eiendomsskatten (økt maksimumsverdi gir høyere eiendomsskatt og lavere grunnrenteskatt, og dermed økt kompensasjon samlet sett). Når det gjelder alternativ 1, gir lavere kraftpris noe høyere fallrettskompensasjon. Det skyldes at en nedgang i kraftprisen reduserer den omsetningsbaserte basisleien med 13 prosent av prisnedgangen, mens grunnrenteskatten reduseres med 30 prosent av omsetningsnedgangen. Fallrettseierne får 50 prosent av grunnrenteskattereduksjonen gjennom redusert fradrag i kompensasjonen, det vil si 15 prosent av nedgangen i omsetning (50 prosent x 30 prosent). I alternativ 2 er de to virkningene like ved prisnedgang, ettersom den omsetningsbaserte basisleien er basert på en andel på 15 prosent (som er lik andelen av lavere omsetning som slår ut gjennom redusert grunnrenteskatt).

Den foreslåtte modellen innebærer at nedsiden i forhold til et prisenivå på 40 øre/kWh er begrenset, mens det er en betydelig oppside for fallrettseierne ved høyere priser.

Ervervskompensasjonen vil endre seg over tid med kraftpriser, produksjon, kostnader og skatteregler. Særlig viktig er sertifikatinntektene, som blir null etter 15 år. I figuren nedenfor viser vi den samlede ervervskompensasjonen over 100-årsperioden i løpende kroner i scenarioene med 40 øre/kWh for de to alternative utbyggingene. Kompensasjonen stiger jevnt målt i løpende kroner som følge av inflasjon, men faller sterkt i 2030 ettersom elsertifikatene utløper og inntektene fra disse blir null (og stiger deretter igjen). I 2075 får vi et skift nedover som følge av at anleggene er fullstendig nedskrevet og har null skattemessig verdi (det vil si lavere fradrag i grunnrenteinntekten). Siden vi ikke har inkludert reinvesteringer i beregningene, betyr dette at grunnrenteskatten gjør et hopp på dette tidspunktet.

Figur 1 Ervervskompensasjon 2015-2114 ved ulike utbyggingsalternativer. Millioner kroner (nominelle)

Kilde: THEMA Consulting Group

Målt i nåverdi tilsvarer kompensasjonen til de private fallrettseierne i scenarioet med 40 øre/kWh i kraftpris ca. 93 millioner kroner i alternativ 1, ca. 86 millioner kroner i alternativ 2 (inklusive elsertifikater). Den årlige kompensasjonen er beregnet etter 28 prosent skatt på alminnelig inntekt og neddiskontert til 2011-kroner med en rente på 7 prosent nominelt etter skatt, som er renten Fjellkraft har lagt til grunn i sine lønnsomhetsberegninger.

I tabellen nedenfor viser vi utviklingen i basisleie, bonusleie, inntekt fra elsertifikater, grunnrenteskatt og samlet ervervskompensasjon for alternativ 1 ved en kraftpris på 40 øre/kWh. Bonusleien blir null ettersom kraftprisen er lik 40 øre/kWh og produksjonen er lik middelproduksjonen. Vi viser også kontantstrømmen etter skatter og ervervskompensasjon som går til utbyggingsselskapet og långiverne (i form av renter og avdrag). Alle tall er i millioner kroner (nominelle).

Tabell 3 Fallrettskompensasjon tre første driftsår for alternativ 1 ved 40 øre/kWh i reell kraftpris. Millioner kroner (nominelle)

	År 1	År 2	År 3
Basisleie	5,4	5,5	5,6
Bonusleie	0,0	0,0	0,0
Elsertifikater	10,8	11,1	11,3
Grunnrenteskatt	-4,9	-5,1	-5,4
Sum kompensasjon	11,3	11,4	11,6
Kontantstrøm til eiere og långivere (renter og avdrag)	22,1	22,4	22,8

Kilde: THEMA Consulting Group. Avrundingsfeil kan forekomme.

I tabellen nedenfor viser vi de tilsvarende tallene for alternativ 2. Her har vi i tillegg oppgitt andelen som tilfaller de private fallrettseierne.

Tabell 4 Fallrettskompensasjon tre første driftsår for alternativ 2 ved 40 øre/kWh i reell kraftpris. Millioner kroner (nominelle)

	År 1	År 2	År 3
Basisleie	9,4	9,6	9,8
Bonusleie	0,0	0,0	0,0
Elsertifikater	16,5	16,9	17,3
Grunnrenteskatt	-8,5	-8,9	-9,2
Sum kompensasjon	17,3	17,6	18,0
Andel private fallrettseiere	9,7	9,9	10,1
Kontantstrøm til eiere (utbytte) og långivere (renter og avdrag)	31,0	31,6	31,8

Kilde: THEMA Consulting Group. Avrundingsfeil kan forekomme.

Verdien av aksjer i utbyggingsselskapet

Verdien av aksjer i utbyggingsselskapet er anslått på grunnlag av de samme kontantstrømberegningene ovenfor. I alternativ 1 er det antydnet en eierandel til de private fallrettseierne på ca. 10 prosent, ca. 5 prosent i alternativ 2. Vi har i tråd med standard metodikk for verdsetting beregnet nåverdien av de framtidige kontantstrømmene til prosjektet. Verdianslaget er grovt i den forstand at vi har sett bort fra reinvesteringer og heller ikke gjort detaljerte vurderinger av framtidige kostnader og inntekter, men gir en pekepinn på verdien av å investere egenkapital i utbyggingsselskapet. Ved beregning av nåverdier har vi lagt til grunn samme rente som Fjellkraft, 7 prosent nominelt etter skatt (avkastningskravet til totalkapitalen i prosjektet).

Vi beregner verdien av aksjer på følgende måte:

$$\begin{aligned} & \text{Verdi av totalkapitalen etter skatt (nåverdi av kontantstrømmer)} \\ & - \text{Gjeld} \\ & = \text{Verdi av egenkapital/aksjer} \end{aligned}$$

Under forutsetning av at prosjektet finansieres med 30 prosent egenkapitalandel, får vi aksjeverdiene i de to alternativene som vist i tabellen nedenfor. Nettoverdien av aksjer er beregnet før beskatning av aksjeinntekter (utbytte, salgsgevinster) på mottakernes hånd:

Tabell 5 Verdi av aksjer i utbyggingsprosjektene Millioner 2011-kroner

	Alternativ 1 (10 prosent eierandel)	Alternativ 2 (5 prosent eierandel)
Total investering	315 mill.	373 mill.
Gjeld (70 prosent)	221 mill.	261 mill.
Investert egenkapital (30 prosent) = Total investering – Gjeld	95 mill.	112 mill.
Verdi av totalkapital (nåverdi av kontantstrømmer)	390 mill.	548 mill.
Verdi av egenkapital = Verdi av totalkapital – Gjeld	169 mill.	287 mill.
Fallrettseiernes andel av egenkapitalinvestering	9 mill.	6 mill.
Fallrettseiernes andel av verdi av egenkapital	17 mill.	15 mill.
Nettoverdi av aksjer for fallrettseierne = Verdi av egenkapital – Andel av egenkapitalinvestering	8 mill.	9 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group. Avrundingsfeil kan forekomme.

Avslutningsvis viser vi nåverdien av egenkapital og nåverdi av ervervskompensasjon i de to utbyggingsalternativene, samt verdien av ervervskompensasjon. Alle størrelser er målt etter skatt og neddiskontert med 7 prosent nominell rente.

Tabell 6 Verdi av aksjer i utbyggingsprosjektene og ervervskompensasjon. Millioner 2011-kroner

	Alternativ 1 (10 prosent eierandel)	Alternativ 2 (5 prosent eierandel)
Utbyggingssselskapet – nåverdi av egenkapital fratrukket egenkapitalandel av investeringskostnad	74 mill.	165 mill.
Private fallrettseiere – nåverdi av ervervskompensasjon	93 mill.	86 mill.
Andre fallrettseiere – nåverdi av ervervskompensasjon	Ikke relevant	67 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group. Avrundingsfeil kan forekomme.

Dersom fallrettseierne i tillegg tegner aksjer i utbyggingssselskapet, vil henholdsvis 8 og 9 millioner overføres fra øvrige eiere av utbyggingssselskapet til fallrettseierne i de to tilfellene.

NOTAT

Til: Advokatfirmaet Lund & Co. v/Ulf Larsen
Fra: THEMA Consulting Group v/Åsmund Jenssen og Guro Gravdehaug
Dato: 16. januar 2012

Kvalitetssikring av ervervskompensasjon i Jølstravassdraget – alternative kompensasjonsmodeller

Fjellkraft AS har utarbeidet prospekt for mulige vannkraftutbygginger i Jølstravassdraget, der det er skissert to alternativer for utbygging. En eventuell utbygging er i prospektet basert på at Fjellkraft skal erverve fallrettighetene og betale en kompensasjon til fallrettseierne basert på den årlige omsetningen i kraftverkene. I et tidligere notat datert 13. desember 2011 har vi beregnet den anslåtte ervervskompensasjonen som Fjellkraft har presentert i prospektet og verdien for fallrettseiere av å tegne aksjer i utbyggingsselskapet. I dette notatet dokumenterer vi beregninger av ervervskompensasjonen ved alternative forutsetninger om parametrene i kompensasjonsmodellen. Vi henviser til det tidligere notatet for en nærmere beskrivelse av de aktuelle prosjektene.

Notatet er basert på forutsetningene i prospektet og tilleggsinformasjon innhentet fra Fjellkraft. De alternative forutsetningene om parametrene i kompensasjonsmodellen er mottatt fra Advokatfirmaet Lund & Co. Notatet inneholder en beskrivelse av modellen for fallrettskonsesjon og de økonomiske konsekvensene for fallrettseierne under ulike forutsetninger om utbyggingsalternativ og priser. Vi gjør ikke noen vurdering av hvorvidt ervervskompensasjonen og eventuelt kjøp av aksjer vil være økonomisk fordelaktig for den enkelte fallrettseier eller fallrettseierne samlet. Vi har heller ikke gjort noen egen vurdering av forventede inntekter og kostnader i utbyggingsprosjektene.

Forutsetninger i modellen for ervervskompensasjon

Fjellkrafts foreslåtte modell for ervervskompensasjon har følgende elementer:

- En årlig basisleie som er lik en andel av kraftverkets bruttoinntekt opp til en omsetning lik kraftverkets middelproduksjon multiplisert med 40 øre/kWh (2011-kroner), eller innslagspunktet. Innslagspunktet er et fast beløp i 2011-kroner.
  - Alternativ 1: 13 prosent av omsetningen.
  - Alternativ 2: 15 prosent av omsetningen.
- En bonusleie som utgjør 40 prosent av omsetningen utover innslagspunktet. Det er den faktiske omsetningen som sammenlignes med innslagspunktet, det vil si faktiske oppnådde kraftpriser og produksjon (inklusive konsesjonskraft). Ved beregning av omsetning utover innslagspunktet justeres det videre om marginale kostnader til nettap (i praksis kostnadene for kraftverket knyttet til energileddet i innmatingstariffen, som er basert på marginale tapskostnader).
- En andel på 50 prosent av merinntekter fra elsertifikater i en periode på 15 år, dersom ordningen innføres.
- En andel på 50 prosent av beregnet grunnrenteskatt og eventuelle nye skatter og avgifter trekkes fra.

Vi ser på følgende alternative modeller:

1. Andelen av grunnrenteskatten som kommer til fradrag reduseres til 30 prosent og 40 prosent. Disse endringene gjøres for begge utbyggingsalternativene (to scenarier pr. alternativ i tillegg til det opprinnelige forslaget fra Fjellkraft).
2. Andelen av bruttoinntekten som tilfaller grunneierne økes over en femårsperiode fra henholdsvis 13 til 18 prosent (alternativ 1) og fra 15 til 20 prosent (alternativ 2) etter 15 år.

Alle øvrige parametre beholdes som i den opprinnelige modellen.

Merk at vi har forutsatt at sertifikatprisen er uavhengig av kraftprisen i beregningene. I praksis er det grunn til å vente at de to vil være negativt korrelert, det vil si at høy kraftpris opptre sammen med lav sertifikatpris, og omvendt. Årsaken er at sertifikatmarkedet fungerer på den måten at kostnadene ved nye kraftverk som skal dekke det fastsatte TWh-målet for ny fornybar produksjon bestemmer inntektsbehovet i form av kraftpris pluss sertifikatpris. Jo høyere kraftpris, desto mindre blir behovet for sertifikatinntekter for å gi lønnsomhet av investeringene, og desto lavere blir sertifikatprisen. Det betyr at forskjellene i ervervskompensasjon og aksjeverdier mellom de ulike kraftprisscenarioene i praksis vil være mindre enn vi beregner her. For å illustrere de prinsipielle virkningene av de ulike modellene, er imidlertid den valgte metodikken tilstrekkelig.

Redusert fradrag for grunnrenteskatt

I tabellene nedenfor viser vi først effekten på ervervskompensasjonen for hvert av de to utbyggingsalternativene det første driftsåret ved ulike kraftpriser. Resultatene fra den foreslåtte modellen i prospektet (50 prosent fradrag for grunnrenteskatt) er tatt med som sammenligningsgrunnlag.

Tabell 1 Ervervskompensasjon første driftsår under ulike kraftpriser, utbyggingsalternativ 1. 2011-kroner

	Alternativ 1 – 50 prosent		Alternativ 1 – 30 prosent		Alternativ 1 - 40 prosent	
	Totalt	Til private fallrettseiere	Totalt	Til private fallrettseiere	Totalt	Til private fallrettseiere
Kraftpris 40 øre/kWh	11,3 mill.	11,3 mill.	13,2 mill.	13,2 mill.	12,3 mill.	12,3 mill.
Kraftpris 30 øre/kWh	11,5 mill.	11,5 mill.	12,8 mill.	12,8 mill.	12,2 mill.	12,2 mill.
Kraftpris 50 øre/kWh	13,3 mill.	13,3 mill.	15,9 mill.	15,9 mill.	14,6 mill.	14,6 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group

I alternativ 1 blir nå ervervskompensasjonen lavere ved lavere kraftpriser, i motsetning til i den opprinnelige modellen, der kompensasjonen ble marginalt høyere ved 30 øre/kWh sammenlignet med 40 øre/kWh. I den opprinnelige modellen reduserer en nedgang i kraftprisen den omsetningsbaserte basisleien med 13 prosent av prisnedgangen, mens grunnrenteskatten reduseres med 30 prosent av omsetningsnedgangen. Fallrettseierne får 50 prosent av grunnrenteskattereduksjonen gjennom redusert fradrag i kompensasjonen, det vil si 15 prosent av nedgangen i omsetning (50 prosent x 30 prosent, der 30 prosent er grunnrenteskattesatsen). Med 30 prosent fradragsandel for grunnrenteskatten blir den tilsvarende økningen i

ervervskompensasjonen gjennom lavere grunnrenteskatt 9 prosent (30 prosent x 30 prosent), med 40 prosent 12 prosent.

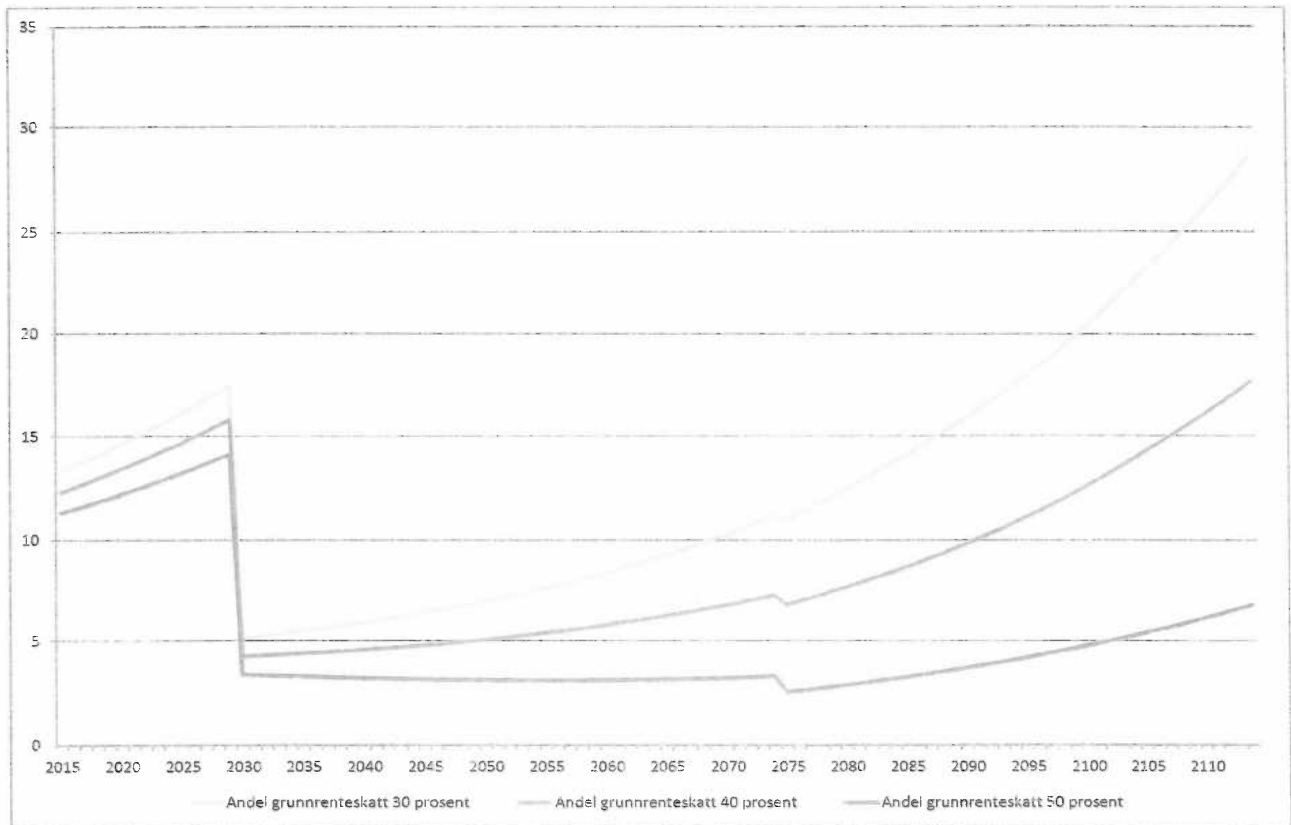
Tabell 2 Ervervskompensasjon første driftsår under ulike kraftpriser, utbyggingsalternativ 2, 2011-kroner

	Alternativ 2 – 50 prosent		Alternativ 2 – 30 prosent		Alternativ 2 - 40 prosent	
	Totalt	Til private fallrettseiere	Totalt	Til private fallrettseiere	Totalt	Til private fallrettseiere
Kraftpris 40 øre/kWh	17,3 mill.	9,7 mill.	19,8 mill.	11,1 mill.	18,6 mill.	10,4 mill.
Kraftpris 30 øre/kWh	17,3 mill.	9,7 mill.	20,7 mill.	11,6 mill.	19,0 mill.	10,7 mill.
Kraftpris 50 øre/kWh	20,3 mill.	11,4 mill.	24,6 mill.	13,8 mill.	22,4 mill.	12,6 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group

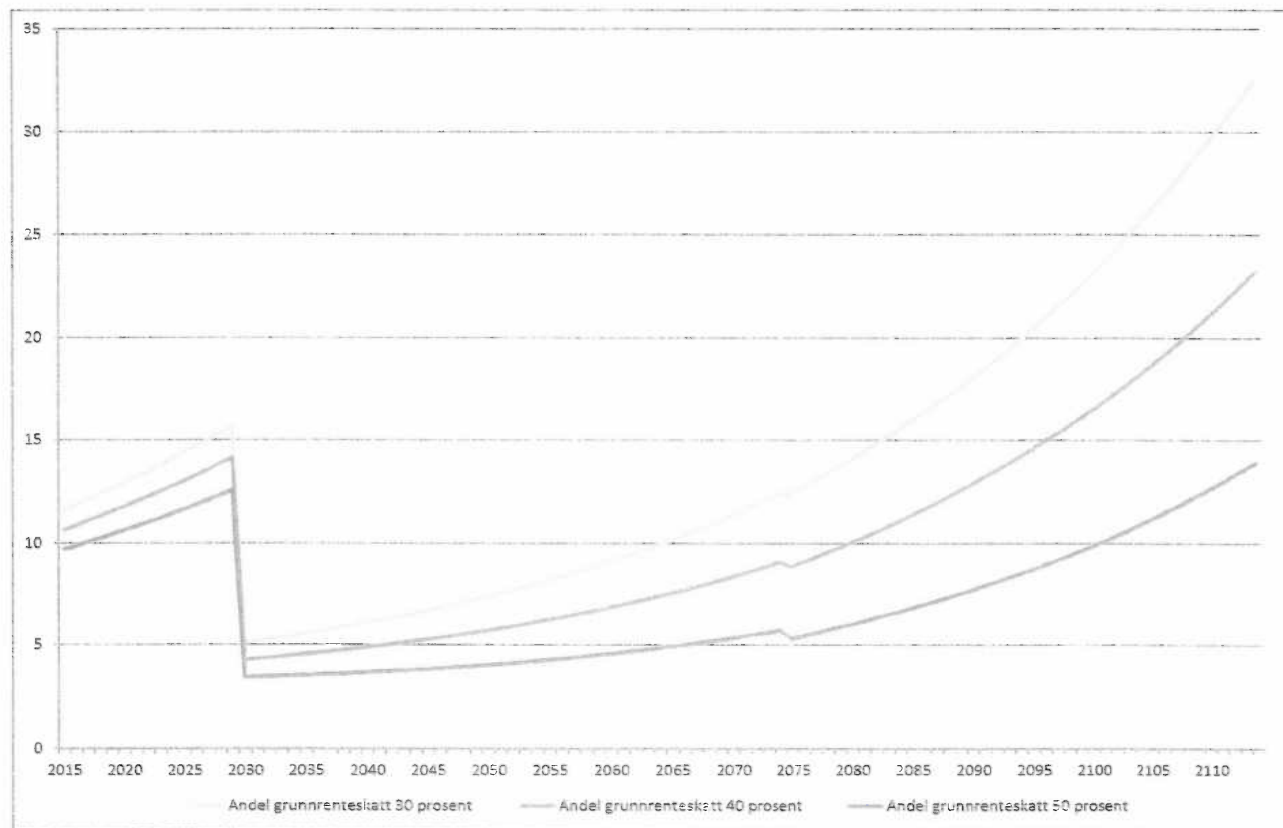
I figurene nedenfor viser vi den samlede ervervskompensasjonen over 100-årsperioden i løpende kroner i scenarioene med 40 øre/kWh for de to alternative utbyggingene med ulike forutsetninger om andelen grunnrenteskatt som kommer til fradrag. Kompensasjonen stiger jevnt målt i løpende kroner som følge av inflasjon, men faller sterkt i 2030 ettersom elsertifikatene utløper og inntektene fra disse blir null (og stiger deretter igjen). I 2075 får vi et skift nedover som følge av at anleggene er fullstendig nedskrevet og har null skattemessig verdi (det vil si lavere fradrag i grunnrenteinntekten). Siden vi ikke har inkludert reinvesteringer i beregningene, betyr dette at grunnrenteskatten gjør et hopp på dette tidspunktet. (Merk at figuren viser utviklingen i nominelle kroner, med 2011-kroner som startpunkt.)

Figur 1 Ervervskompensasjon 2015-2114 i utbyggingsalternativ 1 ved ulike andeler av grunnrenteskatt som kommer til fradrag. Millioner kroner (nominelle)

Kilde: THEMA Consulting Group

Figur 2 Ervervskompensasjon 2015-2114 i utbyggingsalternativ 2 ved ulike andeler av grunnrenteskatt som kommer til fradrag. Millioner kroner (nominelle)

Kilde: THEMA Consulting Group

Avslutningsvis viser vi nåverdien av egenkapital og nåverdi av ervervskompensasjon i de to utbyggingsalternativene, samt verdien av ervervskompensasjon, gitt ulike forutsetninger om fradraget for grunnrenteskatten og kraftprisene. Alle størrelser er målt etter skatt og neddiskontert med 7 prosent nominell rente. Merk at verdien av egenkapitalen blir negativ for utbyggingsalternativ 1 ved en kraftpris på 30 øre/kWh, det vil si at prosjektet blir ulønnsomt. Denne effekten forsterkes jo lavere grunnrenteskatteandelen i ervervskompensasjonen er. Konklusjonen gjelder selv om vi antar en sertifikatpris på 30 øre/kWh i stedet for 20 øre/kWh (i scenarioet med 30 øre/kWh i kraftpris).

Tabell 3 Verdi av aksjer i utbyggingsalternativ 1 og ervervskompensasjon. Millioner 2011-kroner

	Alternativ 1 – 30 prosent		Alternativ 1 – 40 prosent		Alternativ 1 - 50 prosent	
	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon
Kraftpris 40 øre/kWh	45 mill.	123 mill.	60 mill.	108 mill.	75 mill.	93 mill.
Kraftpris 30 øre/kWh	-41 mill.	116 mill.	-31 mill.	106 mill.	-21 mill.	96 mill.
Kraftpris 50 øre/kWh	97 mill.	164 mill.	117 mill.	144 mill.	136 mill.	125 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group

Tabell 4 Verdi av aksjer i utbyggingsalternativ 2 og ervervskompensasjon. Millioner 2011-kroner

	Alternativ 1 – 30 prosent			Alternativ 1 – 40 prosent			Alternativ 1 - 50 prosent		
	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon	Verdi av ervervskompensasjon (private falleiere)	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon	Verdi av ervervskompensasjon (private falleiere)	Verdi av aksjer	Verdi av ervervskompensasjon	Verdi av ervervskompensasjon (private falleiere)
Kraftpris 40 øre/kWh	127 mill.	201 mill.	113 mill.	151 mill.	177 mill.	99 mill.	175 mill.	153 mill.	86 mill.
Kraftpris 30 øre/kWh	2 mill.	186 mill.	104 mill.	19 mill.	170 mill.	95 mill.	36 mill.	153 mill.	85 mill.
Kraftpris 50 øre/kWh	207 mill.	262 mill.	147 mill.	238 mill.	231 mill.	129 mill.	269 mill.	199 mill.	112 mill.

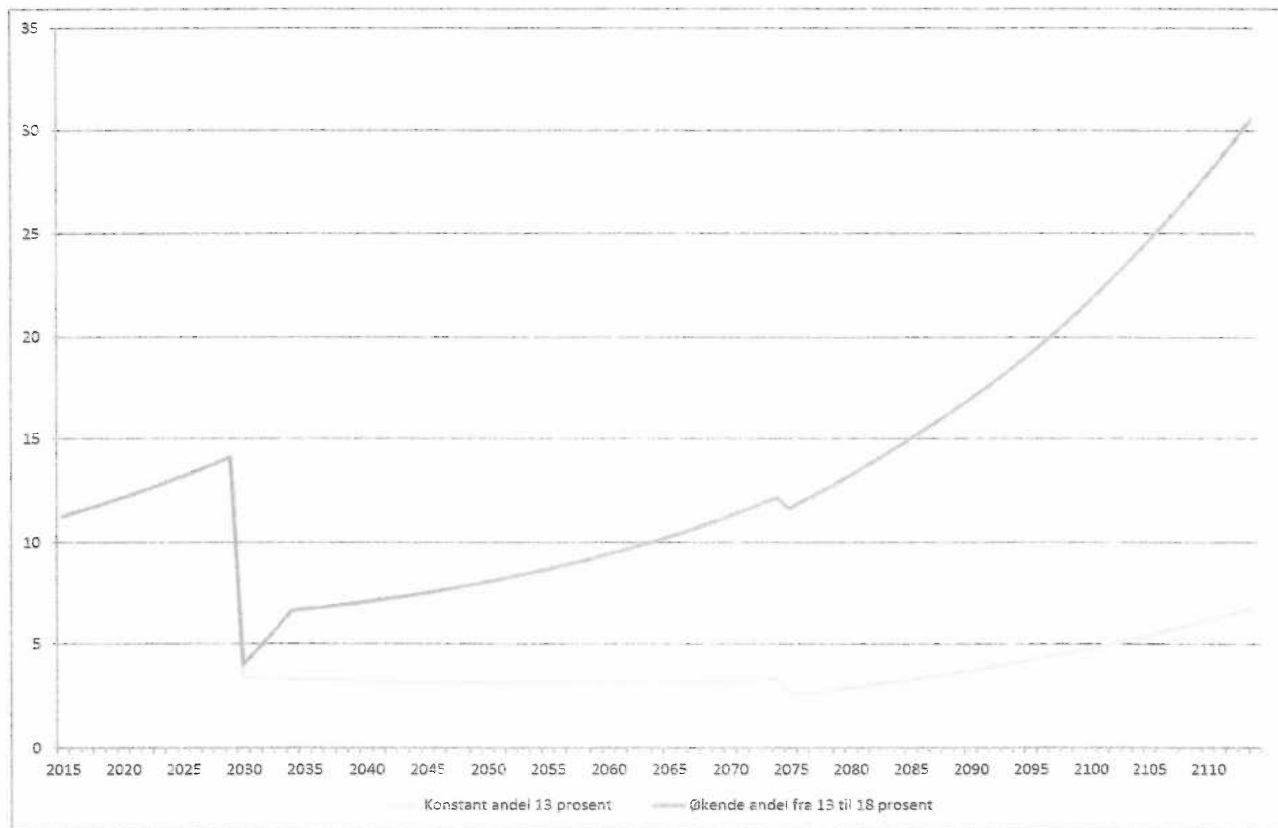
Kilde: THEMA Consulting Group

Økt andel av bruttoinntekten

I figurene nedenfor viser vi utviklingen i ervervskompensasjon til de private fallrettseierne i de to utbyggingsalternativene under den opprinnelig foreslåtte modellen og modellene der andelen av bruttoinntekten øker med 5 prosentpoeng over en femårsperiode etter utløpet av sertifikatperioden. Vi viser utbyggingsalternativ 1 og 2 separat.

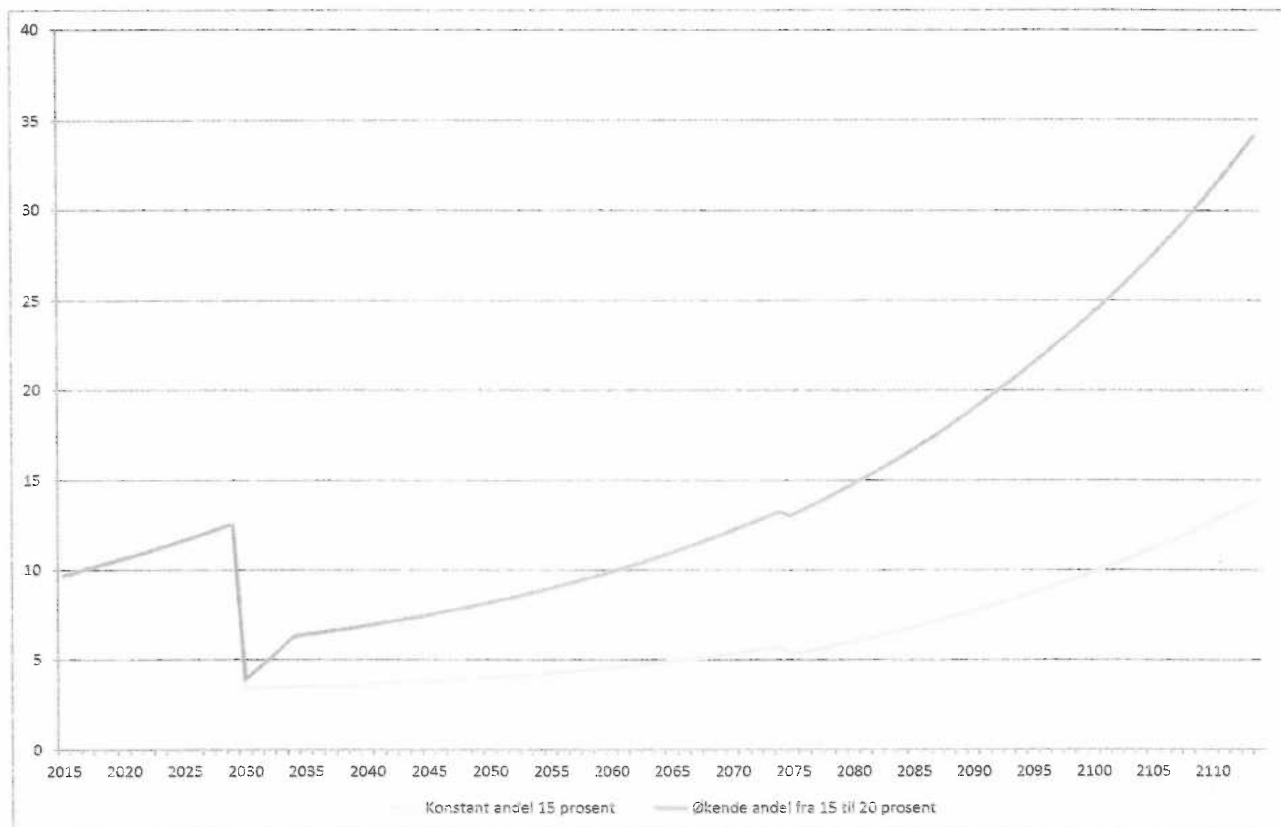
Nåverdien av ervervskompensasjonen til de private fallrettseierne ved økt andel av bruttoinntekten blir om lag den samme som i modellen med 40 prosent fradrag for grunnrenteskatten. Det gjelder begge utbyggingsalternativer. Vi henviser derfor til disse resultatene for en mer detaljert beskrivelse av fordelingen mellom aksjeeiere og fallrettseiere ved ulike prisforutsetninger.

Figur 3 Ervervskompensasjon 2015-2114 i utbyggingsalternativ 1 ved ulike andeler bruttoinntekten. Millioner kroner (nominelle)

Kilde: THEMA Consulting Group

Figur 4 Ervervskompensasjon 2015-2114 i utbyggingsalternativ 1 ved ulike andeler bruttointekten. Millioner kroner (nominelle)

Kilde: THEMA Consulting Group

Oppsummering – fordeling av verdiskapingen ved ulike modeller

Fordelingen av verdiskapingen mellom utbyggingsselskapet, långiverne og fallrettseierne i de ulike modellene kan illustreres på flere måter. Det mest fullstendige bildet får vi ved å beregne nåverdien av de alternative utbyggingsprosjektene netto etter skatt og etter fradrag for den initiale investeringskostnaden, men før ervervskompensasjon. Dette gir en indikasjon på den totale verdien til fordeling etter at staten og andre skattekreditorer har fått sin andel.¹ Deretter ser vi på fordelingen mellom aksjonærer i utbyggingsselskapet og fallrettseiere i tabellen nedenfor (alle nåverdier er beregnet med 7 prosent nominell rente etter skatt). Vi ser bare på scenarioet med kraftpris på 40 øre/kWh og sertifikatpris på 20 øre/kWh i 2011-kroner, men drøfter konsekvensene av kraftprisendringer nærmere nedenfor. Verdien av aksjer er beregnet etter fradrag for initial egenkapitalinvestering i utbyggingsselskapet, men uten å ta hensyn til eventuelle eierandeler hos

¹ Verdien av egenkapitalen etter fradrag for initial investering er uavhengig av gjeldsandelen gitt vår metodikk. En lavere gjeldsandel betyr en høyere verdi av egenkapitalen, men motsvares av at aksjonærene må skyte inn mer penger for å dekke en høyere andel av investeringen. At vi ser direkte på nettoverdien etter fradrag for initial investering, påvirker derfor ikke verdien av aksjer.

fallrettseierne. Vi viser bare den totale ervervskompensasjonen og ikke kompensasjonen til de private fallrettseierne i alternativ 2 (se tabell 4 for en nærmere beskrivelse av verdien av ervervskompensasjonen til de private fallrettseierne).

Tabell 5 Fordeling av verdiskaping mellom fallrettseiere og selskap i alternative utbygginger. Millioner 2011-kroner

	Modell 1			Modell 2		
	Totalverdi av kontantstrømmer - investering	Ervervs-kompensasjon	Aksjeverdi	Totalverdi av kontantstrømmer	Ervervs-kompensasjon	Aksjeverdi
30 prosent grunnrenteskatt til fradrag	168 mill.	123 mill.	45 mill.	328 mill.	201 mill.	127 mill.
40 prosent grunnrenteskatt til fradrag	168 mill.	108 mill.	60 mill.	328 mill.	177 mill.	151 mill.
50 prosent grunnrenteskatt til fradrag	168 mill.	93 mill.	75 mill.	328 mill.	153 mill.	175 mill.
Økt andel av bruttoinntekt	168 mill.	109 mill.	59 mill.	328 mill.	176 mill.	152 mill.

Kilde: THEMA Consulting Group. Avrundingsfeil kan forekomme. *Bruttoverdi av kontantstrømmer etter skatt er 483 millioner i alternativ 1, mens investeringen er 315 millioner. Med en gjeldsandel lavere enn 100 prosent gir det 168 millioner til fordeling mellom aksjonærer og fallrettseiere. **Bruttoverdi av kontantstrømmer etter skatt er 701 millioner i alternativ 1, mens investeringen er 315 millioner. Det gir 328 millioner til fordeling mellom aksjonærer og fallrettseiere.

Vi ser at fallrettseierne sitter igjen med mer enn 50 prosent av verdiskapingen i samtlige modeller, med unntak av alternativ 2 og 50 prosent fradrag for grunnrenteskatt. En lavere kraftpris medfører at fallrettseierens andel øker, jf. tabell 3 og 4 ovenfor (kronebeløpet endres i liten grad, slik at egenkapitalen må dekke det meste av nedgangen i inntekter). Høyere kraftpriser enn 40 øre/kWh innebærer en lavere andel til fallrettseierne, jf. igjen tabell 3 og 4.

I tabellen nedenfor oppsummerer vi hvordan en prisendring fordeles mellom utbyggingsselskapet og fallrettseierne. Vi ser bort fra skatt på alminnelig inntekt, som slår likt ut for de to partene. For å forenkle ser vi også bort fra effekten av kostnader til innmating (marginaltap), samt eiendomsskatt. Eisertifikater drøftes separat nedenfor. Med disse forutsetningene vil en kraftprisendring på 1 øre/kWh fordeles med 70 øre/kWh (70 prosent av prisendringen) på selskapet og fallrettseierne i sum og 30 øre/kWh i endret grunnrenteskatt til staten. Vi har sett bort fra fordelingen mellom private fallrettseiere og andre eiere for å illustrere den prinsipielle virkemåten til de ulike modellene. Statens andel er ikke vist i tabellen.

Tabell 6 Fordeling av kraftprisendringer mellom fallrettseiere og selskap i alternative utbygginger

Modell		Prisendringer under 40 øre/kWh		Prisendringer over 40 øre/kWh
		Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 1 og alternativ 2
30 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$13\% - (30\% \times 30\%) = 4\%$	$15\% - (30\% \times 30\%) = 6\%$	$40\% - (30\% \times 30\%) = 31\%$
	Selskap	$87\% - (70\% \times 30\%) = 66\%$	$85\% - (70\% \times 30\%) = 64\%$	$60\% - (70\% \times 30\%) = 39\%$
40 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$13\% - (40\% \times 30\%) = 1\%$	$15\% - (40\% \times 30\%) = 3\%$	$40\% - (40\% \times 30\%) = 28\%$
	Selskap	$87\% - (60\% \times 30\%) = 69\%$	$85\% - (60\% \times 30\%) = 67\%$	$60\% - (60\% \times 30\%) = 42\%$
50 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$13\% - (50\% \times 30\%) = -2\%$	$15\% - (50\% \times 30\%) = 0\%$	$40\% - (50\% \times 30\%) = 25\%$
	Selskap	$87\% - (50\% \times 30\%) = 72\%$	$85\% - (50\% \times 30\%) = 70\%$	$60\% - (70\% \times 30\%) = 45\%$
Økt andel av bruttoinntekt etter 15 år*	Fallrettseier	$18\% - (50\% \times 30\%) = 3\%$	$20\% - (50\% \times 30\%) = 5\%$	$40\% - (50\% \times 30\%) = 25\%$
	Selskap	$82\% - (50\% \times 30\%) = 67\%$	$80\% - (50\% \times 30\%) = 65\%$	$60\% - (70\% \times 30\%) = 45\%$

Kilde: THEMA Consulting Group. *Vi ser på maksimalandelen som nås etter 20 år i eksemplet i tabellen.

Tabellen skal forstås slik at ved en prisreduksjon for utbyggingsalternativ 1 fra 35 til 34 øre/kWh og 50 prosent fradrag for grunnrenteskatt, vil fallrettseiernes kompensasjon øke med 0,02 øre/kWh, mens overskuddet for selskapet (det vil si driftsresultatet etter grunnrenteskatt, men før lånekostnader) vil gå ned med 0,72 øre/kWh. Hvis grunnrenteskatteandelen er 30 prosent, vil andelen som bæres av selskapet reduseres til 66 prosent eller 0,66 øre/kWh, mens fallrettseiernes kompensasjon reduseres med 0,04 øre/kWh. I alle tilfeller tar staten de resterende 0,3 øre/kWh. Ved prisøkninger over 40 øre/kWh vil grunneierne få 25 prosent av økningen og selskapet 45 prosent ved en grunnrenteskatteandel på 50 prosent, staten fortsatt 30 prosent. Fallrettseiernes andel øker til 31 prosent ved 30 prosent fradrag for grunnrenteskatt (selskapets andel reduseres tilsvarende til 39 prosent).

Eksemplene i tabellen viser at kompensasjonen til fallrettseierne påvirkes lite ved prisendringer under 40 øre/kWh, mens kompensasjonen blir betydelig høyere ved kraftprisendringer over 40 øre/kWh. En lavere andel av grunnrenteskatten til fradrag øker den forventede verdien av ervervskompensasjonen, men øker også svingningene (risikoen for fallrettseierne knyttet til kompensasjonen). I alle tilfeller er imidlertid kompensasjonen høyere med lavere andel fradrag for grunnrenteskatt. Dette er i tråd med resultatene vi har vist tidligere, hvor kompensasjonen til fallrettseierne er om lag den samme i nåverdi ved kraftpriser på 30 øre/kWh og 40 øre/kWh ved en grunnrenteskatteandel på 50 prosent. Forskjellen er relativt liten også med 40 prosent andel, mens det er noe høyere ved en fradragsandel på 30 prosent. Modellen med høyere andel av bruttoinntekt etter 15 år gir noe høyere svingninger i kompensasjonsbeløpet ved lave kraftpriser (men fortsatt lavere enn i modellen med 30 prosent fradrag for grunnrenteskatten), men påvirker ikke nivået ved endringer over 40 øre/kWh.

Denne modellen innebærer videre at fallrettseierne er garantert en betydelig positiv inntekt i ervervskompensasjon selv om prosjektet skulle bli ulønnsomt for utbygger, samtidig som fallrettseierne får en betydelig andel av inntekter over et nivå på ca. 40 øre/kWh i kraftpris.

Når det gjelder inntekter fra elsertifikater, vil 50 prosent av bruttoinntektene tilfalle fallrettseierne i alle modeller, 50 prosent til selskapet. Med ulike nivåer på fradraget for grunnrenteskatten gir det følgende fordeling av inntektene fra elsertifikater (staten tar igjen 30 prosent av inntektene gjennom grunnrenteskatten):

Tabell 7 Fordeling av elsertifikatinntekter ved ulike nivåer på fradraget for grunnrenteskatt

Modell		Alternativ 1 og alternativ 2
30 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$50\% - (30\% \times 30\%) = 41\%$
	Selskap	$50\% - (70\% \times 30\%) = 29\%$
40 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$50\% - (40\% \times 30\%) = 38\%$
	Selskap	$50\% - (60\% \times 30\%) = 32\%$
50 prosent grunnrenteskatt til fradrag	Fallrettseier	$50\% - (50\% \times 30\%) = 35\%$
	Selskap	$50\% - (50\% \times 30\%) = 35\%$

Kilde: THEMA Consulting Group

Med en andel på 50 prosent grunnrenteskatt til fradrag fordeles altså inntektene fra elsertifikater helt likt mellom selskapet og fallrettseierne etter fradrag for grunnrenteskatt til staten. En lavere grunnrenteskatteandel enn 50 prosent medfører at fallrettseierne får størsteparten av sertifikatinntektene. Fordelingen av sertifikatinntekter påvirkes ikke av en økt andel av bruttoinntekten etter 15 år (pr. forutsetning, ettersom sertifikatinntektene håndteres separat i kompensasjonsmodellen).

Historien

- ▶ Grunneierne forhandlet i lang tid med Sunnfjord Energi AS (SFE) uten at partene klarte å bli enige om en avtale.
- ▶ Grunneierne v/advokat Ulf Larsen i Lund & Co kontaktet Fjellkraft i september 2012 etter at SFE hadde fått beskjed om at grunneierne ville se etter annen samarbeidspartner.
- ▶ Fjellkraft utredet prosjektet høsten 2012.
- ▶ Etter forhandlinger mellom grunneierne og Fjellkraft ble avtale om rett til erverv av fallrettene signert av grunneierne og Fjellkraft 24.1.2012.
- ▶ I avtalen med grunneierne forpliktet Fjellkraft seg til å søke samarbeid med SFE om et samlet stort prosjekt.

www.fjellkraft.no

Status

▶ Grunneiere

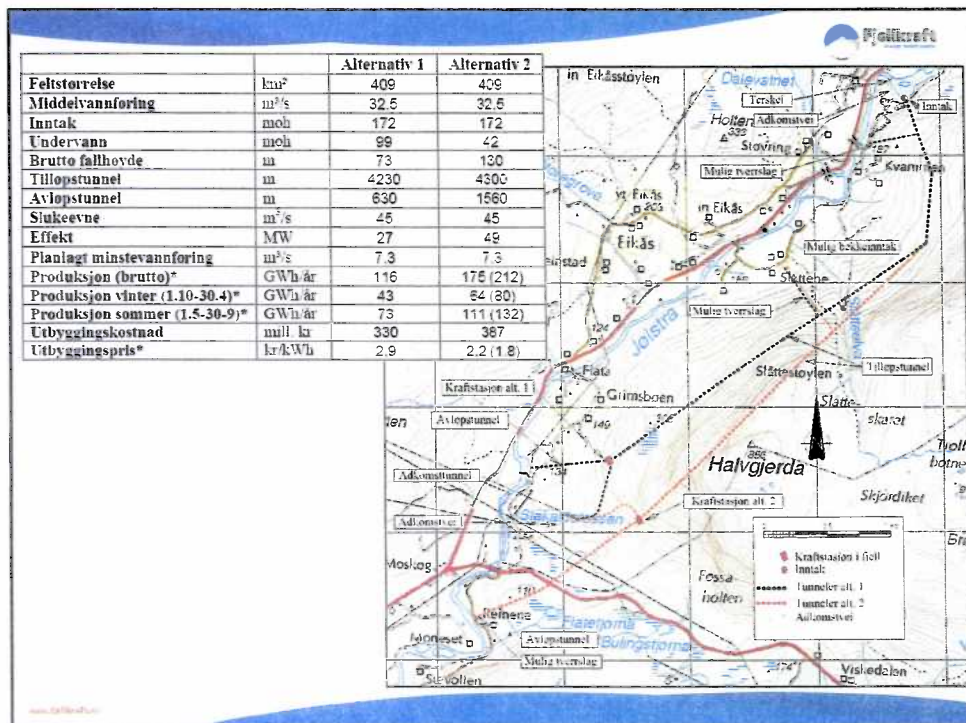
- Avtale om erverv av fallretter inngått 24.01.2012
- Ervervet alle fallretter fra Stakaldefoss til Tongahølen
- Grunneierne hadde eget forhandlingsutvalg
  - Representert med 4 personer fra ulike grunneierlag
  - Representerer 43 grunneiere
  - Ledet av Alf Støfring
- Grunneiers advokat har vært Ulf Larsen (Lund & co)
- THEMA Consulting (økonomisk bistand for grunneiere)

▶ Fjellkraft

- Norconsult (Jon Olav Stranden) (Teknisk konsulent)
- Rådgivende biologer (BM)
  - Asplan Viak
- Prosjektleder Fjellkraft, Torbjørn Sneve

Alternative løsninger

- ▶ Det er lansert to utbyggingsalternativ som utnytter fallet fra Tongahølen til hhv. Inntaket til Stakaldefoss kraftverk og til Reinene, like oppstrøms Movatnet.
- ▶ Alternativ 1: Inntak i Tongahølen kote 172, utløp i inntaksmagasinet for Stakaldefoss kraftverk kote 99, 73 m brutto fall.
- ▶ Alternativ 2: Inntak i Tongahølen kote 172, utløp ved Reinene kote 42, 130 m brutto fall.

Samarbeid med Sunnfjord energi

- 8. februar Møte mellom SE og FK etter initiativ fra FK (Førde).
- 15. februar Oppfølgingsmøte mellom SE og FK (Bergen).
- 24. februar FK sender over forslag til samarbeidsavtale med bilag (epost).
- 27. februar Svar fra SE (epost).
- 29. februar FK sender over nytt utkast til samarbeidsavtale (epost).
- 2. mars Svar fra SE (brev)
- 2. mars Oppklaring fra FK (epost)
- 6. mars Lund og co sender brev til SE på vegne av FK og de private grunneierne i Jølstra.
- 12. mars Svar fra SE (brev).
- 26. oktober Møte mellom SE og FK etter initiativ fra FK (Gardermoen).
- 12. november Brev med forslag til samarbeidsmodell fra FK
- 23. november Svar fra SE vedr. forslag til samarbeidsmodell (brev)
- 12. desember Brev fra FK med oppdatert forslag til løsning
- 13. januar Svar fra SE vedr. nytt forslag

Forslag til samarbeidsmodell

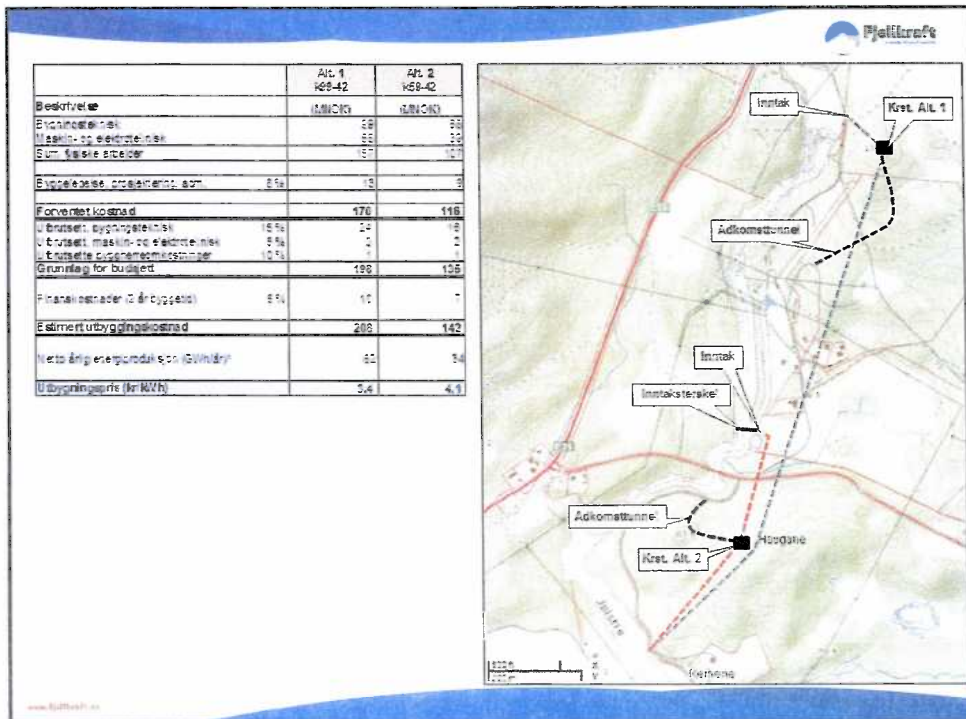
Etablere et bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar

- Partene skyter inn sine fall på aktuell strekning i Jølstravasdraget
- Partene tar ut kraften som til en hver tid produseres i kraftverket i henhold til eierandel. Kostnader deles korresponderende.
- Det avtales særlige bestemmelser om stemmerett osv... slik at partene får ønsket kontroll over selskapet uavhengig av eierandeler.
- Skattemessig fordeling i henhold til eierandel.
- Regnskapsmessig tilsvarende som skatt
- Begge parter er fullt ut ansvarlig for sin andel av selskapets forpliktelser
- Realiteten i et brutto deltagerlignet DA, er at partene utnytter hver sine anlegg i et felles kraftverk

Alternative løsninger (Tongahølen – Reinene)

I forbindelse med planfasen for utnyttelse av fallet mellom Tongahølen og Reinene er det sett på mulige alternative utnyttelser av fallet mellom inntak i dagens Stakaldefoss kraftverk og Reinene. Følgende to alternativer er vurdert:

- ▶ Fallutnyttelse fra inntak Stakaldefoss-Reinene (kote 99- kote 42)
- ▶ Fallutnyttelse fra utløpskanal Stakaldefoss til Reinene (kote 59- kote 42)
- ▶ Begge alternativene er etter Fjellkrafts beregninger lønnsomme løsninger.

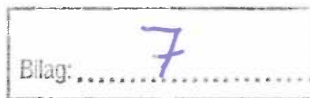

Veien videre

- ▶ Samarbeid synes vanskelig, tross mange forslag til løsning
- ▶ For kostbart å ekspropriere rettigheter fra hverandre
- ▶ Mulig å realisere 2 separate kraftverk med til sammen 178 GWh ny produksjon til akseptable kostnader.

Fjellkraft
- et selskap i Nordkraft-konsernet

Ulf Larsen

Fra: Elisabeth Dvergsdal [Elisabeth.Dvergsdal@sunnfjordenergi.no]
Sendt: 02.03.2012 10:04
Til espen.sagen@fjellkraft.no
Kopier: alf.stofring@c2i.net; ulf.larsen@lundogco.no; Fredrik.Behrens@sunnfjordenergi.no;
Olav.Osvoll@sunnfjordenergi.no
Emne: Vedrørende samarbeidsavtale Jølstra
Vedlegg 20120302 Samarbeid Jølstra.pdf;

Hei

Sjå vedlagt brev vedrørende samarbeidsavtale. Brevet vert også sendt per post

Med vennleg helsing

Sunnfjord Energi AS

Elisabeth Dvergsdal

dir.tlf.: 57 72 23 69

mobil : 98 40 39 55

elisabeth.dvergsdal@sunnfjordenergi.no

www.sunnfjordenergi.no

Ta miljøomsyn -- vurder om du verkeleg må skrive ut denne e-posten

Fjellkraft AS
Postboks 7033 St.Olavs plass
0130 Oslo

For: Espen Sagen

Dykkar ref:	Dykkar dato:	Vår ref:	Arkiv:	Sakshandsamar:	Dato:
			K11-510	FHB	02.03.2012

SAMARBEIDSAVTALE JØLSTRA

Vi viser til Deres mail av 24. februar 2012 med oversendelse av utkast til samarbeidsavtale m.v.

1. Som tidligere opplyst finner Sunnfjord Energi det ikke naturlig å gå inn i konkrete forhandlinger med Fjellkraft uten at Fjellkraft dokumenterer hvilke rettigheter selskapet har ervervet fra grunneierne, og de forutsetninger som er knyttet til ervervet.

Sunnfjord Energi er selvsagt inneforstått med konfidensialitet knyttet til slik dokumentasjon. I Deres utkast til konfidensialitetserklæring legges imidlertid til grunn at innsyn i avtalen med grunneierne først skal skje "Når Fjellkraft anser at det er utsikt til at partene kan enes om hovedprinsippene i en samarbeidsavtale, herunder aksjefordeling, vederlag for fallrettigheter m.v." Sunnfjord Energi synes det er vanskelig å forholde seg til en slik holdning, og ber om at dette blir vurdert på nytt.

2. Sunnfjord Energi har som kjent arbeidet med videre kraftutbygging i Jølstra i lang tid. Jølstra er gjennom flere kraftutbygginger og regulering av Jølstervatn kjerneområdet for vår kraftproduksjon. Utbygging og drift av et nytt kraftverk i Jølstra i samsvar med Sunnfjord Energis melding vil direkte berøre produksjon i Stakaldefossen kraftverk, og etter forholdene også kunne få konsekvenser for annen produksjon i vassdraget. Vi ber om forståelse for at Sunnfjord Energi vanskelig kan akseptere at et slikt nytt kraftverk skal ha et eierskap uten Sunnfjord Energi som majoritetseier.

Ut over dette er Sunnfjord Energi som tidligere formidlet åpen for eierskap fra grunneiersiden eller selskap som utleder sin rett fra grunneiersiden. Med hensyn til disponering av den produserte energi er vi også åpen for at deltakerne kan ta hånd om sin forholdsmessige del.

Vi er selvsagt positiv til at alle involverte bidrar med sin spesialkompetanse i den videre planlegging og gjennomføring av prosjektet.

3. Når det gjelder avtalen om vederlag for overdragelse av fall har vi hatt en dialog med grunneierne før Fjellkraft meldte seg overfor Sunnfjord Energi. Forhandlingene stoppet opp av grunner som etter vår oppfatning ikke skyldtes Sunnfjord Energi.

Sunnfjord Energi er for sin del åpen for videre forhandlinger basert på markedsvilkår under hensyntagen til utviklingen den senere tid.

4. Det mottatte avtaleutkast er lagt opp til å være en trepartsavtale. Vi har ingen innvendinger mot det, forutsatt at rettighetene er slik fordelt.

MED VENNLIG HILSEN
SUNNFJORD ENERGI AS

Fredrik Behrens

Kopi: Alf Støfring, Ulf Larsen

Alternativ 2 Nedre alternativ	Øverste høyde - moh	Nederste høyde - moh	Netto fallmeter - m	Andel av fallet -%	Eierskapsfordeling
Planlagt utnyttelse av fallet	172,40	42,00	130,40	100,00 %	
Fordeling av fallretter					
Fjellkraft og Private grunneiere	172,40	99,01	73,39	56,28 %	56,28 %
Sunnfjord Energi*	99,01	42,00	57,01	43,72 %	43,72 %
Sum			130,40	100,00 %	100,00 %
Alternativt - Sunnfjord Energis andel av omtvistet fall					
Sunnfjord Energis evt. andel av Kvamsfossen**	172,40	162,80	4,80	3,68 %	
Fordeling gitt at Sunnfjord Energis besitter omtvistet fall					
Fjellkraft og Private grunneiere	172,40	99,01	68,59	52,60 %	
Sunnfjord Energi	99,01	42,00	61,81	47,40 %	
Sum			130,40	100,00 %	

* Jordskiftesak Jølstra 1400-2009-0006

** Jordskiftesak Jølstra 1400-2007-0025

Sunnfjord Energi AS
 Postboks 123
 6801 FØRDE

Att: Fredrik Behrens

Oslo, 6. mars 2012

Ansvarlig advokat: Ulf Larsen
 Referanse: 137838- 615

SAMARBEIDSAVTALE JØLSTRA

Det vises til tidligere kontakt med Fjellkraft AS om ovenstående, jf. e-post med vedlegg fra Espen Sagen sendt 29. februar 2012, Deres svar datert 2. mars 2012 og e-post fra Sagen sendt 2. mars 2012. Vi er usikre på hvilket utkast til samarbeidsavtale det vises til i svarbrevet av 2. mars 2012 idet det som Sagen har påpekt vises til e-post sendt 24. februar 2012 i svarbrevet. Vi legger til grunn at henvisningen er en skrivefeil og at det er avtaleutkastet som ble oversendt 29. februar 2012 som kommenteres fra Deres side. Vi har på vegne av Fjellkraft AS og de private falleierne i Jølstra følgende merknader til Deres brev av 2. mars 2012:

Under henvisning til punkt 1 i Deres brev har vi vanskelig for å se behovet for at Fjellkraft AS skal "dokumentere hvilke rettigheter selskapet har ervervet fra grunneierne" før det innledes konkrete forhandlinger om et samarbeid. Det er opplyst flere ganger, både fra Fjellkraft AS og fra representanter for grunneierne, at selskapet har ervervet rett til samtlige fallrettigheter mv. fra de private grunneierne i Jølstra som er nødvendig for det øverste alternativet; dvs. fra Tongahølen til Stakaldefoss. Avtalen mellom Fjellkraft AS og grunneierne er underlagt konfidensialitet og Fjellkraft AS og grunneierne ønsker en viss sikkerhet for at forhandlingene om en samarbeidsavtale vil lede fram til en avtale før Sunnfjord Energi AS får kopi av avtalen med grunneierne.

Når det gjelder punkt 2 i Deres brev gjentas som opplyst av Fjellkraft AS i e-post 29. februar 2012 at fordelingen av eierandeler i utkastet til samarbeidsavtale i tråd med vanlig praksis bygger på fordelingen av fallmeter. Dette kriteriet for fordeling bygger også avtalen mellom Fjellkraft AS og grunneierne på. I henhold til avtalen med grunneierne skal Fjellkraft AS ha 50,01 % av aksjene i selskapet, resterende eierandeler fordeles på Sunnfjord Energi AS og de private falleierne i tråd med det utkastet til avtale som ble oversendt 29. februar 2012. Krav om 50,01 % eierskap for Fjellkraft AS er et vilkår for samarbeid som ikke er gjenstand for forhandlinger, og dersom Sunnfjord Energi AS står på sitt krav om å være "majoritetseier" bes det om en rask tilbakemelding slik at partene ikke behøver å bruke ytterligere tid på å forhandle om en

120306_b_sunnfjord_energi_lundogco_ul

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Akersgaten 30 | Pb 1148 Sentrum, NO-0104 Oslo | Tel: (+47) 99 11 99 00 | Fax: (+47) 947 47 000
 Org. nr : 991 097 171 | Bankgiro: 8601 20 60159 | www.lundogco.no

---

samarbeidsavtale. Fjellkraft AS og grunneierne vil i så fall arbeid videre med det øvre utbyggingsalternativet.

Når det gjelder punkt 3 i Deres brev er det fristende for grunneierne å kommentere forhandlingene med Sunnfjord Energi AS nærmere. Vi nøyer oss med å vise til vårt brev av 14. september 2011 til advokat Remmen hvor det ble oppstilt en del absolutte forutsetninger for videre forhandlinger – bl.a. markedsvilkår for fallrettighetene – som Sunnfjord Energi AS ikke ville innfri. Grunneierne har inngått avtale med Fjellkraft AS og det er følgelig ikke noe alternativ å gjenoppta de forhandlingene Sunnfjord Energi AS og grunneierne var enige om at det ikke var grunnlag for å fortsette i oktober 2011.

Vi ber om en rask tilbakemelding på om Sunnfjord Energi AS står fast på kravet om å bli "majoritetseier".

Med vennlig hilsen

Advokatfirmaet Lund & Co DA

Ulf Larsen

Partner

Møterett for Høyesterett

ul@lundogco.no

Innkommot

14 MAR 2012

Scanned

Advokatfirmaet Lund & Co DA
v/Ulf Larsen
Postboks 1148, Sentrum
0104 Oslo

Dykkar ref: Dykkar dato: Vår ref: Arkiv: Sakshandsamar: Dato:
Fredrik Behrens   12/03-2012

KRAFTUTBYGGING JØLSTRA. SAMARBEID MED FJELLKRAFT AS.

Det vises til Deres brev av 6. mars 2012 og tidligere kontakt direkte med Fjellkraft, senest vårt brev 2. mars 2012.

Vi tar til etterretning forutsetningen for samarbeid formulert i Deres brev:

"Krav om 50,01 % eierskap for Fjellkraft AS er et vilkår for samarbeid som ikke er gjenstand for forhandlinger..."

Vi kan ikke akseptere en slik forutsetning for deltakelse i det prosjekt vi har sendt melding på, og som vil bli konsesjonssøkt.

Som tidligere meddelt er Sunnfjord Energi åpen for deleierskap fra grunneiersiden eller selskap som utleder sin rett fra grunneiersiden. Om det ikke passer å drøfte dette nærmere nå er vi også åpen for en drøftelse senere.

Kopi av dette brev sendes direkte til Fjellkraft AS ved Espen Sagen og til grunneierne ved Alf Støfring.

Med helsing
SUNNFJORD ENERGI AS

Fredrik Behrens
direktør

Kopi: Alf Støfring og Fjellkraft v/Espen Sagen

Sunnfjord Energi AS
Boks 123
6801 FØRDE

Att.: Fredrik Behrens

Oslo, den 12.11.2012

SAMARBEID OM JØLSTRA KRAFTVERK

Vi viser til møte på Gardermoen den 26. oktober 2012 vedrørende mulig samarbeid om utvikling av et felles stort kraftverk i Jølstra i Jølster og Førde kommuner.

På dette møtet la Fjellkraft frem et forslag om samarbeid basert på at partene etablerer et bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar – DA for å bygge et felles kraftverk fra Tongahølen til Reinene, eid av partene i forhold til de fallandeler man disponerer. Forslaget innebar også at Sunnfjord Energi opprettholder Stakaldefoss kraftverk med produksjon på restvannføring. Videre foreslo Fjellkraft at Fjellkraft og grunneierne fra Tongahølen til Stakaldefoss oppretter Fjellkraft Jølstra AS for å håndtere vår andel av eierskapet til kraftverket, og at eierselskapene selv håndterer forpliktelsene overfor sine avtaleparter.

Forslaget ble avvist av Sunnfjord Energi med den begrunnelse at det for Sunnfjord Energi ikke var aktuelt å legge sine fallretter inn i et selskap som ikke kan konsolideres inn i konsernet Sunnfjord Energi AS.

Motforslaget fra Sunnfjord Energi var at det kan etableres et selskap hvor Sunnfjord Energi eier 2/3 og Fjellkraft eier 1/3, med en absolutt nedre grense for Sunnfjord Energi AS sin eierandel på 50,01 %. Videre ble presisert at dersom Fjellkraft har gitt grunneierne bedre betingelser enn det som lå i Sunnfjord Energis siste tilbud, ville det påføre prosjektet kostnader som gjorde det ulønnsomt.

Det ble i møtet avtalt at partene skulle ta forholdet opp med sine eiere i forhold til om det finnes muligheter for videre diskusjoner.

Fjellkraft har etter dette drøftet saken med vår eier. Konklusjonen er at vi ikke finner det aktuelt å gå inn på en løsning som skissert av Sunnfjord Energi, da dette forslaget vil medføre at Fjellkraft gir fra seg en vesentlig del av verdiskapingen som avtalen med grunneierne på strekningen fra Tongahølen til Stakaldefoss legger til rette for.

Det er Fjellkrafts oppfatning at realisering av et stort kraftverk fra Tongahølen til Reinene basert på en samarbeidsløsning på eiersiden vil gi vesentlige fordeler for så vel partene som samfunnet. En ekspropriasjonsløsning vil med stor sannsynlighet forsinke prosjektet vesentlig, medføre store ekstrakostnader og tap av inntekter. Etter vårt syn er det en overhengende fare for at prosjektet blir ulønnsomt. Det er også vår oppfatning at en samarbeidsløsning om et stort prosjekt vil gi lavere utbyggingskostnad totalt enn separat utbygging av delstrekningene.

FJELLKRAFT AS

POSTADRESSE: Postboks 7033 St. Olavs plass, 0130 Oslo
BESØKSADRESSE: Fridtjof Nansens plass 6, 0160 Oslo

TELEFON: 23 35 45 50
FAKS: 23 35 45 60

WEB: www.fjellkraft.no
ORGNR: 986 055 959

Fjellkraft vil gjerne peke på at en samarbeidsløsning basert på et bruttolignet DA, der partene deler investeringer, driftskostnader, kraft og grønne verdier i forhold til de fallrettene en disponerer, åpner for full regnskapsmessig konsolidering for begge parter.

Hvis eierselskapene i tillegg stiller sine respektive fallrettsandeler vederlagsfritt til disposisjon for DA-et, og selv håndterer forpliktelsene overfor bakenforliggende grunneiere, vil den andre part i DA-et ikke berøres av nivået på fallerstatningen til den andre part.

Fjellkraft anser Sunnfjord Energi AS som en attraktiv samarbeidspartner, og at det i et samarbeid som skissert vil være naturlig at Sunnfjord Energi AS påtar seg vesentlige deler av oppgavene i prosjekterings- og utbyggingsfasen, samt at Sunnfjord Energi AS forestår drift og vedlikehold av kraftverket når det settes i drift.

Fjellkraft tilbyr derfor på nytt et samarbeid basert på at det etableres et bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar – DA for utbyggingen.

Nedenfor er gitt en nærmere beskrivelse av hva en organisering som bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar medfører:

- Sunnfjord Energi AS og Fjellkraft AS etablerer selskapet ved å skyte inn sine fall i Jølstravassdraget (med unntak for retten til å utnytte restvannføringen i Stakaldefossen kraftverk som ligger igjen i Sunnfjord Energi AS)
- I selskapsavtalen fastsettes det at begge parter tar ut kraften (etter konsesjonskraft) som til enhver tid produseres i kraftverket (med tilhørende elsertifikater) i henhold til eierandel i selskapet, mot å dekke en korresponderende andel av selskapets kostnader
- I selskapsavtalen kan det også fastsettes særlige bestemmelser om stemmerett, andelsoverdragelser, tilbakeføringsplikt ved oppløsning mv slik at partene får ønsket kontroll over selskapet, fallene og omsetning av andelene, uavhengig av hvilken eierandel man har
- Skattemessig fører partene en andel av alle kostnader, inntekter og balanseposter i selskapet direkte inn i sine regnskaper i henhold til eierandelen
- Regnskapsmessig er det vanlig med tilsvarende regnskapsføring som for skatt, dvs at partene regnskapsmessig konsoliderer inn sin andel av selskapet,
- Begge parter er fullt ut ansvarlig for sin andel av selskapets forpliktelser, men dette kan avdempes gjennom å benytte et mellomliggende aksjeselskap som deltager

Realiteten i et brutto deltagerlignet DA, er at partene utnytter hver sine fall i et felles kraftverk. Dette var da også grunntanken i de tidligere såkalte interessentskapene på Sør- og Østlandet (som nå formelt sett er organisert som brutto deltagerlignede ansvarlige selskaper) hvor fallstrekninger ervervet av flere parter ble utnyttet i et stort felles kraftverk i stedet for flere påfølgende små.

Som det fremgår av ovennevnte beskrivelse disponerer partene i praksis sin egen produksjon, salg av produsert kraft, og sine egne avtaleforhold. Sunnfjord Energi vil således ikke ha noen risiko knyttet til de avtaleforhold Fjellkraft har inngått med grunneierne, men vil kun ha forpliktelser og risiko knyttet til egne avtaler. Styring av det ansvarlige selskapet med delt ansvar kan i en slik sammenheng gjerne balanseres, og vi forutsetter at det etableres en egen selskapsavtale for dette.

Vi er takknemlige for en rask tilbakemelding på ovennevnte forslag.

Med vennlig hilsen
for **Fjellkraft AS**

Kristian A. Johansen
Adm. Dir.

Kopi: Alf Støfring
Ulf Larsen, Advokatfirmaet Lund & Co DA

Fjellkraft AS
Postboks 7033 St. Olavs plass
0130 Oslo
Att: Kristian A Johansen

Dykkar ref: K.A Johansen	Dykkar dato: 12.11.2012	Vår ref:	Arkiv:	Sakshandsamar: Olav Osvoll	Dato: 23.nov 2012
------------------------------------	-----------------------------------	-----------------	---------------	--------------------------------------	-----------------------------

SAMARBEID. JØLSTRA

Vi viser til deres brev av 12.11.2012.

Sunnfjord Energi ser positivt på at Fjellkraft ser det fordelaktige i å samarbeide om et stort kraftverk for utnyttelse av fallet mellom Tongahølen og Reinene.

Som kjent har Sunnfjord Energi en rekke ganger gitt uttrykk for at medeierskap fra grunneiersiden eller selskap som utlever sin rett fra grunneiersiden, ønskes velkommen. Med bakgrunn i dette har vi også vært positive til at Fjellkraft kan være en slik aktør.

Når det gjelder grunnlaget for et slikt samarbeid minner vi om det som er fundamentet for Sunnfjord Energis engasjement i ny kraftutbygging i Jølstra. Sunnfjord Energi har arbeidet med dette prosjektet i lang tid. Jølstra er gjennom flere kraftutbygginger og regulering av Jølstervann, kjerneområdet for vår kraftproduksjon. Utbygging av drift av et nytt kraftverk i Jølstra i samsvar med Sunnfjord Energis melding vil direkte berøre produksjonen i Stakaldefoss Kraftverk, og etter forholdene kunne få konsekvenser for annen produksjon i vassdraget. Vi ber derfor om forståelse for at Sunnfjord Energi vanskelig kan akseptere samarbeid om et nytt kraftverk uten at Sunnfjord Energi er klar majoritetseier.

Vi har som kjent tidligere tilbudt grunneierne 1/3-dels medeierskap, og denne andelen er det naturlige utgangspunkt for oss med hensyn til medeierskap for Fjellkraft. Vi er imidlertid åpne for å drøfte et noe større eierskap for Fjellkraft, men det forutsettes at Sunnfjord Energi er en klar majoritetseier.

Sunnfjord Energi har også hele tiden lagt vekt på at selskapet skal ha styring og ansvar for planlegging, utbygging og drift, og vi registrerer at også Fjellkraft finner det naturlig.

Når det gjelder selskapsform har Sunnfjord Energi så langt ment at aksjeselskap er det naturlige, men med en offentlig eiet aktør som samarbeidspartner kan det være åpninger for å vurdere andre former.

Hvis det foranstående er akseptabelt for Fjellkraft kan vi møtes for å drøfte dette nærmere.

Med vennlig hilsen
For Sunnfjord Energi AS

Fredrik Behrens
Adm.Dir

Kopi : Haavind – Johann Fredrik Remmen

Sunnfjord Energi AS
Boks 123
6801 FØRDE

Att.: Fredrik Behrens

Oslo, den 07.12.2012

SAMARBEID OM JØLSTRA KRAFTVERK

Vi viser til Deres brev av 23.11.2012.

Av brevet fremgår at Sunnfjord Energi AS fremdeles krever majoritetseierskap i det selskapet som eventuelt etableres for å bygge et felles stort prosjekt fra Tongahølen til Reinene, dette til tross for at Fjellkraft disponerer majoriteten av de aktuelle fallrettene.

Som kjent er det slik at Fjellkraft AS gjennom avtale med grunneierne disponerer fallrettene fra Tongahølen til Stakaldefoss, mens Sunnfjord Energi AS disponerer fallrettene fra Stakaldefoss til Reinene. Det er disse fallrettene som legger grunnlaget for ytterligere verdiskaping i Jølstra; enten gjennom et felles stort prosjekt fra Tongahølen til Reinene, eller separate prosjekter hvor hver part utnytter de fallretter man disponerer. Fjellkrafts ene alternativ, et kraftverk fra Tongahølen til Stakaldefoss, kan bygges med god lønnsomhet.

Fjellkrafts økonomiske resultat for prosjektet er basert på verdiskapingen som kan genereres basert på avtalen med grunneierne fra Tongahølen til Stakaldefoss. Det er således ikke mulig for Fjellkraft å gi fra seg en stor del av verdiskapingen slik Sunnfjord Energi ønsker. Vi har stor forståelse for at Sunnfjord Energi AS har en relativ lang historie knyttet til kraftproduksjon i Jølstra, at Sunnfjord Energi AS i dag har ansvaret for regulering av Jølstervatnet og at utbygging og drift av et nytt kraftverk kan ha betydning for restproduksjon i Stakaldefoss kraftverk. På den annen side er realiteten at grunneierne fra Tongahølen til Stakaldefoss, som representerer majoriteten av fallrettene i et eventuelt felles kraftverk fra Tongahølen til Reinene, har valgt å inngå avtale med Fjellkraft AS, ikke med Sunnfjord Energi AS.

Fjellkraft AS mener at en felles utbygging fra Tongahølen til Reinene gir lavere utbyggingskostnader for begge parter i forhold til separate utbygginger. På denne bakgrunn har vi foreslått et felles stort kraftverk organisert i et felleseid bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar – DA, hvor selskapsstyringen er regulert i en egen selskapsavtale og hvor eierskapet fordeles i forhold til hvilke fallandeler partene disponerer. Med en slik organisering disponerer partene i realiteten verdiskapingen fra sine fallrettigheter i sin helhet, dvs at partene disponerer kraftproduksjonen fra hver sine fallrettigheter, men i et felles kraftverk. Historisk har dette vært grunntanken bak mange av de tidligere "interessentskapsavtalene" som vi i dag kjenner som bruttolignete ansvarlige selskaper. Utdfordringen vi her står overfor, er altså på ingen måte ny og som løsning foreslår vi en velprøvd

FJELLKRAFT AS

POSTADRESSE: Postboks 7033 St. Olavs plass, 0130 Oslo
BESØKSADRESSE: Fridtjof Nansens plass 6, 0160 Oslo

TELEFON:
FAKS:

23 35 45 50
23 35 45 60

WEB: www.fjellkraft.no
ORGNR: 986 055 959

modell innen norsk kraftproduksjon utformet nettopp for denne type utfordringer. I tillegg har vi sagt oss villig til å la Sunnfjord Energi AS påta seg vesentlige deler av oppgavene i prosjekterings- og utbyggingsfasen, samt at Sunnfjord Energi AS forestår drift og vedlikehold av kraftverket når det settes i drift. I tråd med etablert praksis for slike selskaper, vil vi også legge opp til at alle beslutninger av betydning knyttet til et felles kraftverk skal fattes basert på enighet, slik at partenes eierandeler er uten betydning for kontrollen over selskapet. Med opprettholdelse av Stakaldefoss kraftverk på restvannsføring kan vi ikke se annet enn at dette må være en god løsning også for Sunnfjord Energi AS, tatt i betraktning at Sunnfjord Energi AS ikke oppnådde avtale med grunneierne som er fallrettseiere ovenfor Stakaldefoss.

Fjellkraft AS finner således ikke å kunne gi fra seg en vesentlig del av verdiskapingen for å imøtekomme kravet om majoritetsseierskap fra Sunnfjord Energi AS, blant annet fordi dette vil ødelegge økonomien i prosjektet sett fra Fjellkraft AS sin side. Vi opprettholder imidlertid tilbudet om organisering i et felles bruttolignet ansvarlig selskap med delt ansvar med eierskap fordelt i forhold til fallandeler, og møtes gjerne for å drøfte dette.

Med vennlig hilsen
for **Fjellkraft AS**

Kristian A. Johansen
Adm. Dir.

Kopi: Alf Støfring
Ulf Larsen, Advokatfirmaet Lund & Co DA

Fjellkraft
Postboks 7033, St. Olavs plass
0130 Oslo

Att: Gustav Grütle

Dykkar ref:	Dykkar dato:	Vår ref:	Arkiv:	Sakshandsamar:	Dato:
			K11-510	F.Behrens	31.01.2013

Utvidelse av Stakaldefossen. Samarbeid om Jølstra kraftverk.

Vi viser til deres brev av 7. desember 2012.

Vi har seriøst vurdert forslaget deres pånytt, men må dessverre avvise det.

Vårt syn på at vi må ha reell majoritet i selskapet gjelder fortsatt slik det går fram av vårt brev til Fjellkraft datert 23. november.

De viser til begrensninger der det ikke er mulig for Fjellkraft å akseptere slik majoritet for oss. Hvorvidt dette er en reell begrensning kan bare tydeliggjøres for oss ved å gi oss innsyn i avtalen med grunneierne.

Vi ser fortsatt på et samarbeid med Nordkraftkonsernet som interessant og er åpne for videre kontakt og forhandlinger. Vi tror at begge parter har lik forståelse for at samarbeidet må bygge på tillit der sunne forretningsmessige vurderinger og økonomisk stabilitet hos partene er vesentlig.

Vi ber derfor om at det etableres tilstrekkelig åpenhet mellom partene til at tilliten kan utvikle seg. Videre hemmelighet av avtalen mellom Fjellkraft og grunneierne står i veien for dette.

Vi minner også om at en avtale oss imellom vil forenkle konsesjonsbehandlingen vesentlig. Prosjektet er allerede kritisk sent ute for å møte fristen i 2020 som er knyttet til ei-sertifikater.

Med hilsen

SUNNFJORD ENERGI AS

Fredrik Behrens

Direktør

Kopi: Kristian A. Johansen, Eirik Frantzen

Til: Fjellkraft AS
Fra: Norconsult AS v/ Jon Olav Stranden (kontroll Helge Flæte)
Dato: 2013-01-11

Alternativsvurdering for fallutnyttelse Stakaldefoss-Reinene

I forbindelse med planfasen for utnyttelse av fallet mellom Tongahølen og Reinene er det sett på mulige alternative utnyttelser av fallet mellom inntak i dagens Stakaldefoss kraftverk og Reinene. Følgende to alternativer er vurdert:

1. Fallutnyttelse fra inntak Stakaldefoss-Reinene (kote 99- kote 42)
2. Fallutnyttelse fra utløpskanal Stakaldefoss til Reinene (kote 59- kote 42)

Det er beregnet påregnelig produksjon og overslagsmessige kostnader for de to alternativene. Det er knyttet usikkerheter særlig til det nedre alternativet, hvor inntaksstedet ikke er befart, samt fjellforholdene i myrområdet øst for dagens avløpskanal fra Stakaldefoss kraftverk. Innledningsvis er det gjort en vurdering av dagens produksjon i Stakaldefoss kraftverk. Det er benyttet samme slukeevne for de to alternative utbyggingene som for de alternativene det ble utarbeidet melding på i 2012. Det er lagt til grunn samme enhetspriser som i skisseprosjektet fra 2011/12, linjetilknytning, erstatninger og avbøtende tiltak ikke medregnet. Det er ikke lagt til grunn minstevannføring.

Sammendrag

Normal årsproduksjon i dagens Stakaldefoss kraftverk med dagens reguleringer i vassdraget er beregnet til ca. 68 GWh (referert til perioden 1981-2010).

- En utnyttelse av fallet mellom dagens inntak Stakaldefoss og Reinene vil gi en netto årsproduksjon på 62 GWh/år til en utbyggingspris på 3,5 kr/kWh
- En utnyttelse av fallet mellom utløp Stakaldefoss og Reinene vil gi en netto årsproduksjon på 36 GWh/år til en utbyggingspris på 3,9 kr/kWh

Flere detaljer rundt beregningene er gitt nedenfor. Det er usikkerhet knyttet til en eventuell realisering av de aktuelle alternativene med hensyn på grunnforholdene i det lavtliggende myrområdet øst for Stakaldefoss kraftverk. Det er derfor lagt inn en uspesifisert bygningsteknisk post på 5 %.

Produksjon i dagens Stakaldefoss kraftverk

Beregning av produksjon basert på årsmeldinger Sunnfjord Energi

Sunnfjord Energi oppgir i sine årsmeldinger 2009-2011 en gjennomsnittlig årsproduksjon i Stakaldefoss på 61,5 GWh/år. Det oppgis der ikke hvilken periode dette refererer til eller hvorvidt dette er med eller uten regulering av Trollavatn (Kjøsnesfjorden kraftverk).

Sunnfjord Energi oppgir ikke årsproduksjon i enkeltår i de enkelte kraftverkene i sine årsmeldinger. Som sammenligningsgrunnlag er det derfor benyttet årsproduksjon i Stakaldefoss beregnet fra brutto kraftinntekt og gjennomsnittlig kraftpris som oppgitt i årsmeldingen til selskapet. Oppgitt kraftpris er redusert med 10 %, da Stakaldefoss i praksis er et rent elvekraftverk og ikke oppnår like høy energipris som magasinverkene selskapet har i sin portefølje. Dette gir årsproduksjon i 2009 og 2010 i Stakaldefoss på hhv. 63 og 48 GWh/år, gjennomsnittlig 55 GWh/år. I 2010 kan estimert produksjon fra pris og inntekt være noe for lav, relativt sett, ettersom Kjøsnesfjorden kraftverk kom i drift i september 2010, og Trollavatn ble fylt opp på sommeren uten at det ble tappet nevneverdig med vann dette året.

Beregning av produksjon basert på modell

Fra 1 m kotekart er brutto fallhøyde i eksisterende kraftverk på ca. 39 m. I stasjonen er det installert 2 Francismaskiner med samlet ytelse 10,5 MW og slukeevne 36 m³/s (ref. Sunnfjord Energis årsmelding). Det er derfor lagt til grunn en standard virkningsgradskurve for to Francismaskiner, hvor virkningsgraden er redusert med 5 % for å ta en viss høyde for at anlegget er fra 1954. Vannveien er forutsatt 320 m lang med friksjonsfaktor 0,017 (rør) og singulærtap 1,5 m. Modellen kan ta høyde for oppfylling av Trollavatn på våren/sommeren og nedtapping fra 1. januar til 30. april.

For årene 2009-2010 gir modellen en gjennomsnittlig årsproduksjon på 59 GWh/år (uten regulering av Trollavatn). Dette virker rimelig sammenlignet med 55 GWh som beregnet over, tatt høyde for at Trollavatn ble fylt opp uten å tappes ned i 2010, slik at om lag 40 Mm³ (magasinvolument i Trollavatn) ikke var med i inntektsgrunnlaget i årsmeldingen for kraftverket. 40 Mm³ produksjonsvann i Stakaldefoss svarer til ca. 3,6 GWh/år.

Beregnet for årrekken 1981-2010 gir beregningsmodellen en midlere årsproduksjon i Stakaldefoss kraftverk på 68,4 GWh med dagens regulering av Trollavatn (uten regulering av Trollavatn: 65,8 GWh). Dette er høyere enn Sunnfjord Energis tall på 61,5 GWh/år, men skyldes trolig i hovedsak to faktorer:

1. Sunnfjord Energis middelproduksjon på 61,5 GWh/år gjelder for historiske data og dermed også uten regulering av Trollavatn.
2. Sunnfjord Energis middelproduksjon på 61,5 GWh/år refererer til en annen tidsperiode enn 1981-2010. Dersom eksempelvis en normalperiode fra 60-tallet og frem til perioden 2000-2010 ligger bak denne normalproduksjonen, er produksjonen i perioden 1981-2010 opp mot 6-8 % høyere enn de 61,5 GWh/år som oppgis i årsmeldingen fra selskapet.

Disse to forholdene gjør at en normal **årsproduksjon i dagens Stakaldefoss på ca. 68 GWh (referert til 1981-2010)** med dagens reguleringsystem vurderes realistisk.

Utnyttelse av fallet Stakaldefoss- Reinene

Inntak blir i eksisterende inntaksbasseng for Stakaldefoss kraftverk på kote 99 og utløp på kote 42, et brutto fall på 57 m. Det er antatt at dette fallet utnyttes med stasjon i fjell og med en avløpstunnel ut ved Reinene. Tilløpssjakten blir på 80 m (45 grader sprengt sjakt) og med 20 m rør fra betongpropp og til stasjonen. Sjakten drives med en pilot med etterfølgende strossing og uslag under vann i inntaksbassenget.

Avløpstunnelen blir på ca. 1300 m. Adkomsten blir fra veien som går til trafostasjonen på Moskog og blir på ca. 400 m, lagt i en skurve for at den ikke skal bli for bratt. Det drives en avgrening fra adkomsten til avløpstunnelen som fungerer som adkomst i byggetiden og som svingetunnel under drift. Det settes inn en port for å unngå svingning opp i adkomsttunnelen. Hele avløpstunnelen er forutsatt drevet fra stasjonsområdet og må sannsynligvis legges med et lavbrekk for å passere under det lavtliggende myrområdet ca. midtveis på avløpstunnelen. Se Figur 1 for skisse.

Produksjonen i dette anlegget med én Francis-maskin med slukeevne 45 m³/s er beregnet til 119 GWh/år. Ved en realisering av dette alternativet, vil dagens Stakaldefoss kraftverk fortsatt kunne produsere ca. 11 GWh/år i flomperioder. Dersom produksjonsbortfall i dagens Stakaldefoss kraftverk medtas, blir netto produksjonsøkning dermed på 62 GWh/år.

Utnyttelse av fallet fra utløp Stakaldefoss til Reinene

Mellom utløpskanalen for Stakaldefoss kraftverk og Reinene faller elva ca. 17 høydemetre over ca. 950 lengdemetre i elva. Med en inntakshøyde på ca. 59 moh, og med utløp på 42 moh bli brutto fall på 17 m.

Inntaksterskel er forutsatt etablert over Jølstra rett nedstrøms utløpet fra dagens avløpskanal fra Stakaldefoss. Inntakskonstruksjonen bygges tørt på land og det drives en kort sjakt fra tunnelen og opp til inntaket. Vannveien kunne i prinsippet også vært ført som rør langs veien. Rør i grøft vurderes imidlertid lite

realistisk, da det er motfall langs deler av den eksisterende veien, slik at røret vil måtte legges helt ut mot elva på den øverste strekningen. Kombinert med stor rørdimensjon (~4 m diameter) og dermed store terrengingrep tett på vassdraget, vurderes ikke røralternativet realistisk og er ikke kostnadsvurdert.

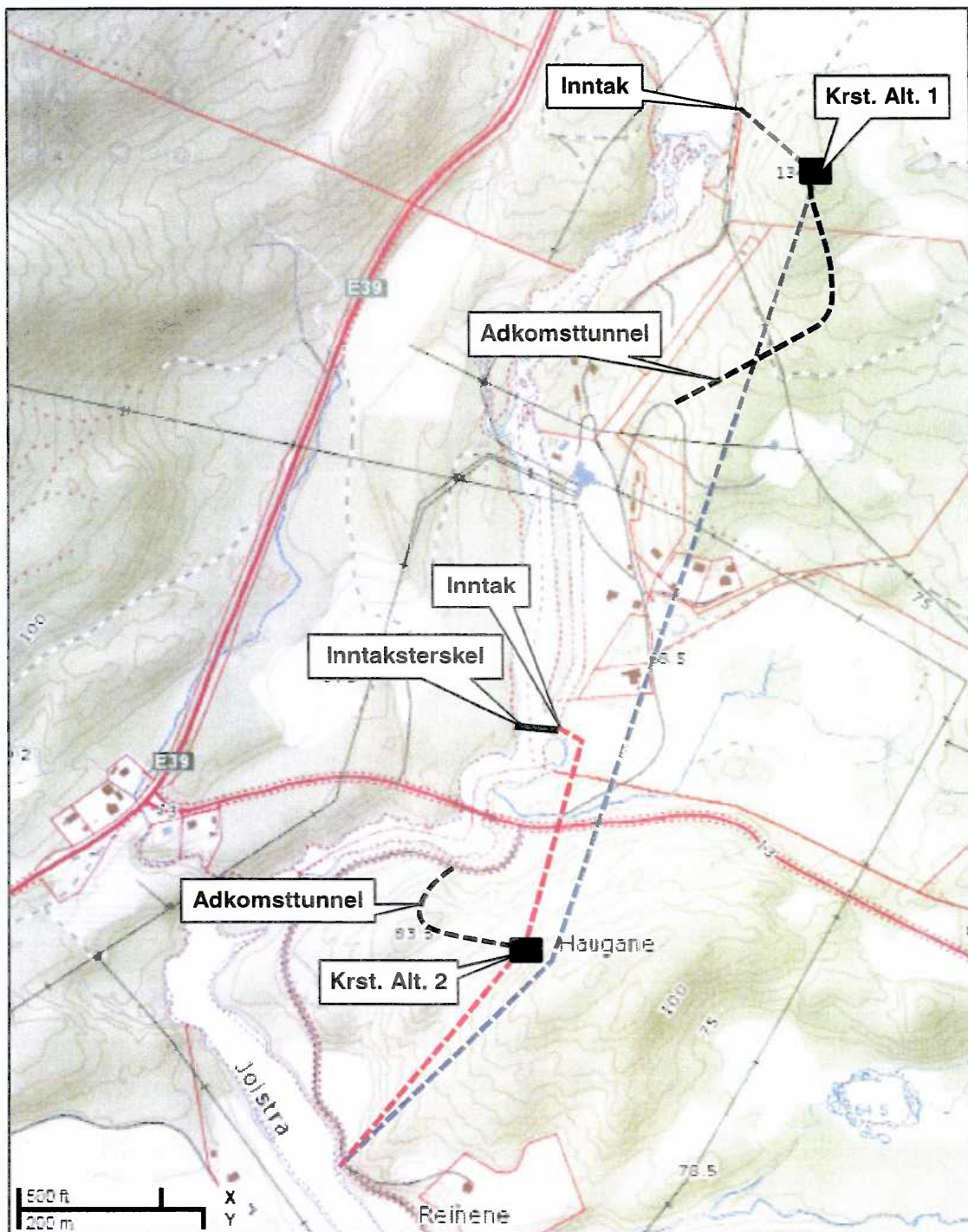
Anlegget er derfor forutsatt etablert i fjell under høyden Haugane, som gir både tilløps- og avløpstunnel på ca. 300 m. Tilløpstunnelen må muligvis gjennomføres med et lavbrekk, men dette vil avhenge av dybden til fjell. Adkomsttunnelen legges i en kurve for at den ikke skal bli for bratt og blir ca. 150 m lang. Se Figur 1 for skisse.

Produksjonen i dette anlegget med én Kaplan-maskin med slukeevne 45 m³/s og ingen minstevannføring er beregnet til 34 GWh/år.

Oppsummering kostnader

Under er det gitt en oppsummering av estimerte kostnader for alternativene pr. 2012. Linjetilknytning, erstatninger og avbøtende tiltak (som minstevannføring) er ikke inkludert. Detaljerte kostnadsoppsett er vist sist i notatet.

		Alt. 1 k99-42	Alt. 2 k59-42
Beskrivelse		(MNOK)	(MNOK)
Bygningsteknisk		99	68
Maskin- og elektroteknisk		58	39
Sum fysiske arbeider		157	107
Byggeledelse, prosjektering, adm.	8 %	13	9
Forventet kostnad		170	116
Uforutsett, bygningsteknisk	15 %	24	16
Uforutsett, maskin- og elektroteknisk	5 %	3	2
Uforutsette byggherreomkostninger	10 %	1	1
Grunnlag for budsjett		198	135
Finanskostnader (2 år byggetid)	5 %	10	7
Estimert utbyggingskostnad		208	142
Netto årlig energiproduksjon (GWh/år)*		62	34
Utbygningspris (kr/kWh)		3.4	4.1
*Netto prod.økning inkl. Trollavatn (reduksjon i Stakaldefoss fratrukket)			

Figur 1 Skisse av alternativer.

Alt. 1 Inntak Stakaldefoss-Reinene

Beskrivelse	Enhet	Mengde	Enh. pris	Sum
BYGNINGSTEKNISK				
Inntak (eksisterende dam Stakaldefoss)				
Inntaksterskel				inkl
Adkomstinntak, opprusting eks. vei	m	500	1 500	750 000
Inntakskonstruksjon	rs			5 000 000
<u>Sum inntak og terskel</u>				<u>5 750 000</u>
Tunnelanlegg (inkl. rigg og drift)				
Forskjæring og portalbygg (inkl. rigg og drift)	rs			750 000
Trykksjakt. A = 35 m ² . Sprengning og sikring	rs	80		2 710 000
Adkomstveg til påhugg	m	50	1 500	75 000
Adkomsttunnel 35 m ² på synk. Komplet	m	400	29 000	11 600 000
Utslag under vann, inntak	rs			3 000 000
Avløpstunnel. A= 35 m ² . Sprengning og sikring	m	1 300	25 000	32 500 000
Transporttunnel mot avløpstunnel. Port	m	125	25 000	3 275 000
Utløpskanal og Bjelkestengsel i utløp	rs			1 000 000
System for pumping av lavbrekk i tunnel, vannulemper	rs			2 500 000
Propp for overgang til rør	rs			3 000 000
<u>Sum (inkl rigg og drift)</u>				<u>60 410 000</u>
Kraftstasjon				
Kraftstasjon. Sprenging,	m ³	9 000	230	2 070 000
Kraftstasjon. Sikring 30 %	m ³	9 000	69	621 000
Kraftstasjon. Betong	m ³	1 800	2 500	4 500 000
Kraftstasjon. Forskaling	m ²	3 780	1 000	3 780 000
Kraftstasjon. Armering	kg	108	16 000	1 728 000
Kraftstasjon. Mur, puss, VVS, maling, dører, porter etc.	rs			5 539 800
Elektriske installasjoner, lys og varme etc.	rs			1 500 000
<u>Sum</u>				<u>19 738 800</u>
Diverse uspesifisert bygningsteknisk	%	5 %		<u>4 294 940</u>
<u>Rigg og drift (inntak og kraftstasjon)</u>	%	35 %		<u>8 921 080</u>
SUM BYGNINGSTEKNISK				99 114 820
MASKINTEKNISK				
Inntaksluke, rulleluke 25 m ²	rs			2 000 000
Stålrør/ innløpsrør med mannlokk, delvis innstøpt, 3,4 m diameter, 15 m	rs			1 100 000
Drenasjerør gjennom propp	rs			100 000
Kraftstasjon				
Kran, kjøle- og lenseanlegg, varegrind, sugerørsluke	rs			4 000 000
Komplett elektromekanisk Francis, inst. eff. 22 MW, Q=45 m ³ /s	rs			51 000 000
SUM MASKINTEKNISK				58 200 000

Alt. 2 Utløp Stakaldefoss-Reinene

Beskrivelse	Enhet	Mengde	Enh. pris	Sum
BYGNINGSTEKNISK				
Inntak (nedstrøms utløp fra avløpskanal Stakaldefoss)				
Inntakstørskel i Jølstra umiddelbart nedstrøms avløpskanal Stakaldefoss	rs			2 500 000
Vei til inntak	m	75	2 000	150 000
Inntakskanal	rs			500 000
Inntakskonstruksjon	rs			3 500 000
Sum inntak og terskel				6 650 000
Tunnelanlegg (inkl. rigg og drift)				
Forskjæring og portalbygg (inkl. rigg og drift)	rs			750 000
Trykksjakt. A = 35 m ² . Sprengning og sikring	rs	25	80 000	1 587 500
Adkomsveg til påhugg	m	50	1 500	75 000
Adkomsttunnel 35 m ² , på synk. Komplette	m	100	29 000	2 900 000
Tilløps/ avløpstunnel. A= 35 m ² . Sprengning og sikring	m	600	25 000	15 000 000
Transporttunnel mot avløpstunnel	m	200	25 000	5 000 000
Utløpskanal og Bjelkestengsel i utløp	rs			1 000 000
System for pumping av lavbrekk i tunnel, vannulemper	rs			2 500 000
Propp for overgang til rør	rs			3 000 000
Sum (inkl rigg og drift)				31 812 500
Kraftstasjon				
Kraftstasjon. Sprenging,	m ³	8 000	230	1 840 000
Kraftstasjon. Sikring 30 %	m ³	8 000	69	552 000
Kraftstasjon. Betong	m ³	1 600	2 500	4 000 000
Kraftstasjon. Forskaling	m ²	3 360	1 000	3 360 000
Kraftstasjon. Armering	kg	96	16 000	1 536 000
Kraftstasjon. Mur, puss, VVS, maling, dører, porter etc.	rs			5 257 600
Elektriske installasjoner, lys og varme etc.	rs			1 500 000
Sum				18 045 600
Diverse uspesifisert bygningsteknisk	%	5 %		2 825 405
Rigg og drift (inntak og kraftstasjon)	%	35 %		8 643 460
SUM BYGNINGSTEKNISK				67 976 965
MASKINTEKNISK				
Inntaksluke, rulleluke 25 m ²	rs			2 000 000
Stålrør/ innløpsrør med mannløkk, delvis innstøpt, 3,4 m diameter, 15 m	rs			1 100 000
Drenasjerør gjennom propp	rs			100 000
Kraftstasjon				
Kran, kjøle- og lenseanlegg, varegrind, sugerørsluke	rs			4 000 000
Komplett elektromekanisk Kaplan, inst. eff. 7 MW, Q=45 m ³ /s	rs			32 000 000
SUM MASKINTEKNISK				39 200 000

SUNNFJORD PROSJEKT I TUNN TRÅD

Jølstra - Prosjekt i tynn tråd

Firda 13.07.13

FØRDE/JØLSTER: Planene om ny kraftutbygging i Jølstra kan ende i eit mageplask.

ENERGI

SIGURD LØSETH
sigurd.loseth@firda.no 01144902

Eitt år etter at Sunnfjord Energi AS og Fjellkraft AS førehandsmelde utbygging, ventar det stadig på at Norge Vassdrags- og energidirektorat skal fastsetje programmet for konsekvensutgreiing. No er tida i ferd med å renne ut for prosjektet.

- Det begynner å bli kritisk for tidsplanen om å realisere prosjektet innan 2020, seier prosjektleder Kjell Johnny Kvamme i Sunnfjord Energi.

Kamp mot klokka

Kampen mot klokka handlar om å komme inn under ordninga med grøne sertifikat. Dette er ei støtteordning for utbygging av fornybar energi, og krafta må vere på nett innan 2020. Utan grøne sertifikat er det usikkert om prosjektet lar seg realisere.

Vi veit at konsesjonshandsaminga tek tid, og vi veit at bygginga tek tid. Vi er sterkt bekymra, seier prosjektleiaren.

Sunnfjord Energi prøver å presse på NVE og har bedt både fylkeskommunen og kommu-

FAKTA

► Sunnfjord Energi planlegg ei utbygging til 385 millionar som skal gi 180 GWh i Jølstra. Fjellkraft AS vil også bygge ut vassdraget.

► Grøne sertifikat vert gitt til produsentar av fornybar elektrisitet per MWh del produsere i 15 år. Alle kraftleverandrarar er pålagde å kjøpe å kjøpe ei viss mengde grøne sertifikat. Slik får produsentane ekstra inntekter.

nane Jølster og Førde gjer det same.

Er ei kraftutbygging til 400 millionar kroner i fare?

- Ja, det er den, seier Kvamme, og viser til kor viktig det er å oppnå grøne sertifikat.

Esdra marknad

- Kraftmarknaden har endra seg mykje. Prisane og framtidssiktene generelt er dårlegare enn før, og vi trur leverandrar- og anleggshandlinga vil bli hardt pressa framover mot 2020. I tillegg har den innmelde prislappen på 385 millionar kroner på Jølstra-utbygginga blitt betydeleg oppjustert etter at vi starta detaljprosjektering av kraftverket, seier Kvamme, utan at han vil gå inn på tal.

Førehandsmeldinga vart sendt i mai i fjor, og det blei halde folkemøte i september. Saka har lege i NVE over eitt år, fortel prosjektleiaren.

- Dette tykkjer vi er alfor lenge. Vi må få vite kva vi skal greie ut, før vi sender konsesjonssøknaden. Vi forstår ikkje kvifor dette skal ta så lang tid, seier Kvamme.

Kva er siste frist for å komme i gang?

- Konsesjonssøknaden skal behandlast både av NVE og olje- og energidepartementet, og vi reknar ei byggetid på to og eit halvt år. Skal vi klare å realisere planane, treng vi ei saumlaus konsesjonsbehandling i begge instansar. At vi allereie har venta eitt år, gjer oss bekymra, seier Kvamme.

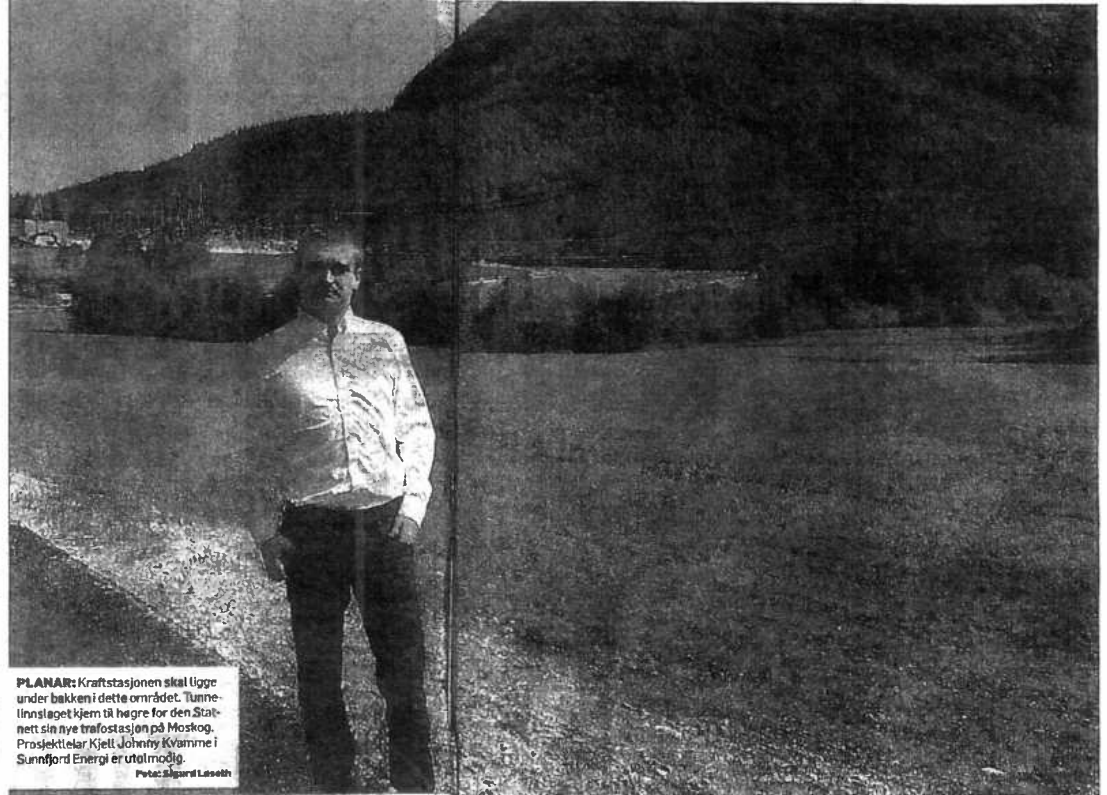
Paradoksall

Han tykkjer tidsbruken er paradoksal.

Målsætninga er meir fornybar energi, og så får ein ikkje unna det som etter vår mening er ei enkelt saksbehandlingsprosess.

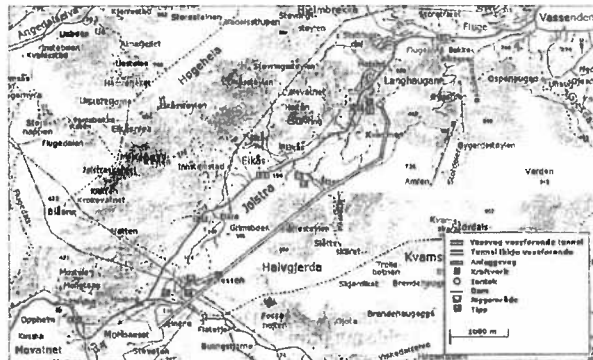
Kvamme er på prosjektet som svært viktig for mange - for grunneigarane, kommunane både som eigarar og vertskommunar, for lokalt næringsliv og for selskapet.

- Blir det inga utbygging, vil ein gå glipp av både anleggsaktivitet, selskapskatt, eigedomsskatt, fallretserstatningar og andre lokale ringverknader, seier Kjell Johnny Kvamme.

PLANAR: Kraftstasjonen skal ligge under bakkem i dette området. Tunnelingslaget kjem til hegre for den. Stått nett sin nye trafostasjon på Moskog. Prosjektleder Kjell Johnny Kvamme i Sunnfjord Energi er utrolig glad.

Foto: Sigurd Loseth

PLANER: Sunnfjord Energi sin plan er å utnytte ei fallhøgde på 130 meter, mot 40 i dag. Men det gamle kraftverket i Stakkefossen skal framleis vere i drift.

Illustrasjon: Sunnfjord Energi

- Skal ikkje vere så lang ventetid

- Når saker vert lagde til side, så har det med kapasitet å gjere og ikkje fordi vi ønskjer det slik, seier fungerande seksjonssjef, sjefsingeniør Jan Sørensen, i NVE.

Han fortel at dei siste året har vore hardt belasta med eit revisjonsprosjekt bestilt av Olje- og

verndepartementet. Vilrå knytt til 427 vassdragskonsesjonar skal gåast grundig gjennom for eventuell revisjon av miljøvilkår fram mot 2020. Rapporten skulle vore levert i mai, men kjem først til hausten. Saksbehandlaren på Jølstra-utbygginga er sentral i prosjektet, fortel Sørensen.

- Når får Sunnfjord energi og Fjellkraft vite kva dei skal kons-

Der tører eg ikkje seie. Revisjonsprosjekt er ferdig rett over sommaren. Det vil frigjere betydeleg kapasitet, og då kan sakene begynne å bli ajourført igjen. Det eg kan love, er at vi skal gjere så godt vi kan, seier sjefsingeniøren.

Jølstra-utbygginga blir behandla av storkraftseksjonen i NVE. Hingod del prosjekt ligg på

rensens som ikkje veit om behandlinga av Jølstra-utbygginga er heilt teke er komen i gang. Både saksbehandlaren og seksjonssjefen er på ferie, og Sørensen har ikkje tilgang til utgreiing ar under arbeid.

Generelt seier han saksbehandlingstida ikkje berre er avhengig av NVE. Både konsesjonsutgreiinga og konsesjons-

tek det ein til tre månader lenger. Ofte kjem det krav om tilleggsmasjon

- *Forstår du frustrasjonen i Sunnfjord Energiverk?*

- Det kan eg ikkje uttale meg om. Eg kjenner ikkje saka godt nok. Men alle er interessert i at sakene skal gå raskast mogleg. Går det lang tid, så er det ikkje gunstig, seier Jan Sørensen.

Bilag: 16